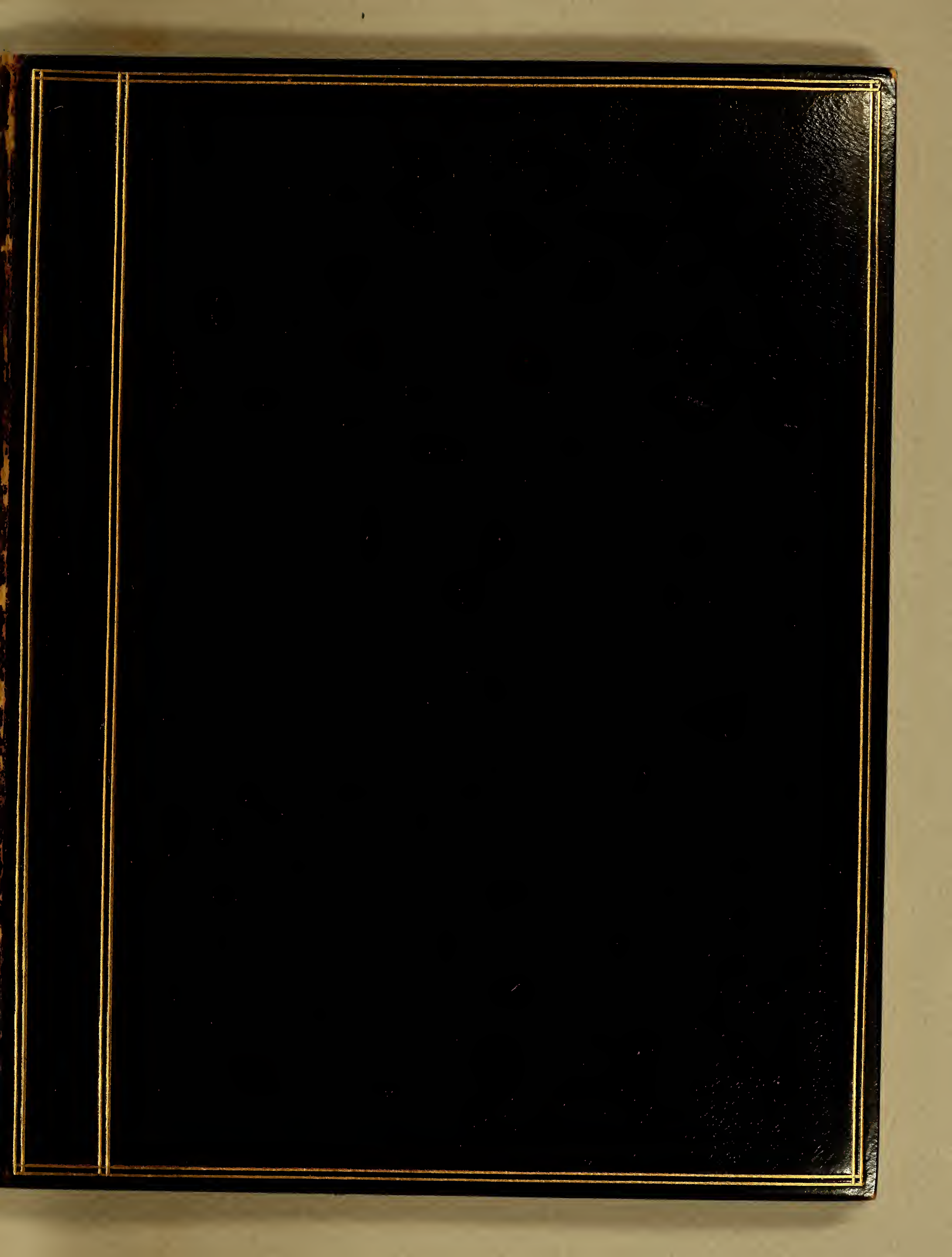
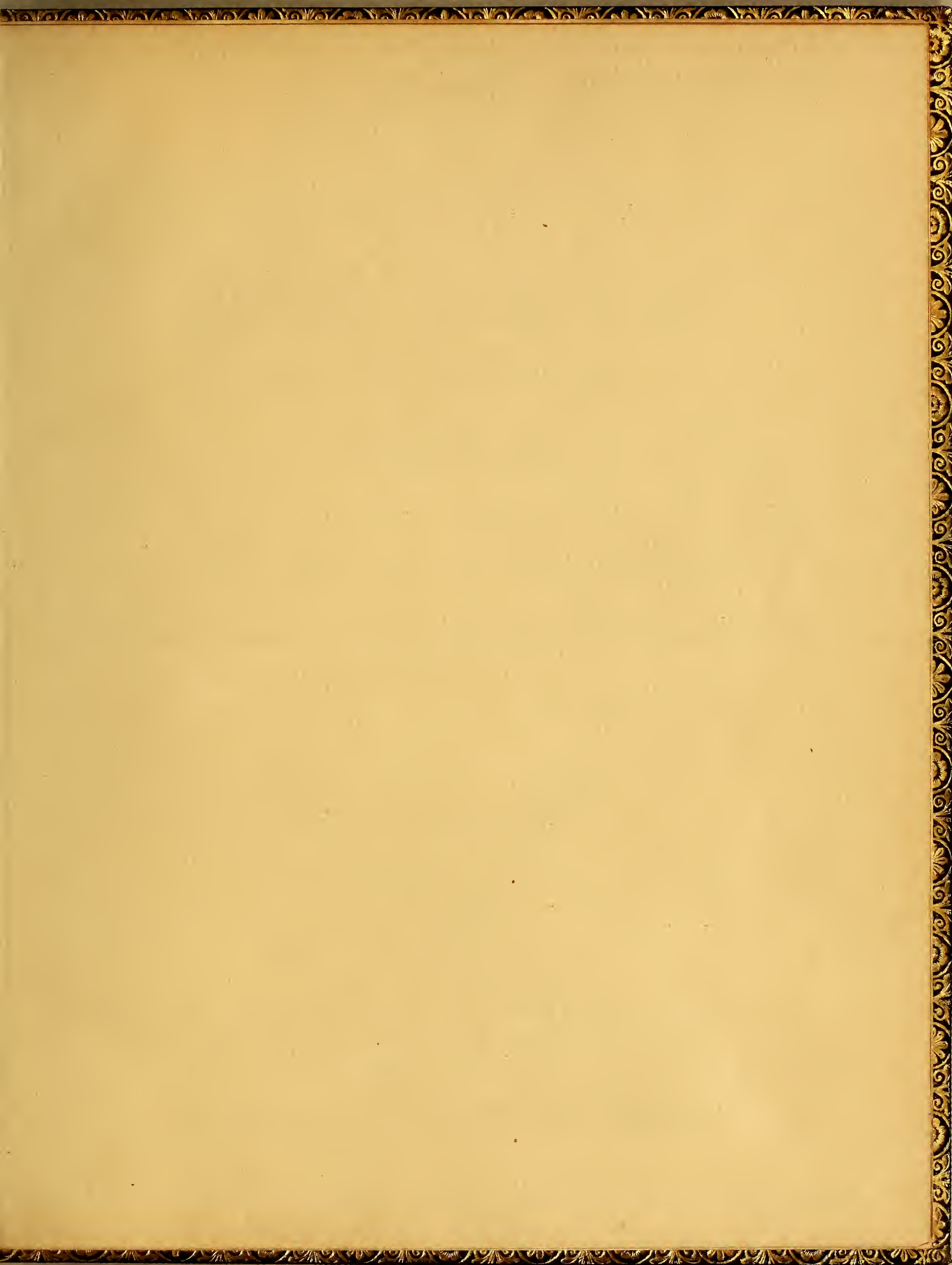

GAUDEO

Lucky Map –

Beschrijvinghe

Van

VIRGINIA,

Nieuw Nederlandt,

Nieuw Engelandt,

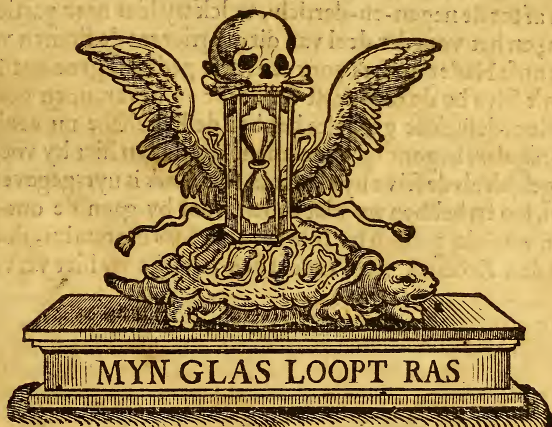
En d'Eylanden

BERMUDES,

Berbados, en S. Christoffel.

Dienstelijck voor elck een derwaerts handelende, en alle voort-planters van nieuw Colonien.

Met kopere Figuren verciert.

t'AMSTERDAM,

By JOOST HARTGERS, Boeck-verkooper op den Dam, bezyden 't Stadt-huys, op de hoeck vande Kalver-straet, inde Boeck-winckel, Anno 1651.

Inleydinge.

AEn *Nova Francia* paelt het Landt, welck nu eenige volgende daer in de gemeyne ſtijl, en de directie van de Engelſche, die dit Quartier eenige jaren herwaerts ſterck hebben bevaren, en oock ten deele hebben ontdeckt, int gemeyn noemen *Virginia*; bepaelt zijnde tuſſchen de hooghte van vier-en-dertich en vier-en-veertich Graden by Noorden de Linie: hebbende aen de Ooſt-zijde de groote Zee; aen de Zuyd-zijde de Provincie van *Florida*; en aen de Noordt-zijde de Provincien van *Nova Francia*; aen de Weſt-zijde de limiten noch open en onbekent. Dan om eyghentlijck te ſpreken, ſoo en ſtreckt ſich den naem van *Virginia* ſoo verre niet, maer is een verre kleynder gedeelte, confinerende met *Florida* aen de Zuydt-zijde, en voorts voor dry oft vier graden, ſtreckende naer't Noorden; te weten dat quartier, welck door *Sir Walter Raleg* in den Jare 1584. is aengevangen te ontdecken, en met een ofte meer Colonien van Engelſche te beſlaen, doch door dien dat de ſelve ontdeckingen eenige Jaren ſtil geſtaen hebbende, daer naer weder zijn her-vat by de Engelſche Virginiaenſche Compagnie, ontrent den Jare 1606. in een quartier naer het Noorden ſtreckende, (te weten op de hoogte van ſeven-en-dertich graden) ſoo is het, datmen dit deel nu ordinaris *Virginia* heet, ofte wel beyde deſe deelen, te weten van dry oft vier-en-dertich graden af tot de negen-en-dertich, welck wy hier naer particulierlijck ſullen beſchrijven; en het voorder deel van dit quartier tot de limiten van *Nova Francia* toe, hebben onſe Nederlanders voor een ſeker gedeelte genoemt *Nieuw-Nederlendt*, door dien 't ſelve by de onſe eerſt ontdeckt en bevaren, en oock bewoont is geweeſt; en 't Noordelijckſte gedeelte hebben de Engelſche nu eenige jaren herwaerts *Nieuw-Engelant* begonnen te noemen. Wy ſullen hier by voegen een nader beſchrijvinge, gelijck als de ſelve by Capitain *Iohn Smidt* is uyt-gegeven; doch eer wy daer toe komen, ſoo en hebben wy niet willen voor by gaen de ont-deckinge van deſe quartieren, eertijdts gedaen by *Iean de Verazzano* Florentijn, door bevel en op de koſten van den Koninck van Vranckrijck, welcke wy hier vervolghens ſullen by-voeghen.

Eerſte Ontdecking Van VIRGINIA.

De Voyagie van Jehan de Verazzano.

Ehan Verazzano een Floꝛentijn / ſchepde met laſt en commiſſie / van Francoys de eerſte Koninck van Vꝛanckrijck den 17. Januar. 1524. van de Eylanden van Canarien; ende nam ſijn cours Weſt-waerts met een ſchoonen Ooſten wint / en voeren in de tijt van vijf-en-twintich dagen by giſſingh wel 500. mijlen; daer naer ſtelden ſy haer cours Weſt ten Nooꝛden / ſoo datſe naer andere vijf-en-twintich dagen ſeylens / een nieuw landt ondeckten / dat leegh by het water lagh / en by de vyeren die ſy daer ſagen / ooꝛdeelden ſy dat het bewoont moeſt weſen; en ſtreckte naert Suyden toe; zeylden wel vijftich mijlen langs de kuſte om een bequame Haven te vinden / dan de Suydt-waerts uyt niet vindende / keerden ſy naert Nooꝛden / daerſe oock geen Haven en vonden / ſoo dat ſy het ſetten by de kuſte / en haer boot aen landt ſeyndende / vonden ſy daer veel volcks aen ſtrant / die de vlucht namen / en ſomtijtds met verwonderingh op de Chꝛiſtenen bleven ſtaen gapen; dan eyndelijck dooꝛ teeckenen verſekert zijnde dat haer niets en ſoude miſſchieden / ſoo weſen ſy haer een goede plaets om te Landen / en pꝛeſenteerden hun oock van haer Victualie. 't Volck ginck naeckt / uytgenomen datſe haer ſchamelheydt deckten met ſeecker Vellekens / waren bꝛuyn van kouleur; ſ'wart hayꝛ / anders fray van fatſoen en wel gepꝛopoꝛtioneert. 't Strant was bedeckt met fijn ſandt / welck rijſt in ſeecker kleyn Heuveltjens; en daer achter was ſeer fraye hooge grondt en veel geboomte. Dit Landt dat hy eerſt ondeckte was op de hooghte van vier-en-dertich graden by Nooꝛden de Linie / in een goede en geſonde lucht; ſy vonden dat daer in de Somer meeſt Nooꝛdt-Weſte en Weſte winden regneerden / met klaer en helder weeder ende weynich regens; en hoe-wel het een vlacke ſtrandt was / ſoo en vonden ſy het daer niet quaet ligghen met de Schepen / dooꝛ dien de kuſte ſuyver is van Klippen. Scheyden van hier / houdende langhs de kuſte / welck ſy bevonden te ſtrecken naer het Ooſten / en ſagen continuelijck veel Vyeren aen Landt. Daer naer bevonden 't Landt te ſtrecken naer het Nooꝛden / ende dat hem veel ſchoonder en playſanter op dede. Waren daer aen Landt en vonden het volck by naer als het vooꝛ-gaende; ſagender veel Wijngaerden die op de Bomen klommen / de welcke haer beduncken wel goede vꝛuchten ſouden geven / in dienſe wel gecultiveert waren gheweeſt. Voeren ſoo al voorts langs de kuſte naer haer giſſinge wel hondert mijlen / daerſe een fraye Rievier vonden; daer ſtreckte de kuſte weder Ooſt-waerts aen /

De welcke ſy voorts volghden by de vijftich mijlen/ en ondeckten doen een Eylandt/ welck hadde de forme van een triangel / leggende thien mijlen van 't vaſte Landt/ vol van Bergen die dicht met Boomen begroeyt waren ; en wel bewoont/ welck ſy noemden Claudia. Vijfthien mijlen verder vonden ſy een goede Haven / daer ſy ſeer goet en tracktabel volck vonden / die een Koninck onder haer hadden / welck gekleet was met een Herten vel / konſtelijcke gewrocht ; vonden onder haer veel root Koper / daer deſe Wilde groot werck van maken. Dit Landt was ghelegen op de hooghte van een-en-veertich graden en twee derde / en ſtreckte Ooſt en Weſt ; de mondt vande haven lagh open naer het Suyden een half mijle breedt /dan binnen in ſtreckteſe Ooſt ten Noorden twaelf mijlen / en werdt daer breeder en breeder / en maeckter een Golfe die wel twintich mijlen groot is/ daer vijf kleyn Eylanden in lagen die ſeer ſchoon en vruchtbaer waren. Int midden van het in komen van deſe haven is een rotſe van ſteen / bequaem om een Fort ofte Caſteel te maken/ om de haven mede te beſchermen. Scheyden van daer den vijfden May, en liepen voorts langhs de kuſte wel hondert en vijftich mijlen / vindende 't Landt al by naer 't ſelve/dan dat het wat hooger was met eenige Bergen ; de kuſte ſtreckte by de vijftich mijlen Ooſt-waerts / en daer na weder Noordt-waerts aen / vonden 't volck daer ſeer different van het voor-gaende / want gelijck het voorgaende ſeer gentiel en courtois ſcheen te weſen / ſoo was dit heel wildt en woeſt / ſeer rouw volck en Barbaris/ ſoo datſe door geen middelen eenige onder-handelingh met haer-lieden konden bekomen. Sy waren gekleet met Beeren huyden/ Otters en Zeerobben / en andere Vellen : haelden haer voetſel/ ſoo verre ſy konden mercken / by Viſſchen en jagen / en ſeecker wortelen die het Aertrijck daer van ſelfs is voort brengende. Sy en hadden geenderley graen/ ende en bouwden de Aerde oock niet / oock en ſcheen het Landt niet bequaem te weſen / om eenige vruchten voort te brengen. Als ſy yets wilden mangelen / ſoo quamen ſy op de Klippen en lieten af 't geen ſy wilden/ en eyſchten daer voor Meſſen / Viſch-haecken / en diergelijcke dingen/ ende en wilden 't volck niet laten te Lande komen / wat courteſie men haer oock preſenteerde. Waren in ſpijt van haer wel eenige mijlen int Landt /doch ſchooten met Pijlen naer 't volck /en vluchten dan in de Boſſchen. Sy en vonden int Landt niets van eenighe weerde / als ſeer dichte Boſſchen en ſekere Bergen / die wel eenich Minerael ſcheenen in ſich te hebben/ want 't volck hadt eenige kopere teeckenen in de Ooren hangende. Scheyden van daer haren kours Noordt-Ooſt aen ſtellende / langhs de kuſte / welck ſy playſanter vonden/ en met vlacke gront ſonder Boomen/met hooge Bergen binnen 's Landts; ſy ondeckten wel twee-en-dertich Eylanden / al dicht by het vaſte Landt gelegen/ zijnde kleyn/ met veel kromten/ makende veel goede Havenen en Canalen tuſſchen beyde de Eylanden in / ende ſoo voorts ſeylende Noordt-Ooſt-waert aen / quamen naer hondert-en-vijftich mijlen ſeylens/ aen het Landt dat te voren by de Brittoenen ondeckt was geweeſt / op de hooghte van vijftich graden by Noorden de linie. Van waer ſy reſolveerden weder te keeren naer Vranckrijck / en arriveerden te Diepe in Julij des voorſchreven Jaers 1524. In dit verhael van Verazzanos Voyage vinden wy de gelegentheydt van deſe gantſche kuſte / int gros beſchreven/ want het Landt hier in ſulcker manieren uyt en in ſtreckt / als wy ten deele reede hebben gehoort / en nu vorder ſullen hooren. Van gelijck hy in weynigh plaetſen te lande was / ſoo en heeft hy de ghelegentheydt van de Landen en Volckeren niet naerder konnen onderſoecken. Laet ons nu vorder ſien wat de Engelſche/ ende de onſe daer van hebben onder-vonden/ en int licht gebracht.

NIEUW ENGELANDT.

De gelegentheyt van dit deel van America, *welck de Engelse nu noemen* nieuw Engelandt, *by Capiteyn* Smith *beschreven.*

HEt gedeelte (seght hy) welck wy noemen Nieuw Engelandt, is gelegen tusschen den een-en-veertichsten grade / en den vijf-en-veertichsten by Noorden de linie; doch het deel daer dit discours van spreeckt / streckt sich van Pennobscot tot Cabe Cod, eenige vijf-en-seventich Spansche mylen / by een rechte linie distandt de een van d'ander; tusschen welcke palen ick gesien hebbe / ten minsten veertich differente woon-plaetsen op de Zee kuste / en gesondert by de vijf-en-twintich seer goede Havenen. In welcker veele daer ankeringh is voor vijf-hondert seylen van eenige lasten: en in sommige oock wel voor vijf duysent; ende meer dan twee hondert Eylanden over-wassen zijnde met goedt houdt / welcke al meer goede Havenen geven / als ick doen tijdt hadde om wel te ondersoecken. De principaelste wooninge Noortwaers daer wy aen waren / was Pennobscot: Suyt-waerts langs de kuste / en op de Rievieren vonden wy Macadacut, Segocker, Pemmaquid, Nusconcus, Kenebeck, Sagadahock, en Aumoughcawgen; ende tot dese contreyen behooren de volckeren van Segotago, Pagkhuntanuck, Pocopassum, Taughtanakagnet, Wabigganus, Nassaque, Mashecosqueck, Wawrigweck, Moshoquen, Wakcogo, Paisharanack, &c. Met dese zijn geallieert de contreyen van Aucocisco, Accominticus, Passataquack, Aggawom, en Naemkeck: al dese soo veel ick konde speuren differeren luttel in tale / manieren en gouvernement; hoe-wel meest heerschappen op haer selfs zijn / nochtans houden sy de Bashabes van Pennobscot de voor-naemste onder haer. De naeste die ick kan ghedencken by name zijn de Mattahunts, twee playsante Eylanden van Hoven en Koorn-velden / een mijl in Zee van 't vaste Landt af-liggende: dan Totant, Massachuset, Pocapawmet, Quonahasset, Sagoquas, Nahapassumkeck, Topeent, Seccasaw, Totheet, Nascocomacak, Accomak, Chawum; De andre zijn al genaemt Massachusets, van een ander tael / humeur en conditie / aen langende haren handel en koopmanschap; tot elck van haer wooningen behooren diversche Dorpen en Volckeren / en by haer relatien en beschrijvingen / meer dan twintich diversche woon-plaetsen en Rievieren / die verre te Lant-waert in strecken / selfs tot diversche groote Lacken / daer-se de meeste van haer Bevers en Otters vangen en dooden. Van Pennobscot tot Sagadahock is dese kuste al Bergich / Eylanden en groote rotsen / doch bewassen van alle soorten van fray hout / tot den pouw van Huysen / Booten en Schepen; met een ongeloofselijcke menichte van Visch / gevogelte / en sonderlinge goede vruchten tot behoef van de menschen. Tusschen Sagadahock, en Sowocatuck, zijn maer drie ofte vier sant Bayen / maer tusschen dat en Cabe Cod seer veele; in sonderheyt de kuste van de Massachusets, is soo diverschelijck gemengelt met hooge / klaiege ende sandige Heuvels in een plaetse; ende dan langhe streeken van diversche soorten van grondt / ende vier-kanten van steen op ander plaetsen / soo vreemdelijck verdeelt met aderen ofte veynen van diversche kouleuren / als Hert-steen tot timmeragien / schalien voor Tichels / Morwe-steen om Fournaysen en Smitsen van te maken / om Glas en Yser in te smilten; soo datse seer ghelijck zijn de kuste van Devonshire, en men souder naer mijn meyningh sulcke Lijm-steen konnen maken; oft soo sy niet en zijn van gelijcke qualiteyt / soo komen sy seer na by: en dit alles boven de andere advantagieuse gelegentheden die ick daer geobserveert hebbe / dat in dien het mineral soo goet Yser en Stael wort bevonden / als

ick wete 't selve te wesen / binnen de palen van het Landt; soo dorst ick mijn hooft te pande stellen (hebbende maer volck die wetenschap hadden om de Simplicia die daer groeyen te beneficieren) te vinden daer alles wat noodich is tot maken en uyt reeden van goede Schepen / en goede waren tot haer vracht / in't Compas van thien of veerthien mijlen. Voorwaer dese sandige en steenige Heuvelen / soo wel beplandt met Hoven en Koorn-velden / en soo wel bewoont by een fray / sterck en wel geproportioneert volck / de groote van de Boomen die daer wassen / en in sonderheydt de getempertheyt van de lucht wel aengemerckt zijnde / soo en kan men niet anders oordeelen / of het is een uyt-nemende Landt / beyde van gesontheydt ende vruchtbaerheyt. De principaelste stapel daer men voor eerst rekeningh soude konnen op maken / is Visch. Hier is oock alsoo goede grondt als eenich mach liggen op de hooghte van een / twee ende drie-en-veertich graden; en soo vruchtbaer / dat hy sonder questie eenige soorte van graen wil voor-brengen / doch d'een beter als d'ander: hoe-wel de Somer hier niet soo heet en is / ende de Winter kouder aen de Zee-kant / als sy zijn in Europa en Asia op de selve hooghden; des niet tegenstaende / plante ick een Thuyn / aen de top van een klippich Eylant op de hooghte van drie-en-veertich graden en een half / vier mijlen van 't vaste Landt / in Majo, welck soo toe nam / dat het ons in Juni en Julij diende van Salaet kruyden; en alle soorten van Vee konnen hier op de Eylanden of half-Eylanden / wel ende sekerlijck gevoedt worden. Wat de Visschingh belanght; in Mart, April, May, en half Junij is hier abundantie van Cabeljauw; in May, Junij, Julij, en Augusti van Steur / welcker Koghen de Caujar en Potargo geven; en van Haringh is daer een on-uyt-sprekelijcke menichte op de kuste. Int eynt van Augusti, Septemper, October en November, hebdy weder Cabeljauw. Soo dat-men hier in alle saysoenen hem kan dienen van Visch. 't Is buyten twijfel dat daer genoech Souts sal konnen werden gemaeckt / en wijl-men de pannen practiseert / kan-men hem dienen van 't gene daer reede is. Van seekere Besien diemen noemt Alkermes, wesende thien schellingen t'pondt weerdich / (doch is wel voor dertich en veertich schellingen t'pondt verkocht) kan jaerlijcks een goede quantiteyt versamelt worden. Insgelijcks van de Muscus-ratten kan sonderlingh getrocken worden by de geene die haer moeyte daer aen willen besteden. Van Bevers / Otters / Marters / swarte Vossen en andere kostelijcke voyeringh kan-men jaerlijcks ses oft seven duysent hebben / en meer / indien men de Francoysen haren handel konde stoppen; vijf-en-twintich duysent warender in t'jaer 1616. uyt dese Noorder quartieren in Vranckrijck gebracht. Wat Mijnen daer metter tijdt souden konnen gevonden worden / moet den tijdt leeren; de apparentie is seer groot.

De Wateren zijn seer suyver / komende voorts uyt het innerste van de rotsighe Berghen.

De kruyden en vruchten zijn van diversche soorten; als Alkermes, Corenten oft een vrucht als Corenten / Moer-besien / Wijn-gaerden / Hinne-besien / Cruys-besien / Pruymen / Walnoten / Hasenoten / &c. Pompoenen / Aert-besien / Boonen / Eerten / en Mayz; een soorte ofte twee van Vlasch / daerse haer Netten van maken / en Lijnen om te visschen.

Veelderhande gevogelte: veel soorten van Visch: ende veelderhande vier-voetighe Dieren.

Par-

Particuliere Beschrijvinge van't selve quartier.

"T Noordelijckste deel (seght de selve) daer ick was / is de Bay van Pennobscot, welcke is Oost en West / Noordt en Suyden meer als thien mijlen; dan mijn gelegenheydt was sulcks / dat ick my most laten genoegen met het verhael van de geene die ick daer inde Bay vondt; als te weten dat die Rievier seer ver te Landt waert in liep / en wel bewoondt was by veel volcks / dan dat se van huys waren / ofte om te visschen tusschen beyde de Eylanden / ofte te jaghen in de Lacken en Bosschen. De Baye is vol van groote Eylanden van een / twee / ses / acht en thien mijlen in de lengde / welcke die verdeelen in seer veel fraye Havenen. Aen 't Oosten van dese Baye woonen de Tarentines, doot vyanden van 't volck dat wy spraken : daer woonen de Fransche. Noordt-West van Pennobscot is Mecaddacut, aen de voet van een hoogen Bergh / in maniere van een fortresse tegen de Tarrantins, gelegen aen de hooge Bergen van Pennobscot, daer de Zee tegen slaet; welck men boven alle verhinderingh wel sesthien oft achten mijlen mach sien. Segochet is de naeste / dan Nusconcus, Pemmakid en Sagadahoc : De Rievier op (daer de Westersche Colonie eertijdts was geleght) zijn de Anmuckcawgen, Kinnebeck, en andere meer / daer eenighe Velden met Rozen beplant zijn. Langhs dese Rievier 40. oft 50. mijlen en sagh ick niet dan hooge duynen van rotsen met houdt over-groeyet; maer daer de Wilde woonen / is de grondt seer vet / en vruchtbaer. West-waert van dese Rievier is de contreye van Aucocisco, in den bo-

dem van een breede en diepe Baye / vol van veel groote Eylanden / welcke seer goede Havenen gheven. Sowocotuck is naest op een smal punt van een brede sandt Baye / welck veel klippen en Eylanden heeft / maer weynich goede Havens / als voor Bercken. Maer al dese kuste tot Pennobscot, en soo verre als ick sien konde Oost-waert aen / is niet dan sulcke hackelige kliffs en rotsen en steenige Eylanden / dat te verwonderen is hoe soo groote Boomen daer konnen wassen. 't Is een Landt om eer van te verschricken / als op te verlusten; nochtans is de Zee daer soo Visch-rijck / als yevers licht te vinden is; en dese bar Eylanden soo versien van goet houdt / Fonteynen / vruchten / Visch en Gevogelte / dat wel te gelooven is / hoe wel de kuste soo ongesien is / dat de Valleyen / Playnen en 't binnenste van 't Landt / wel mogen vruchtbaer zijn. Als ghy de kuste vervolght naer t'Westen / Accominticus en Pasataquack, zijn twee bequame Havens voor kleyne Bercken / en goet Landt binnen de klifften; Angoam is de naeste; dese plaetse soude yemant die curieus ware / konnen contenteeren / doch daer zijn veel sanden aen 't in komen van de Haven / ende de Baye is wat te verre van de diepe Zee. Hier zijn veel rijsende heuvelen / ende daer aen en op / veel koorn-velden. Aent Oosten is een Eylandt twee oft dry mijlen langh; d'een helft van goet Gras / bequaem tot weyden / met veel schoone reecken van Moer-besie-boomen / ende andere / seer bequaem om daer een wooningh te hebben / door dien de Haven seer seecker is. Naimkeck hoe-wel het rotsigher grondt is / (want Angoam is sandich) is niet gheringher / soo veel de Haven / oft yet anders belanght / maer het volck uyt genomen. Van hier streckt sich in Zee 't schoon Hooft-landt Tragabigzanda, met dry Eylanden daer voor / diese noemden de dry Turcx-hoofden; naer 't Noorden van dese / loopt een groote Baye in / daer wy sommige wooningen en koorn-velden vonden; sy seggen dat hier een groote Rievier is / en by de dertich Dorpen / dan om dat de Francoysen hier haren handel hadden / soo en hebben wy niet naerder ondersocht. De Eylanden van de Mattahunts zijn aen de West-zijde van dese Baye / daer veel Eylanden zijn / ende sonder questie veel Havens; dan volght 't Landt van de Massachusets, welck is 't Paradijs van dit heel Landt; want hier zijn veel Eylanden al met koorn beplant; Moer-besie-boomen en wilde Tuynen / en goede havens / ende de kuste is meesten-deel hooge kleyige en sandige heuvelen. De Zee kuste int voor by varen / vertoont al langs henen groote koorn-velden / en veel troupen van wel geproportioneert volck: maer de Fransche die hier wel ses Weken waren gebleven / en hadden ons niet over gelaten om de Wilde over te examineeren; te weten / ofter wel dry duysent Menschen op dese Eylanden waren; ende de Rieviere veel dachreysen te landt waert in loopt. Wy bevonden 't volck van dit quartier seer vriendelijck; maer in haer furie oock seer valyant. Want op occasie van twist die wy met eener kregen / voer de selve met dry meer over de havenen van Quonahassit, op seker klippen daer wy moesten passeren / en schoten daer met Pijlen soo langh naer ons als sy mochten. Dan komt ghy te Accomack, een seer goede Haven en goet Landt / en niets gebrekende dan industrieus volck. Naer veel vrientschap op een kleyn oorsaeck / vochten wy met veertich oft vijftich van 't volck; en hoe-wel daer eenige doot bleven / en eenige gequetst / soo wierden wy over een uur tijdts weder vrienden. Cap Cod is 't naeste dat hem presenteert; welck alleen een Hooft-landt is van hooge sandige Bergen / over wassen met struycken van Pijn-boomen en dier-gelijcken / een excellente Haven voor alle winden; dese Cabe wort gemaeckt van de Zee aen d'een zijde / en een groote Bay aen d'ander zijde in forme van een Sickel; daer op woont 't volck van Pawmet, en inden bodem van de Bay 't volck van Chawum. (De groote Baye die desen hoeck maeckt / met het vaste Landt / wort by de onse genoemt de Staten Baye, en de kleyne die van de kromte van den hoeck selfs wert gemaeckt Fuyc Bay.) Binnen dese bay is een suyvre kuste /

dan vlack/ soo dat-men wel een mijl daer van dient te blijven; Champlain met sijn bercke was daer op acht voet waters wel een mijle van strandt; vonden daer een goede Haven/ welck sy noemen port aux Huistres, op de hooghde van twee-en-veertich graden/ vijf mijlen van Cap Blanc, welcke Cape van dese Haven leght Noord-Noord-Oost: naert Suydt en Suydt-Westen van de Cape is gevonden een dangereuse droogthe van sanden en Klippen. Maer soo verre als ick 't om-voer vondt ick dertich vaeden dicht onder strandt en een stercke stroom; welck my doet gelooven dat daer een Canael moet wesen om dese drooghte/ daer de grootste en beste Visch is te bekomen Winter en Somer/ van 't gantsche Landt. De Wilden seggen dat daer geen Canael en is/ maer dat de drooghten aen 't vaste Landt beginnen by Pawmet tot het Eylandt van Nausit, ende soo hem uyt streckt buyten haer kennis ver in de Zee. Daer aen is ghelegen Capawack, en die overvloedige landen van Koper/Koorn/Volck en Minerals; die ick 't laeste Jaer ginck ondecken; dan miste mijn wegh. Sy verhalen dat de Massachusets somtijts oorlogen met de Bashabes van Pennobscot; en zijn oock niet altijdts vrienden met die van Chavum en haer geallieerde: dan nu zijnse al vrienden/ en handelen met den anderen/ op yeders Frontieren; want en maken geen Voyagien als van Pennobscot tot Cabe Cod, selden tot Massachewset. Int Noorder quartier begonden sy Koorn te planten/ daer die van 't Suyder quartier sulcken abundantie van hebben/ dat sy daer voor krijgen van die van 't Noorder quartier wat sy willen; en in de Winter meer abundantie van Visch en Vogels; doch by de Winter en Somer hebben sy in sommige quartieren van beydts; wesende het getemperste Landt/ tusschen koude en hitte/ welck is tusschen de linie ende de Pool; maer de pelterye is Noord-waert beter/ en abundanter als Suyd-waerts.

De principaelste Eylanden en Bergen voor landt-marcken zijn dese; het hooghste Eylandt van Sorico in de Bay van Pennobscot: maer de dry Eylanden en een Klip van Mattinnack zijn voorder in Zee; Metinicus insgelijck dry vlacke Eylanden en een Rotse; tusschen Mattinnack ende Monahigan: welck is een rondt hoogh Eylandt/ en dicht by het selve Monanis, tusschen welck is een kleyne Haven daer wy anckeren. Inde Eylanden van Damarils is noch een sulcke: Sagadohok wordt bekent by Satquin, en vier oft vijf Eylanden in de mondt. Smyths Eylanden zijn een hoop te samen/ gheen meer daer omtrent tegen over Accomintieus. De dry Turcks hoofden zijn dry Eylanden/ die-men veer ter Zeewaert in siet in regard van het Hooft-landt. De principaelste Hooft-landen zijn alleen Cape Tragabizanda en Cape Cod. De principale Bergen zijn Pennobscot, en den Bergh van Aucocisco; den grooten Bergh van Salanau, en den hoogen Bergh Massachusit.

Verhael van 't gene eenige jaren herwaerts by de Engelsche is voorgenomen in dit quartier.

De Engelschen hebben hier begonnen te handelen met order van den Jare 1606. af; Als wanneer patenten by den Koninck wierden gegeven/ om 't Suydt ende Noorder quartier van Virginia te populeren/ met expres bevel/ dat sy binnen de hondert mijlen niet by een en souden komen: Die van de Noordt-zijde sonden daer eerst Capiteyn Henry Chalons, dan dese wierdt ghenomen by de Spaengiaerden. Ontrent de selve tijdt sondt Sir John Popham, Lord Chiefe Justice van Enghelandt/ een Schip/ waer over commandeerde Capiteyn Thomas Haman, welck zeylde naer de Rieviere van Sagadahoch; tot assistentie van den voorschreven Chalons; dan den selven daer

niet vindende / ontdeckte de kuste en havenen / en quam soo weder t'huys. In den Jare 1607. was een woon-plaetse geleght op de Rievier van Sagadahoch, en hondert Lant-lieden derwaerts ghesonden in twee Schepen door de voorschreven: Sy kosen haer woon-plaets by de mondt van de Rieviere in een Peninsula, ofte half Eylandt / en bouden daer een Fort: Seylden de Rieviere op/om die te besoecken en 't Landt daer om heen / en gemoeten een Eylandt daer een groote val van Wateren was / daer sy haren Boot met een ton moesten overtrecken / en quamen voorts tot een ander stortingh/daer niet over was te komen. Vonden 't Landt vol van Duynen wit en roodt / goede Hoppe / Ajuyn/ Loock/ Eycken/ Walnoten/ en goede gront. 't Hooft van de Rievier leght op vijf-en-veertich graden/ ettelijcke minuten; Cape Sineamis op dry-en-viertich en een half/ een goede plaetse om te fortificeren. 't Fort hiet S. George; daer blevender vijf-en-veertich; Capiteyn George Popham was haer President/ Raleigh Gilbert Admirael. 't Volck scheen lust te hebben in ons volcks devotie/ en seyden dat de Koninck James een goet Koninck was / ende sijn Godt een goede Godt / en Tanto boos. Soo noemense een boosen Geest / die haer elcke Maent hanteert/ en doet hem van haer dienen uyt vreese. Dit volck sprack van eenige Canibals ontrent Sagadahoch, met Tanden / dry Duymen langh / maer sagense niet. In de Rievier van Tamescot vonden sy Oesters negen Duymen langh / en haer wierdt geseydt / datter aen d'ander zijde wel eens soo groote waren. In Februario storf haer President: Ende in Enghelandt Sir John Popham mede overleden zijnde; soo brack de Colonie weder op / en quamen met de Schepen die daer 't naeste Jaer gesonden waren / weder te rugge / hebben in de tijdt datse daer gewoont hadden een stercke Barcke getimmert / die haer in 't wederkeeren wel te passe quam. Dit discouragieerden de participanten soo / dat daer in langh geen spraeck en was van daer weder volck te planten. De Fransche namen hier door occasie/ om haer te planten in de limiten van de Enghelsche; doch die van Virgnia sonden Sir Samuel Argal, welcke de Forten van de Francoysen surpreneerde / diese gebout hadden by Mount Mansel, S. Croix, en Port Real: nam haer geschut wegh / ende brocht haer Schip / provisie en alles naer Virginia toe. De Engelsche daer naer weder nieuwe couragie gekregen hebbende / sonden daer op een nieuws Capiteyn Hobson en andere/ met twee Wilden van dat quartier; dan dese Schepen daer ankomende/vonden dat een Engelsman met naemen Hunt, naer dat hy sijn handel met de Wilde hadde gedreven / de arme Wilden onder 't decksel van vrientschap t'scheep hadt gelockt / en vier-en-twintich wegh gevoert / ende in de Strate van Gribaltar voor Slaven verkocht; welcke daet de Engelsche soo hatigh maeckte by dit volck / dat sy dese reyse mede te vergeefs deden. Daer naer wierdt daer gesonden Capiteyn John Smiht, in den Jare 1614. welck arriveerde aen het Eylandt Monahiggan, op de hooghte van dry-en-veertich graden en een half by Noorden de linie; was daer gesonden op de Walvisch-vanck / en een Gout en Koper-mijne te besoecken; dan bevonden het de rechte Walvisschen niet te wesen / daer men den Traen van maeckt; de Mijne was maer een ydel voor-geven van de Schipper om een reyse te maecken; Soo datse maer eenighe drooghe Visch / en eenige Pelterye t'Huys brochten. De selve voer weder derwaerts 't naeste Jaer dan met quaet succes / want hy wierdt van de Fransche roovers genomen. Daer naer wierdt in Terreneuf gevonden een van de Wilden die by dien Hunt waren wegh gevoert / met namen Tasquantum, waer van kennis gegeven zijnde aen de Compagnie by Capiteyn Darmer, met versoeck van hulp tot zijn voornemen; sont de Compagnie derwaerts Capiteyn Rocraft; dan alsoo Darmer daer en tusschen goet gevonden hadt selfs naer Engelandt te komen; Rocraft daer aen komende / en hem niet vindende/was van sijn sterck; nam een Fransche Bercke die daer in een kreecke gevischt

en gehandelt hadde/ welck hy met sijn Schip naer Engelandt sondt / wesende een Fransman van de Religie; Rocraft voer voorts met de Bercke / en door conspiratie van sijn volck was by naer om hals / doch sette de verraders aen landt / en quam selfs in Virginia om hulp / daer hy vermoort wierdt / ende de Bercke verloren. Soo dat zijn voor-nemen oock tot niet quam; en Darmer van Engelant daer komende/en desen Rocraft met sijn Bercke niet vindende / was insgelijcks gefrusteert in sijn voor-nemen; en geresolveert zijnde weder naer Engelandt te keeren / ontmoete hy seker Hollandtsche Schepen / die eenigen handel al voor die tijdt gehadt hadden in Hudsons rievier/daer hy suicken bescheet van bequam van de gelegentheydt van 't Landt / dat hy voort voer in sijn ontdeckinge / en ontdeckte veel fraye Rievieren / en vruchtbare kusten / en Eylanden / de spatie van tach-en-tich mijlen Oost ende West / want soo streckt de kuste van Hudsons Rieviere tot Cape James. Hier op wierdt goet gevonden een nieuw Octroy van den Koninck te verkrijgen/door dien die van 't Suyder quartier van Virginia een nieuw Octroy reede hadde bekomen / en haer limiten soo versekert / dat dese genoeghsaem uyt-gesloten en verlaten waren. Daer viel eenigh debat op / soo dat wel twee Jaer aen liep eer dese nieuwe Compagnie konde geformeert worden / welcke nu eenige Colonies heeft begonnen te planten / als wy hier volgens sullen verhalen; doch eerst verhalen de gelegentheydt van het Landt / als die Compagnie 't selve in druck heeft uyt-gegeven in 't Jaer 1622.

Gelegentheydt van Nieuw Engelandt *als het nu wordt genomen, uyt het relaes van die Compagnie.*

IN 't planten van nieuwe Colonien in vreemde Landen / is sonderling te letten op de Lucht / om de gesontheydts wille van die daer sullen woonen; op de gront en vruchtbaerheydt / om te mogen winnen Koorn / en Vee aen te queecken; op de Zee / om de bequaemheydt van den handel met de selve plaetsen. Wat de qualiteyt van de lucht belanght / het is kennelijck dat de selve voort-komt ofte uyt de Generale dispositie van 't Climaet / ofte van de particuliere gelegentheyt van de plaetse. Wat het Climaet belanght / dit landt is niet alleen geleghen inde getemperde Zone / maer by naer int midden van de selve / door dien 't middelste deel van dese contreye heeft ontrent dry hondert en tien graden lenghte; en is gelegen op de hooghte van vier ende vijf-en-veertich graden van Noordtlijcke breedte; dat is twintich graden van de Tropicus Cancri, en oock soo veel van Circulo Arctico; ofte het vriesende quartier; tusschen de limiten van 't vijfde en seste Climaet; daer Vranckrijck en Italien mede onder leggen. Wat de Constitutie van de plaetse belanght (welck is by de twee-en-sestich graden by Zee van ons vaste landt naer 't Westen:) de plaetsen aen de Zee gelegen zijn wat kouder / als de natuure van 't Climaet anders mede brenght; door dien de stralen van de Sonne verslapt worden / eensdeels door de ongestadige beweginge van de Zee / als mede door de menichvoudige dampen die op-trecken uyt de selve. Ende hier door is de kuste altijdts kouder als 't binnen Landt. En de Oostelijcke kuste / welck 't opgaen van de Son geniet / is insgelijck kouder dan de Westelijcke deelen / die de dalinge van de Son genieten; als de morgen-luchten (by exempel) zijn selfs in de Somer koudt en fris / daer de avondt-luchten seer baugh zijn. Ende dit maeckt dat dese quartieren veel beter over een komen met de natuure van ons volck / die geen contentementen vinden in kouder luchten / noch gesontheydt in heeter. Soo dat dit Climaet / welck is soo getempert / seer bequaem wort bevonden voor onse Natien. De gront is insgelijcks goet / eenighe

ghe quartieren daer af / gevende wonderlijcken aen-was van Koorn / soo wel 't gene de Wilden gewoon zijn te gebruycken / als 't gene by de onse daer is gebracht; met ontallijcke varieteyt van soetsame Wortelen / en ander kruyden ende vruchten / die ons vreemt zijn. Daer beneffens soo heeft de kuste seer veel bequame Havens / vol van sonderlinge Eylanden / bequaam om volck op te planten; vervult van alderhande Boomen / als Eycken / Cedren / Dueren / Pijn-boomen / Wal-noten / Castanien / Sassafras, Pruym-boomen / Calamus Aromaticus, &c. Het volck is tractabel (soo mense niet en abuseert) om met te handelen / en dragen goet respect. De Zee is wel voorsien van alderhande Visch / en op veel plaetsen is goede gelegentheyt om Zout te maken: heeft groote abondantie van gevogelte binnens Landts / als Calcoenen / Patrijsen / Swanen / Cranen / wilde Gansen van twee soorten / wilde Eyndt-vogels van dry soorten / veel Duyven / insonderheydt als de Aerdt-besien rijp zijn. Daer zijn diversche soorten van Wildt in dese quartieren / en eenige die twee / dry en vier jongen t'effens voort brengen / een teecken van vruchtbaerheydt van 't Landt en getempertheydt van de Lucht. Daer is oock een seecker Dier / welck de ingeboorne noemen Mosse, is soo groot van lijf als een Os / 't hooft als een Bock met een breede hoorn / welck hy alle Jaer verandert als de Bocken / den neck als een Hert / met korte manen / loopende langhs den rugge / 't hayr lanck als een Elandt / doch beter geacht voor 't gebruyck van Sadel-makers / heeft insgelijckx een groote bult hangende onder sijn strot / heeft lange beenen / en voeten soo groot als Ossen voeten / langer steert als die van de Bocken; sijn huydt maeckt seer goet Buffels / en sijn vleesch is seer goet eten / welck de Wilden zijn gewoon gedroocht te bewaren. Men heeft een groote menichte van dese Beesten gesien op een groot Eylandt by de kuste / genaemt by de Engelsche Mount Mansell, daer de Wilden op sekere tijden trecken om dese Dieren te jagen; in deser manieren: sy maken diversche vyeren / en besetten 't Landt met volck / om dese Beesten in de Zee te drijven / daer sy toe genegen zijn van natuyren / andere van het volck passen daer op in hare Booten met boogen en ander wapenen / daerse die met dooden en vangen naer haer wil. 't Is te gelooven dat dit Dier met industrie sal konnen gebracht worden / om ordinaire diensten te doen. De bekende Koopmanschappen van dit Landt zijn / Visch van diversche soorten / rijcke voeringe / als Bevers / Otters / Martins / swarte Vossen / Sabels / &c. Daer zijn oock Wijngaerden in abundantie / van dry soorten / ende aenghenaem van smaeck / doch d'een beter als d'ander. Daer valt Hennep / Vlasch / Sijde grasse / diversche Mijnen van Yser-steen / gelegentheydt om Peck en Teer te maken; Delen van alle soorten / Sparren / Masten tot Schepen van alle lasten; In somma daer en komt niet uyt Vranckrijck / Duytsch-landt oft de Sondt / oft men kan 't selve hier bekomen met tamelijcke industrie en arbeydt. Aengaende de Zee / daer is seer goede Visschingh; ende de navigatie is seer gereet / daer zijn goede Reeden en Havens / bequaem voor alle gebruycken. Men heeft daer eenige monsteren van Peerlen gevonden / en Ambregrijs; en in de Zee menichten van Walvisschen en dier gelijcke dingen / om handel mede te drijven.

Beschrijvinghe van Nieuw Pleymouth, *een Stadt ofte Vlecke in* Nieuw Enghelandt *ghelegen.*

HEt volck gedestineert om te gaen woonen in Nieuw Enghelandt, scheyden van Pleymouth in Enghelandt den 6. September, des Jaers 1620. den 9. November sagen sy 't Landt by de Cabe Cod, setten haer cours Suydt-zuydt-west / meynende te varen

naer

naer een Rievier thien mijlen naer 't Suyden vande Caepe/ dan den wint teghen krij-gende/ waren genootsaeckt weder te komen / ende quamen den elfden aen ancker inde baye van Cabe Cod, welck is een goede haven en playsante baye/ rondt als een Cirkel/ uyt-genomen het in-komen/ welck is vier mijlen wijt/ tot aen de Zee toe al bewassen met Boomen/ Eycken/ Pijn-boomen / Juniper / Sassafras / en ander houdt ; daer souden in de Haven duysendt Schepen konnen leggen. Men kan op dry quart van een mijl met de Schepen niet ontrent het strandt komen/ door dient vlack is : 't Landt ontrent de Cape zijn Sant-bergen/ seer gelijck de Hollandtsche Duynen/ dan veel beter/ want hebben wel een spit diep seer goede swarte aerde/ al met boomen begroeyt / doch sonder onder-gewas/ soo datmen tusschen het gheboomte vry magh gaen ende rijden. Daer leggende / deden eenige tochten te Lande/ om een bequame woon-plaetse uyt te soecken/ vonden eenige Huysen/ doch sonder volck ; ende oock eenigh koren vande lande inde gront begraven in een mande ; daer naer varende aen d'ander zijde / wierdense subijtelijck by de Wilden besprongheu/ doch dedense haest vluchten. Vonden daer naer een ander Haven West-waert van Cape Cod , daer sy naer toe zeylden den 16. December. Dese haven is een baye grooter als Cabe Cod, omringht van seker fraey landt/ en binnen de Baye twee fraeye Eylanden onbewoont/ daer niet op is als boomen ; daer is inde baye ontallijck Gevoghelt / ende excellente Visch in sijn saysoen ; is van fatsoen als een sickel ofte visch-haeck. Sy vonden daer geen Volck / maer plaetsen daer scheen / dat wel eertijdts gezaeyt was gheweest ; vonden gheen navigabel Rivieren / maer eenighe kleyne beecxkens die in Zee liepen / van seer soet en versch water. De gront is een spit diep seer excellent vet landt ; daer is oock sant/ grabeel / ende seer goede kley om Potten van te backen : ende daer is fraey geboomte / ende veelderley kruyden/als voren in genere is verhaelt. In dit quartier aen 't vaste landt is geleght nieuw Pleymouth , op een hooghe grondt / daer veel landts gheslecht is / en ontbloot van boomen / en schijnt voor desen wel Koorn ghezaeyt is gheweest ; inde leeghte loopt een seer schoone beecke / ende daer zijn veel excellente springen van water ; dese beecke is bequaem om de Chaloupen ende Booten te berghen / ende heeft oock Visch in sijn saeysoen. Die haer selven eerst neder-sloeghen/ wierden in alles gereduceert tot negentien Famielien/ de een-loopighe gesellen haer tot d'een ofte d'ander voegende ; maecten twee rijen van Huysen om meerder seeckerheydt. Den sestienden Martij quam by haer een vande Wilden/ die wat ghebroocken Enghelsch hadt geleert van de Enghelsche die aen het Eylandt van Monehiggon komen visschen ; dese vertelde haer alle de gelegentheydt van het landt / ende dat de plaetse daer sy het begrepen hadden / genaemt was Patuxet, ende dat ontrendt vier Jaren geleden alle de Inwoonders waren ghestorven van een extraordinaire plaghe / sonder dat daer yemandt was overghebleven ; dat het naeste gheleghen Volck waren de Masasoits, welck waren eenighe sestigh Man sterck ; de Naulites zijn mede naer het Zuydt-oosten van haer / ende hondert Man sterck/ dit Volck is seer ghebeten op d'Enghelschen / om het feyt van dien Hunt hier vooren verhaelt. Sy wierden al dickwilder van de Wilden besocht als haer wel lief was ; en desen eersten genaemt Samoset, brocht noch een met namen Squanto, ofte Tisquantum, ghebooztigh van die plaetse / ende eertijdts door Hunt wegh-ghevoert. Dese beyde brochten tijdingh/ dat haer grootste Saganios (soo noemen sy haer Heeren) Masasoyt voor handen was met sijn Broeder Quadequina, ende al haer Volck. Quamen by de Enghelschen / ende maeckten een verbondt met haer. Daer naer is dese Colonie noch aen-ghewassen met nieuw toe-voer van Volck ; ende naer de Lieden daer woonende schrijven / soo bevinden sy haer hier wel. Daer is een brief gedruckt (voor een Sermoen ghehouden in dit Pleymouth ;) gheschreven den twaelfden December 1621. uyt dese plaetse ; als mede een verhael van dagh tot dagh van

't gene

't gene gepasseert is int begin en voort-ganck van dese Colonie / welck hier te langh waer te verhalen; die curieus is om 't selve te weten / kan het boeckxken selfs bekomen / is gedruyckt tot Londen in 't Jaer 1622. geintituleert; A Relation or Journall of the beginning and proceeding of the Englisch Plantation Setled at Plimouth in Nieuw Englant, &c. 't Schijnt daer eenige andere Colonien noch zijn geplant / dan door dien wy daer geen particuliere kennis van en hebben / soo sullen wy het hier by laten.

NIEUW NEDERLANDT.

Eerste ontdeckinghe ende generale beschrijvinge van 't quartier, welck by de onse Nieuw Nederlandt *wort genoemt.*

HIer voozen hebben wy gesprocken van het gedeelte van West-Indien / leggende naer 't Noorden / welck de Francoysen over eenige Jaren hebben naerder ontdeckt en ondersocht / en welcke de Engelsche weynigh Jaren herwaerts de naem van Nieuw-Engelandt hebben begonnen te geven : en zijn alsoo gekomen tot Cap Cod, als de Engelsche die noemen; en tot Cab Malebarre, en Port Fortuné, volgens de ontdeckinge van de Francoysen : Van hier voorts heeft het vaste Landt gelijck een groote in-wijck ofte bocht / welck by naer Oost ende West streckt / tot aen een groote Rieviere / van waer de kuste dan weder Zuydt-west ofte daer ontrendt streckt / tot het eynde van Florida toe : dese kuste streckende als voren / met eenige Eylanden / en twee seer groote riebieren / van welcke de Zuydtlijckste gelegen is op de acht-en-dertich graden ende inde vijftigh minuten / ende de Noordelijckste op veertigh graden en een half / en seer verre naer 't Noorden te landtwaert is in loopende : Dit quartier van West-Indien (segge ick) noemen d'onse Nieuw-Nederlandt, door dien 't selve op de kosten van onse Nederlanders eerst nader is ontdeckt / ende eenige Jaren achter den anderen bevaren / en met een Fortjen en woon-plaetse van de Nederlanders voorsien / met speciael Octroye en ander authoriteyt vande Ho. Mog. Heeren Staten Generael van dese vereenighde Provincien. Wat de eerste ontdeckingh belanght / inden Jare 1609. sonden de Bewindthebbers van de geoctroyeerde Oost-Indische Compagnye het Jacht de Halve-Mane / daer voor Schipper en Koopman op voer Hendrick Hudson, om in 't Noort-oosten een door-ganck naer China te soecken; dan sy veranderden van cours / ende staken over naer Nova Francia, en de banck van Terreneuf gepasseert hebbende op de 43. grad. ende 23. minut. genaeckten 't landt met een W. N. W. ende N. W. cours op de 44. grad. ende 15. minuten / ende landen daer by sekere Wilden / by dewelcke / soo sy verstonden / de Francoysen Jaerlijcks komen handelen : van hier keerden sy Suyt-waert op / tot datse met een S. S. W. ende S. W. ten S. gangh weder 't landt gewaer wierden op de 41. grad. en 43. minuten / welck sy meenden een Eylandt te wesen / ende gavent den naem van Nieuw-Hollandt / dan bevonden daer naer dattet Cab Cod was / ende dat het naer haer besteeck wel vijf en seventich mijlen Westelijcker leght / als in alle Caerten gestelt wordt. Van hier vervielen sy tot de 37. graden ende 15. minuten / alwaer sy weder lant sagen / ende streckte hem S. ende N. is een vlacke custe / ende daer streckt een banck langhs de custe henen / waer binnen het

8. 9. 10. 11. 7. ende 6. en een half vadem diep is / sant-gront: Sy noemden dese plaetse de drooge Caep. Daer naer Noort-waert aen loopende / genaeckten sy weder 't landt op acht-en-dertigh graden en neghen minuten / en was een wit sandt-strant / en binnen vol groene Boomen / streckte naer N. N. O. ende S. S. W. ontrendt acht mijlen / ende dan S. ende N. seven mijlen / ende voort S. O. ende N. W. vijf mijlen: zeylden al langhs de wal Noorden aen / tot dat sy aen een punt quamen / en 't landt streckte doen W. N. W ende was een Baye daer eenige Rivieren in quamen / van desen hoeck sagen sy Landt naert O. N. O. welck sy meynden een Eylant te wesen / dan bevonden het vaste Landt / ende den tweeden hoeck van die Baye / op de hoogte van 38. grad. en 54. minut. ende alsoo sy haer cours N. W. ten N. aenstelden / vonden sy haer selven ge-inbayet / ende gemoeten veel barninghen / soo dat sy S. S. O. weder uytstonden: sy vermoeden datter een groote Rieviere most uyt-loopen / door de groote stroom die daer uyt-sette / ende dese sanden en droogten veroorsaeckten: hielent van hier voorts langhs de wal / was wit sant-strant / ende binnen al verdroncken Landt / ende 't binnen landt al vol Boomen / streckte N. O. ten N. en S. W. ten S. daer naer streckte N. ten O. ende was hooger landt als sy noch gesien hadden / tot aen eenen hoogen hoeck / achter dewelcke een Baye leght / alwaer sy op de reede liepen / achter een legen sant-hoeck / op de veertigh graden en achtien minuten; daer quamen twee Wilden by haer in Elands vellen gekleet / die haer alle tekenen van vrientschap bethoonden / vonden daer aen het landt meniehte van blauwe Pruymen / en de schoonste Eycken van lenghte en dickte die men sien konde / Poplieren / Lonen / en alderhande hout dat van noode is tot de Schepen te bouwen; voeren van hier N. ten O. aen / en de Rieviere op / tot by de dry-en-veertigh graden / by Noorden de Linie / alwaer de Rieviere heel naeuw wert en ondiep / soo dat sy te rugge keerden. Naer alle 't gene sy konden oordeelen ende bevinden / soo en waren in dit quartier noch noyt eenighe Schepen ofte Christenen gheweest / soo dat sy de eerste waren die dese Rievier ontdeckten / ende soo hooghe op voeren. Hendrick Hudson met dit rapoort weder gekeert zijnde t'Amsterdam / soo hebben eenighe Koop-lieden in den Jare 1610. weder een Schip derwaerts gesonden / te weten naer dese tweede Rievier / dewelcke sy den naem geven van de Manhattes; van weghen de Natie van Wilden die aen 't begin van dese Rieviere woonen: ende inde volgende Jaren hebben de Ho. Mog. Heeren Staten Generael aen dese Koop-lieden Octroy verleent / om alleen op dese Rieviere te moghen varen en den handel drijven: waer over inden Jare 1615. boven op de voor-noemde Rieviere een Redoutjen ofte Fortjen wierdt gelegh met een kleyne besettinge / daer wy hier na noch sullen van spreken; ende is dese vaert by de onse sints Jaerlijcks gecontinueert / en door-gaens van ons Volck daer blijven leggen / om den handel met de Wilden te drijven; waer door dit quartier ten rechten den naem van Nieuw-Nederlandt heeft verkreghen.

Gelegentheydt van de Custe van Nieuw-Nederlandt *vande* Pyebaye *af tot aende groote Rieviere* de Montaines.

OM de gelegentheydt van de Custe / als mede de gestaltenis van dese Landen wat beter te verstaen / soo sullen wy die wat hooger naer 't Noorden beginnen / als wel de limiten haer zijn uyt-streckende: namentlijck vande Pyebaye, soo by eenige van onse Schippers genoemt; gelegen op de hooghte van twee-en-veertigh graden en dertigh minuten; vande welcke (naer de bevindinge en besteeck van Schipper Adriaen Block) tot de lengte van Lysard zijn ses hondert en negentigh mijlen / ofte daer ontrent: om den

den hoeck van dese Baye is de gront wesigh sant: daer woont seer veel Volcks/ welck seer aerdigh is van wesen/ doch seer schreumende en schou voor de Christenen/ soo dat sy door bequame handelinghe dienen aen-ghelockt te werden. Van hier tot een punt (welck Adriaen Block voor-noemt den naem heeft gegeven van Caep Bevechier, door diense soo goede ghelijckenis heeft met Bevechier, wesende klevigh landt/ ende niet seer hoogh) dwers over de Wyckbay (een ander Baye by de onse soo genoemt/ de welcke Suydt-oost op streckt) zijn twaelf mijlen/ en de cours is Noordt-west ten Westen en Suyt-oost ten Oosten. Van dese Cape af soo streckt de Custe eerst N. W. en S. O. vijf mijlen/ en voordts tot een ander Sandt-punt Noordt ten Oosten en Suydt ten Westen ses mijlen: Van waer tot Cape Malebarre zijn negen mijlen/ en de streckinghe is N. O. ten N. en S. W. ten S. Dese Cape wort by de onse oock genoemt de Vlackhoeck: het brant seer aen den hoeck van dese Cape/ evenwel soo heeftmen opt drooghste dry vadem waters/ soo dat het een oorval is van stroomen en vreesselijck om door te zeylen voor de gene die het niet en weten; onse Nederlantsche Schippers en zijn niet wel eens over de Sanden die hier ontrent souden leggen; want naer 't seggen van eenige/ soo souden daer Sanden of een Rif t'Zeewaerts in strecken/ wel dertigh mijlen naer 't Suyden op/ niet dat het soo verre droogh soude zijn/ maer datmen soo verre van landt noch grondt werpt/ ende wel acht ofte neghen mijlen van landt/ en buyten het gesichte van 't selve 't droogste heeft/ en seer oneffen grondt/ soo datmen somwijlen dertig vadem heeft met d'een werp/ en d'ander maer seven ofte acht: maer andere ter contrarie seggen/ datter geen Sanden of Rif by Suyden dese Cape soo verre in Zee en leght/ maer wel Oostwaert vande Baye ofte Port de Malebarre; wy sullen dit door naerder bevindinge onder de Schippers laten slichten. Dry mijlen by Westen dese Cape de Malebarre legt een Eylandt ontrendt twee mijlen af/ en een mijle groot ofte daer ontrent; dan als men daer wat verre af is/ soude men meynen dat het geen Eylandt en waer; wort by eenige/ soo ick gisse/ Petockenock genoemt; de streckinge van 't vaste landt in dit quartier/ en vinde by de onse niet geteeckent voor soo veele my noch ter handt is gekomen; daer leggen noch eenige Eylanden voor dese Custe/ als namentlijck een/ welck by onse Nederlantsche Schippers gemeynlijcken wort genaemt Texel, en by andere Cape Ack; dit is een groot Eylandt/ en doet hem wit en klevich op/ naer het segghen van Schipper Cornelis Jacobsz. May, en anderhalf mijle van den Suyt-west hoeck van dit Eylandt Texel, leght een ander Eylandeken/ welck by d'onse wort genoemt Hendrick Christiaens Eylandt/ en by d'Engelsche Marthaes Vyneard, sy seggen/ dat het vijf mijlen groot is/ gelegen op d'hoogte van een-en-veertigh graden en een quart/ vol Boomen/ Wijngaerden/ en verscheyde gewassen: daer is menighte van gevogelte op/ en daerom heen is goede Kabbeljau vanghst/ hier omtrendt leght oock seecker kleyn Eylandeken/ welck sy noemen Elisabets Eylandt/ 't welck men/ komende van de Rievier of Baye van Nassouwe aen stierboort gemoet/ en om buyten Hendrick Christiaens Eylant om te lopen/ moet de coers Suyt-oost werden gehouden. Bartholomeus Gosnol Engels-man schrijft/ dat van Marthaes Vyneard tot een ander kleyn Eylandeken/ by hem genaemt/ Dover Cliffe, is een half Legue, en van daer tot Elisabets Eylandt/ een mijle/ en dat 't selve legt/ vier mijlen van 't vaste landt op de hoogte van een-en-veertigh graden en tien minuten: d'Engelsche hebben op dit Eylandt een kleyn Fortjen gehad/ 't welck sy weder verlaten hebben. Hier buyten af legt mede een Eylandt welck de onse den naem geven van Blocks Eylant/ naer de naem van Schipper Adriaen Block: dit Eylant en het voornoemt Eylant Texel, leggen Oost ten Noorden/ ende West ten Suyden van malkanderen/ en de distantie is sulcks/ dat ghyse beyde vande Compagne sien kont/ als ghy ten halven tusschen beyden zijt. By Noorden dese

dese Eylanden / en aen 't vaste lant legt eerst de rievier ofte baye van Nassouwen, welck van Blocks Eylant voornoemt streckt noort-oost ten oosten / en Suyt-west ten westen. Dese Baye ofte rievier van Nassouwen, is seer groot ende wijt om in te sien/en is naer 't seggen van Schipper Adriaen Block wel twee mijlen wijt/ en heeft int midden eenige Eylandekens/ daermen aen beyde zijden om magh zeylen/ streckt O.N.O. in/ontrent acht mijlen/ dan is achter niet over twee geutelingh scheuten wijt / en daer is meest seven / acht / negen / vijf en vier vadem waters/ uyt-gesondert int achterste/ daer een droogte is van negen voet water/ op een geuteling scheut na by een Eylandeken welck men daer gemoet; daer over heeft men weder dry vadem en een half; het is daer om heen seer schoon landt ende seer kloeck Volck van leden/ ende tamelijck groot/ dan zijn wat schouw/door dien sy noch geen handel met vreemde gewent zijn; anders zijn daer mede Vellen van Bevers/ Vossen/ en anders te bekomen / gelijck in die plaetsen daer ontrent: Van het westelijckste gat van dese Baye van Nassouwen, tot aen het Suytoostelijckste gat van de Ancker baye, zijn seven mijlen naer de reeckeninghe van onse Schippers/ en de cours Oost ten Suyden en West ten noorden: dese baye heeft by de onse twee namen/ door diense een Eylandt int midden heeft/ ende twee monden in Zee komt/ waer van het Oostelijckste gat genoemt wort de Ancker baye, en het Westelijckste de Sloep-baye: de Suyt-oost wal van dese baye streckt hem n. o. ten n. en n. n. o. in den bodem vande baye woonen de Wapenocks, een Natie van Wilden als de reste; Schipper Adriaen Block noemt het Volck welck aende West-zijde van dese Baye woont Nahicans, en haren Sagimos Nathattou ; en een anderen Cachaquant ; aen de Noort-west zijde legt een sant-punt/ en een Eylandeken N. ten W. in den bocht met een schoone sant-baye; op de steert van het sant-punt is maer twee vadem waters/dan daer voor by weder dry en dry en een half vadem steeck-grondt / en daer legt een rodsig Eylandeken dicht by. Van de Sloep-baye ofte het Westelijckste gat van desen in-wijck tot aen de groote Baye/ zijn acht mijlen ; dese groote Baye is gelegen tusschen 't vaste landt/ en seker gebroken landt ofte Eylanden die haer strecken tot inde Baye / welck legt aen de mont vande groote Rieviere: In dese groote Baye leggen vele en verscheyden Eylanden soo groot als kleyn/ dewelcke geen sonderlinge namen en hebben / voor soo veele ons noch bekent is / alleen sien dat in een Kaerte voor eenige Jaren van dese quartieren gemaeckt eenige kleyne Eylandekens inde mondt van dese groote Baye/ liggende by den hoeck van de Visschers / daer wy hier naer sullen van spreecken / genaemt worden de Gesellen. En een Eylandt welck over dwars voor de Baye leght / 't lange Eylandt, om 't welcke te mijden men komende om de Visschers hoeck, om naer 't Vriesch Rievierken te loopen men N. W. moet laten in gaen. Aen 't vaste landt recht binnen de Baye legt een krom punt/ achter 't welck een kleyn Rievierken ofte in-wijck is/ welck by de onse wordt genoemt het Ooster Rievierken, door dien 't Oost-waert opstreckt. Daer aen volght op deselve Custe meer naer 't Westen een ander kleyn Rievier / welck by de onse naer de naem van de Sagimos of Sacmos wert geheeten Rieviere van Siccanamos: daer is goede reede achter een sant-punt ontrent een half mijl in/ aende West-wal op twee en een half vadem waters : De Rievier streckt meest noordt ten Oosten op/ en is tot sommige plaetsen seer ondiep/maer negen voet water/en daer gaet weynig stroom/ en tot sommige plaetsen ses voet : dan daer zijn kuylen daer wel vijf vadem waters is: en is niet bevaerlijck met Schepen hooger dan vijf ofte ses mijlen ; daer wort Salm gevangen : 't Volck dat op dese Rievier woont soude naer 't seggen vande onse genoemt worden Pequatoos, en de Vyanden zijn vande Wapanoos. Van dese Rieviere naer het Suyt-westen ten Suyden/ gelijck de Custe daer streckt / leght een kleyn Eylandeken ; by het West-eynde van 't selve maeckt een Noort-west ten Westen

Maen leegh water. Men heeft aen 't vaste lant noch een Rievierken / 't welck de onse noemen 't Vriesche Rievierken, alwaer oock eenigen handel valt met de Wilden/diemen noemt Morhicans. Daer aen volght op de selve Suyt-custe / een Rievier/ welcke by de onse wordt genoemt de Versche Rieviere; ende is droogh voor aende mondt ; de Rievier streckt tusschen het Noort ten Oosten en West ten Noorden in / dan naer gissinge d'een door d'ander Noort-noort-west; ende is tot sommige plaetsen seer droogh/ soo dat by de vijftien mijlen de Rieviere op niet veel meer als vijf voet waters en is : voor aen de Rievier woont weynig Volcks/ dan ontrent de vijftien mijlen op vintmen veel Volcks / is een Natie die sich noemt Sequins ; van hier voorwaerts streckt hem de Rieviere voor tien mijlen meest Noorden op/ dan is seer krom / de racken strecken van 't Oost naert Noorden/om tot het Suyt-west ten Suyden toe / soo datmen met een voor-windt alle racken niet zylen en kan/ en is meest al diep acht / negen/ oock tien en twaelf voet waters/ oock somtijdts wel plaetsen van vier en vijf vadem diep ; dan meest al acht en negen voet: de Wilden saeyen daer Mais ; en hadden daer inden jare 1614. een woon-plaetse gelijck een Schanse/tegen den aenloop van haer Vyanden ; de Natie van Wilden die daer woonen worden genaemt Nawaas, en haren Sagimos was doen geheten Morahieck : Sy noemen in haer tale het Broot van Maiz gebacken Leganick : dese plaetse is gelegen op de hoogte van een-en-veertig graden en acht-en-veertig minuten ; men kan de Rievier niet over de twee mijlen hooger op zeylen met Jachten / want wordt daer seer ondiep en steenige gront. Binnen in 't landt woont een ander Natie van Wilden / welck sy noemen Horikans, die dese Rievier af komen met Canooen van basten gemaeckt. Dese Rievier loopt altijt af/ soo dat de stroom in 't op zeylen niet en kan helpen/ maer men moet de goede wint waer nemen. Vande Versche Rieviere tot een ander/ welck sy noemen Rievier van den Royenbergh, zijn acht mijlen West ten Noorden en Oost ten Suyden ; dit Rievierken streckt hem Oost-noort-oost in / en is ontrent een boogh-scheut wijt/ en daer is met hoog water dry vadem en een half ; wast en valt ontrent een vadem op en neer ; een Suyt-oost ten Suyden Maen maeckt voor dit Rievierken hoogh water. De Wilde die aen dese Rieviere woonen worden genoemt Quirepeys. Hier worden veel Bevers gevangen/ dan 't Volck moet den handel eerst gewoon worden / anders zijn te luy om de Bevers te gaen jagen. Vier mijlen vorder naer het Westen legt een kleyn Eylandt daer goet water te vinden is ; en noch andere vier mijlen vorder komt men aen seer veel Eylanden / soo dat Schipper Adriaen Block deselve den naem heeft gegeven van Archipelagus ; de groote Bay is daer ontrendt vier mijlen wijt. Aen de Custe van 't vaste Landt is een kleyn Rievierken / welck niet boven een half mijl op streckt/ en is daer heel droogh. De Wilde die hier woonen worden genoemt Siwanois, en hebben haer woon-plaetsen tot acht mijlen na 't Hellegat toe. Voor dese Baye/ als wy hier vooren gesegt hebben / legt al gebroocken landt of verscheyden Eylanden / op de welcke een Natie van Wilden woont welck men noemt Matouwax, geneeren haer met Visschen binnen de Baye / waerom den Oostelijcksten hoeck van dit landt genoemt wort by de onse de Visschers hoeck,en oock Cape de Baye ; desen hoeck en Blocks Eylandt leggen van malkanderen Oost ten Noordt en West ten Suyden ontrent vier mijlen. Het Hellegat by den onsen genoemt is een ander Rievier/ naer 't seggen van Schipper Adriaen Block, welck in de grote Rieviere komt van de groote Baye, en de vloet komt daer ontrendt seven-en-dertigh mijlen naer sijn seggen by Oosten de groote Rievier / en beyde de vloeden vande groote Rievier en dit Hellegat gemoeten malkanderen by het Noten Eylandt ; komende van de groote Rievier naer de Baye toe / soo strecken de racken Oost ten Noorden en Oost-noort-oost en oock Oost-suyt-oost / zijn meest al Eylanden ; en de Wilde brengen de Schepen Oesters / Eeckhoorentjens /

en

en Eynt-vogels. Wy zijn nu gekomen tot de groote Rieviere vande welcke wy vervolgens sullen spreken.

Vande groote Noordt Riever van Nieuw Nederlant, *en de gelegentheden van de selve.*

DE groote Noort Rievier van Nieuw Nederlandt wort by eenige genoemt de Manhattes Rieviere / naer de Volckeren die by naer aen 't begin of de mont van de Rieviere woonen; by andere oock Rio de Montaigne; doch by de onse wordt meest genoemt de groote Rieviere: Aen de mont ofte 't in-komen heeftse eerst een groote Baye / welck nu veel tijdts by onse Schippers wort genoemt porto May, heeft aen 't in-komen een sant-punt; en voor de Oost-hoeck vande Rieviere streckt een Rif af/ welck seer steyl is / want als men twaelf vademen geworpen heeft / soo heeft men d'ander worp vijf of ses/ en dan wel anderhalf of vast. Ontrent anderhalf mijle binnen de hoeck van de Rievier den Oost-wal naest / legt een Eylandeken dat niet veel meer als een half mijle groot is / en wort by de onse genoemt het Noten Eylandt, door dien daer seer schoone Note-bomen opwassen. Aende Oost-zijde op 't vaste landt woonen de Manatthans, een quade Natie van Wilden / die haer altijdts seer wrevelig en vyandelijck tegen de onse hebben aengestelt; aende West-zijde woont de Natie vande Sanhikans, welcke doodt Vyanden zijn vande Manatthans voorschreven/ en een ver beter Volck / dese woonen binnen de sant-hoeck / en al langs de Baye en te landt-waert in. Het inkomen vande Rievierе legt op de hooghte van veertigh graden en acht-en-twintigh of dertigh minuten; tegen over het Noten Eylandt dicht by de west-wal/leggen vier andere kleyne Eylanden; de Rievier is aen het in-komen veertien en vijftien vademen diep / en continueert so op die diepte in 't rechte Canael; de Rievier is meest een Mus ket scheut wijt/ en op sommige plaetsen wat naeuwer en oock wijder / streckt hem tusschen het noortoosten en noort-noort-westen in / naer dat de racken loopen; binnen 't eerste rack aen de West-wal leght het lage landt/ alwaer een Natie van Wilden woont / welck ghenoemt worden Tappaans: de Rievier is int midden drooghste / en beyde zijden diep water; de stroom valt Suyden en noorden uyt 't noorder gat / een Suyt-ooste en noortweste Maen maeckt het hooghste water; ontrent een mijl innewaert/is een Baye voor alle winden beschut/ ongevaer ses mijlen en een half in 't ronde; daer gaet een stercke vloet en ebbe/ dan valt niet boven de vier voeten / door de menigte van 't water/ welck van boven komt; waer door gemeynlijck op 't voor-jaer de leghe landen over-vloeyen: het tweede rack streckt hem noort-west op/ tot een enghte/ welcke de onse noemen Haverstroo; daer aen volght 't Seylmakers rack by de onse genoemt: voorts een krom rack/ de forme van een Half-mane/ by de onse het Kocks rack genoemt; daer naer het Hoge-rack; en het Vossen rack tot aende Klinckers berg; en voorts het Visschers rack; alwaer aen den Oost-wal vande Rieviere een Natie van Wilden woont die sy noemen Pachami, dit rack streckt hem tot een ander enghte/ alwaer aende West-zijde een scharp uytstekende punt is met eenige sanden/ en tegen over een vlacken bocht / aende welcke een ander Natie van Wilden woont/ diemen noemt Waoranecks, en de plaetse Esopus. Een weynig meer op-waerts aende West-zijde vande Rievier woonen de Waranawankougs, daer een kille is/ en de Rievier en is hier niet soo diep als vooren / en daer leggen eenige Eylandekens: Daer aen volght een ander rack welck sy noemen het Kleve rack, waer meerder diepte is onder de West-wal/ aende Oost-zijde leggen eenige sanden. Voorts soo volgt daer aen het Backer rack en Jan Playsiers rack; het Vaste rack tot aen den Hinnen

nen hoeck, alle dese racken zijn seer besmet met sanden en ondiepten / soo aende Oost-wal/ als mede in het midden vande Rieviere. Volgt het Hertenrack tot aende Kinderhoeck, hier en van hier voorts en is de Rievier opt diepste maer vijf vadem diep/en meest twee en dry vadem; voor by de Kinderhoeck leggen eenige Eylandekens inde Rieviere/ waer van het eene wordt genaemt het Beeren Eylandt ; en dan komt men aen een inwijcxken/ welck sy noemen de Ouwe Ree ; en noch vorder legt de Steur hoeck en de Visschers hoeck : Tegen over dewelcke aende Oost-zijde vande Rieviere de Mahikans woonen. Aen deselve Oost-zijde legt een lanck gebroocken Eylandt/ (daer veel Killen door loopen / soo dat veel Eylanden zijn) hem streckende tot by naer aen het Eylandt daer het Fortjen op was gelegt/ op de hoogte van dry-en-veertigh graden ; en tot hier toe komt de vloet dese Rieviere op ; en tot hier toe konnen de Schepen op-komen/ dan vorder op/ wert de Rieviere droogh/ soo dat daer qualijck Sloepen konnen varen/ en men siet van verre seker hoog gebergte daer 't meeste water van dese Rieviere af komt : naer alle apparentie soo komt dese Rievier tot aende groote rieviere van S. Laurens of Canada, want onse Schippers getuygen/dat hier tot aen het Fortjen Wilden komen van de voornoemde rieviere / en van Quebecq en Tadoussac. 't Fortjen was hier gelegt in den Jare sestien hondert en veertien/ op een Eylandeken aen de west-wal vande rieviere/ daer een Natie van Wilden woont / diese noemen Mackwaes, dewelcke Vyanden zijn vande Mahikans ; gelijck by naer alle de Volckeren die aende West-zijde wonen/ Vyanden zijn van die gene die aende Oost-wal woonen/ en meerder gemeynschap en vrientschap houden met de onse / als die vande Oost-zijde. Dit Fortjen was gemaeckt in forme van een Redoute/ met een gracht van achtien voeten wijt om-cingelt : daer lagen twee gotelingen op/ en elf steene stucken/en tien of twaelf Man in besettinge ; daer commandeerde eerst Hendrick Christiaensz. en in sijn absentie Jaques Elckens, van wegen de Compagnie / die het Octroy inden Jare 1614. voor-noemt vande Ho. Mog. Heeren Staten Generael hadden verkregen : dit Fortjen heeft voor dry Jaren gestadig beset geweest/ en is daer naer ten deele vervallen. Op dese rieviere valt grooten handel van Bevers-vellen/ Otters/ Vossen / Beeren-huyden / Mincken / Cattelossen en diergelijcke ; en het is een schoon en aengenaem landt / vol van seer schoon geboomte en oock Wijngaerden/ daer en gebreeckt niet dan den arbeydt en industrie van Menschen / om een vande schoonste en vruchtbaerste landen te wesen van dat quartier : dan de Wilden die daer om heen woonen / en zijn gantsch niet arbeytsaem ; en eenige van haer zijn seer snoode Dieven/ en quaet Volck.

Vande gestalte van het Landt, en manieren van het Volck aende groote Rieviere de Montaines.

HEndrick Hudson die dese rieviere eerst heeft ontdeckt / en alle die naderhandt daer hebben geweest/ weten wonder te seggen vande schoone Boomen die hier wassen : deselve beschrijft ons de manieren en gestalte van 't Volck/ welck hy stracx binnen de Baye vont/ aldus : Als ick aent landt quam stonden alle de Swarten en songen op hare wijsen ; hare kleederen zijn vellen van Vossen en andere Beesten/ die bereyden en maken kleederen van vellen / van allerhande sorteringen / haer eten is Turcxse Tarwe/ daer sy Koecken van backen/ en is goet eeten ; quamen al te met aen boordt d'een voor d'ander naer / met haer Prauwen van een heel hout gemaeckt ; haer geweer is Bogen en Pijlen met scharpe steentjens voor aen/ die sy daer aen vast maken met spiegel harst ; hadden daer geen Huysen / sliepen al onder den blaeuwen Hemel / sommige

op

op matjens aen malkanderen gewrocht van bieſen/ſommige op bladeren van boomen/ dragen altijts al haer goet met haer/ datſe hebben/ als eten en groenen Toback/ welck ſterck is en goet om nemen; ſchijnt vriendelijck Volck te zijn / dan is ſeer genegen tot ſtelen/en ſubtiel om wegh te halen alles 't gene haer aenſtaet. Op de hoogte van veertig graden en acht-en-veertigh minuten / alwaer de Wilde ſeer ſchoone Oeſters aen ſijn Schip brachten/ getuygt de voor-noemde Hudſon van 't landt aldus: Is ſoo ſchoonen landt als men met voeten betreden magh / overvloedigh van allerhande houdt / om Schepen te bouwen/ en om groote vaten van te maken; 't Volck hadde daer koperen Toback pijpen/ waer uyt ick vermoede dat daer Koper moet zijn / als oock Yſer naer der Wilden beduydinge/ dan ſy en hebben geen wetenſchap om 't ſelve te bereyden. De ſelve getuygt mede/dat ſy op de Rievier allerhande Rievier-viſch met de Segen vongen/ oock jonge Salm en Steur. Op de hoogte van twee-en-veertigh graden en achtien minuten was dito Hudſon aen landt; Ick voer (ſeght hy) met een van haer Prauwen aen landt/ met een out Man die daer Overſte was/ van veertigh Mans en ſeventien Vrouwen / die ick daer ſagh; in een Huys van baſten van Eycken-boomen wel gemaeckt/ en rontom ſoo gelijck of 't een verwelft hadde geweeſt / was overvloedig van Maiz en Boonen vant voor-gaende Iaer/ en daer lagh by het Huys wel ſoo veel te drogen/ als dry Schepen mochten voeren/ ſonder dat noch ſtondt en wies; by het Huys komende werden twee matjens geſpreyt om op te ſitten / en terſtont eenige gerichten voort gebracht/ in roode houte backen wel gemaeckt / en ſonden terſtont twee Mannen uyt met bogen om Wildt te ſchieten/ brochten twee Duyven die ſy wel haeſt geſchoten hadden/ ſloegen terſtont oock eenen vetten Hont / en kregen het vel af metter

haeſt

haest met schelpen die sy uyt het water krijgen / meenden dat ick die nacht by haer blijven soude / dan ginck terstont weder naert Schip ; is het schoonste lant om te bouwen / als ick opt mijn leven met voeten betrat / en oock van alderhande Boomen ; en is seer goet Volck / want doen sy sagen dat ick niet blijven en wilde / meenden dat ick van haer bogen verbaert was / namen de pijlen / braken die aen stucken en worpen die int vier / &c. Sy vonden daer oock Wijngaerden en Druyven / Pompoenen en andere vruchten. Uyt welcke alles genoegsaem is af te nenen / dat het een schoon en vruchtbaer quartier is / en goet Volck / als het maer wel gehandelt wort ; doch seer veranderlijck / en vanden selven aert als alle 't Volck van de Noorder quartieren : En hebben gantsch geen Reliegie / of eenigen Godts-dienst ; veel minder eenige Politijque regeringe / alleen datse haer Oversten hebben / welck sy Sackmos of Sagimos noemen. Op diversche occasien zijn eenige van ons Volck van de Wilden over vallen en doot geslagen / want 't is een wraeckgierigh Volck en seer suspicieus ; en door dien sy veel oorlogen onder den anderen hebben / soo zijnse seer schreumig en verbaert. Dan met sachte en bequame handelinge / en insonderheyt door by wooninge van Christenen waer dit Volck wel te temmen / en tot beter ordre te brengen / insonderheydt als daer geschickt en sedig Volck wert gebrocht / en goede ordre wert gehouden. Dit Volck is anders seer gedienstig / en laet hem om een kleyne loon gebruycken tot vele dingen / oock om verre dag-reysen te doen / in 't welcke sy meerder getrouwigheyt toonen / als wel van sulcken Natie konde vereyscht worden. Wat de gestalte des luchts / en de Saysoenen des Jaers belangt / deselve komen met de onse niet qualijck over een ; want het is daer vry wat kouder als het climaet wel behoorde te wesen ; het vriest en sneeuwt daer des Winters dapper ; soo dat daer dickwils inde Rieviere eenen stercken ys-ganck gaet / doch het een Jaer meer als 't ander / gelijck by ons : men heeft daer oock deselve verscheydentheydt van Winden : en des Somers blixem en donder / en geweldige stort-vlagen. In somma 't is een Landt dat seer bequaem is om by onse Natie / door gelijckheydt vande gestalte des luchts en weder / bewoont te worden : insonderheydt dewijl daer niets en schijnt te ontbreken dat tot onderhout van des Menschen leven van noode is / dan tam Vee welck daer licht waer te brengen / en voorts d'een en d'ander / daer onse landen van herwaerts over selfs behoeftig van zijn : en de Wijn soude door industrie hier wel konnen gewonnen worden / dewijle men de Wijngaerde daer rede vint / die niet dan culture en ontbreeckt. Wy hebben hier vooren oock gehoort / hoe dat hier sulcken overvloedt is van hout / om Schepen te bouwen ; 't selve is voor desen by de onsen besocht / dewelcke hier diversche Sloepen en tamelijcke Jachten hebben getimmert / en insonderheyt inden Jaere sestien hondert en veertien verbrande Schipper Adriaen Block sijn Schip by ongeluck / en hy timmerde hier een Jacht / welck acht-en-veertig voet lanck was langs de kiel / en vier-en-veertigh en een half voet over de steven / en elf en een half voet wijdt ; daer hy mede zeylde doort Hellegat inde groote Baye / en besocht alle de plaetsen daer ontrent / en voer daer mede tot aen Cape Cod, van waer hy met het Schip van Hendrick Christiansz. naer Huys quam / en liet de Jacht daer op de cust om vorder te handelen.

Vorder beschrijvinge vande Custe, tot de andere groote Rieviere ; en van daer vorder tot op de acht-en-dertigh graden. En het geen by de vrye Nederlanders aldaer is verricht.

IN 't uyt komen van de Baye / welck voor de groote Riebier de Montaines leght / heeft men een tamelijck diep Canael / als men de Riebier of den mont der selven Noort ten

Oosten van hem heeft/ en den upt-hoeck van 't hooge landt vande Baye Zuydt ten Oosten van hem: vande sant-hoeck vande Baye of port May tot den hoeck van de Visschers, of het Oost eynde vant gebroken landt/ daer de Matouwacks woonen/ streckt hem t'landt Oost en Oost ten Noorden/ en de distantie is naer het seggen van eenige seven-en-twintigh of acht-en-twintigh mijlen; maer naer 't seggen van Cornelis Jacobsz. May maer vijf-en-twintigh mijlen. Als men buyten den voorschreven hoeck is van port May, en naer het Zuyden wilt / soo streckt de Custe al Zuydt-Zuydt-West en Noord-Noord-Oost/ en men siet daer dubbelt Landt; voorts streckt de Custe Zuyt-West ten Zuyden en Noord-Oost ten Noorden/ en is een schoone en diepe custe/ en tamelijcke hooge Duynen/ en 't binnen landt aen 't voor-landt vast; dan wat verder by Zuyden wort het landt leger/ en is maer een voet strant/ daer men het binnen water over heen sien kan/ en hier en daer een Duyntjen/ wat vorder gemoet men een gat of in-breucke: en wat vorder noch een ander gat op de hoogte van ontrent negen-en-dertigh graden en vijftien minuten/ welck by de onse wert genoemt de Eyer haven, of oock de Baye haven, is een kleyn Riewiercken of Kille/ en binnen al gebroken landt/ en binnen de Baye leggen diversche kleyne Eylandekens. Wat vorder op deselve streeck legt op een slecht voor-landt een fraey hoogh Bosch; en dan een slecht sant-strant met heel kleyne en leege Duyntjens/ en daer by Zuyden een heuveligh Bosch/ en hier en daer een drommeltjen. Van hier tot Cape May, streckt de Custe meest al Oost-noord-oost en West-zuyd-west/ en men siet op de Custe veel gaten of in-breucken/ soo dat het schijnt alle kleyn mijltjens by naer een gat is in 't voor-lant; dan men en dient de Custe niet te seer te naken/ door dien men Poiders gemoet die geweldig branden/ en droogter stijf op/ soo datmen d'een worp wel seven vadem heeft/ en d'ander maer vijf/ en de derde maer dry en minder. Wat naerder Cape May streckt de Custe West-zuyd-west en Oost-noord-oost/ en t'Zee-waerts wel dry of vier mijlen af/ leght een banck daer maer vier vadem en een half waters op is/ doch wat meer naer t landt toe heeft men weder seven vadem en meer. De tweede Riewier legt mede binnen een groote Baye/ welck by de onse genoemt wort Nieuw port May; dese Baye heeft twee Capen of Hooft-landen/ de Noordelijckste wort genoemt Cape May, en de Zuydlijckste Cape Cornelius; en beyde dese Capen leggen Oost-noord-oost wel soo Noordelijck en West-zuyd-west wel soo Zuydelijck van den anderen/ soo verre als men pas over oogen magh. Van Cape May steecken eenige bancken af Zuyt-west over naer Cape Cornelius, wel half wegen tot het Zuyd-zuyd-oosten toe: De Baye binnen is vol sanden en drooghten/ soo nochtans datter diversche Killen en Canalen zijn/ dan men dient daer niet te komen/ ten sy men daer wel bekent is/ want is een gevaerlijcke Baye. Binnen dese Baye leght de andere groote Riewiere/ diese noemen de Zuydt Riewier/ en noch eenige kleynder Riewieren/ die wy naer laten te beschrijven/ upt oorsaecke/ dat ons de rechte streckinge en vorder gelegentheydt noch niet en is ter handt gekomen; dan is anders aen eenige van onse Schippers genoeg bekent/ die dese Riewieren al over eenige Jaren hebben ondeckt en bevaren. Op dese Zuydt Riewier woonen diversche Natien van Wilden/ als namentlijck de Sauwanoos, Sanhicans, Minquaas, Capitanasses, Gacheos, Sennecaas, Canomakers, Naratekons, Konekotays, Matanackouses, Armeomecks, en diergelijcke; sommige van dese woonen verder in 't landt/ op een ander Riewier/ en is noch onseker/ of dese mede komt inde Zuyt Riewier/ of dat sy valt inde groote in-wijck van Chesepeack, in Virginia: Want de Zuyt Riewier/ naer datse met haer Bay een stuck-weegs Noordt-west is op-geloopen/ soo keert sy met een bocht na 't Noord-oosten toe/ en komt seer na by de Bay van de Noord Riewier/ ontrent de woningen van de Sanhikans en Matovancons. Dit Volck is by naer al van een gestalte en conditie/ als de geene daer wy hier

vooren van gesprooken hebben;besaeyen 't lant / en hebben veel Maiz en oock Boontjens / en voorts het gene de andere Wilden hebben. De Suydlijckste Cape die wy Cap Cornelius noemen / heeft een wit blenckxken / en daer loopt een rif af Suyd-suyd-oost in Zee / leght op de acht-en-dertigh graden / en vier-en-vijftigh minuten. Vier mijlen van dese Caep leght een ander Cape / welck de onse noemen Cape Hinloopen ; en de streckinge is Noord-oost ten Oosten / en Suyt-west ten Westen. Van hier streckt de Custe eerst meest Suyden en Noorden / en dan voorts Suyt-west / en Noort-noort-oost / en oock Suyt ten Westen / en Noort ten Oosten ; men magh wel langhs de wal henen lopen in ses en seven vadem waters / en is al schoone grondt / dan op twee of dry streecken heeft men dry vadem waters ; van hier tot op de hooghte van acht-en-dertigh graden / en achtien minuten streckt hem 't lant Suyd-west wel so Suydelijck / en Noort-oost wel so Noordelijck / met geweldig smal voor-landt / en binnen wijt water / en leeg gebroocken landt / dese streckinge duert eenige acht mijlen : By Suyden de voorsz. hoogte streckt het landt meest Noort-oost ten Oosten / en Suyt-west ten Westen / en isser seer oneffen grondt / somtijdts seven / en dan weder vijf vadem waters.

In Nieuw Nederlandt en op beyde dese Rievieren / hier voren beschreven : zijn by de Bewint-hebbers der geoctroyeerde West-Indische Compagnye eenige Colonien of Volck plantingen gebracht / al van 't begin af derselver Compagnye / dat is van het 't Jaer 1623. om de possessie van dese quartieren te continueren / en de handel van pelterijen t'onderhouden. Sy hebben daer in 't binnenst van de Noordt Rievier / en op de hoogte van drie-en-veertig graden of daer omtrent een Fortjen / dat d'onse noemen / 't Fort van Oranjen, en daer om heen / hebben sich neer geslagen verscheyde Coloniers, onder 't beleyt vande voor-noemde Compagnye. Een ander Fort van meerder importantie hebben sy aende mont van deselve Noord Rievier / op een Eylandt / 't welck sy noemen Manhattes, of Manhatanes Eylandt / door dien 't selve dese Natie van Wilden heeft toe gekomen / en by haer aende Compagnye is verkoft. Hier hebben d'onse gelijck haer Hooft-quartier / of principale Colonie gemaeckt / en noemen die Nieuw Amsterdam ; de Schepen die Jaerlijcks derwaerts worden gesonden / havenen hier / en drijven voorts haer handel met Jachten en Sloepen / hooger op de Noord Rievier / in de Suyd Rievier / en in al d'ander Rievieren en Bayen / hier vooren beschreven.

Parti-

Particuliere en naerder beschrijvinge

Van

NIEUW NEDERLANDT,

Wegens de gelegentheydt, Vruchtbaerheyt, en voort-planting dessels. Gelijck het sich in 't Jaer 1649. bevont.

ONder alle ÿverige Volcken ter Werelt/ om uyt-heemsche Landen/ Vaerwateren en handelingen op te soecken / sullen de gene die den naem vande Nederlanders voeren/heel licht haer plaets / onder de voornaemste mogen houden/gelijck dit genoegsaem bekent is aen alle de gene / die den drempel der geschiedenissen eenigsints begroet hebben. Alsoo sal het oock door ons aenstaende verhael bevesticht worden/ want Anno Christi 1609. Is ter koste vande Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnye (elders nochtans haer wit en voornemen streckende) door het Schip de halve Mane / daer Schipper en Coopman op was/ Hendrick Hudson, eerstmael ontdeckt en gevonden het geweste / daer wy nu voornemens zijn van te spreken/naderhant vande onse Nieuw Nederlandt genaemt / en dat wel te rechte/ want het is door Nederlanders en op hare koste eerstmael gevonden/ en beseten/ soo dat oock noch ten huydigen dage / de inboorlingen van het Landt (die soo oudt zijn dat syder geheugenis van hebben) getuygen / dat als de Duytsche Schepen hier eerstmael quamen / en zylieden deselve beschouden / gants niet wisten wat daer af te maecken/ en datse niet konden begrijpen of het uyt den Hemel van daen quam/ dan of het Duyvels waren/ sommige oock onder haer in 't eerste aenkomen/ meenden dat het een Visch of diergelijcken Zee-Monster was / soo dat daer van een vreemt geroep/ door het heele landt vlooch; Wy hebben de Wilden oock selfs dickwils hooren seggen/ dat sy van geen andere Werelt of Menschen wisten / voor het aenkomen vande Nederlanders alhier. Om dese reden dan / en om de gelijckheydt / van het climaets gelegentheydt en vruchtbaerheydt / is dese plaetse te recht Nieu Nederlandt genaemt. Het is gelegen op de Noort-custe van America, op de hoogte van 38. 39. 40. 41. 42. graden of daer ontrendt langs de Cust / sijn bepalinge heeft het aen de Noord-oost zijde/ van Nieuw Engelant/ aende Suyt-west zijde van Virginia, de Cust streckt meest Suyt-west en Noort-oost/ en wert bevochtigt van den Oceaen, by Noorden streckt de Rievier van Canada, een groot endt achter heen/ de Noort-west zijde / is ten deele noch onbekent.

Het Landt in sich selven is vruchtbaer/ en soude door menichte van Menschen altemael wel konnen gebruyckt worden / als het bescheydentlijck naer de gelegentheden verdeelt was/ de lucht is hier aengenaem/ en gematichder als in Nederlandt/ de Winden zijn veranderlijk en wayen uyt alle hoecken/ doch meest Suyt-west en Noort-west/ de eerste van dese geeft Somer / en de laetste de Winter/en waeyt somtijts seer bitter / doch is nochtans het behout van het landt/ ten aensien de gesontheydt der Menschen / want door dien hy seer krachtig en suyver is/ drijft hy alle dampen en overtollige vochtigheden seer verre te Landt-waert uyt/ of verteertse. De Cust is door-gaens suyver en sandig/ het Voor-landt dubbelt of in Eylanden gebroocken / beoosten de Noort Rie-

wier streckt 't lange Eylant/ en is ontrent de veertig mijlen lang / maeckt een schoone wijde Rievier/ die aen beyde eynden inden Oceaen valt / geeft een geheel bequamen door-tocht binnen by de Wallen / sonder veel gevaer des Zees / wegen de groote menigte van goede Bayen/ en ander gelegentheden om te Anckeren / so datmen oock des Winters bequamelijck om de Oost en West daer door kan verreysen / by Suyden eermen de Suyt Rievier genaeckt/ zijn verscheyden gaten in het voor-landt / doch vallen meest vuyl en sandig/ niet te min naer goede ondervindinge soudense konnen gebruyckt worden/ daer binnen weder zijn groote wateren en valeyen / doch de wateren zijn merendeels ondiep/ op de Zee-kant is het Landt door-gaens sandig/ of singelachtig / niet geheel hoog/ nochtans tamelijck vruchtbaer/ so dat het meerendeel met schoone Boomen overwassen is/ het Landt in 't gemeen is ter veel plaetsen bultachtig / met eenige hooge Bergen/oock veel schoone Vlackten en Mays-Landen/mitsgaders ruyme Valeyen / die sommige sout / ander weder vars zijn / alle seer bequame Hoy-landen / het Landt is door-gaens over-wassen met alle soorten van Boomen/ doch staen sonder ordre als in andere Wildernissen / uyt-gesondert de Mays-Landen / Vlackten en Valeyen/ die geen ofte weynig Boomen hebben/ en met weynige moeyten goet Bou-lant van te maken is.

De Jaer-getijden zijn hier als in Nederlandt/ doch de Somer is warmer / en begint subyteliјcker/ den Winter is kout/ en voort te Landt-waert inne of naer het Noordelijcxste gedeelte / kouder als in Nederlandt / is oock machtig veel Sneeuw onderworpen/ die oock veel tijdts doch veel te Landt-waert inne/ wel 3.4. a 5. Maenden blijft leggen ; doch ontrendt de Zee-kant wert deselve vanden Suydelijcken Windt metter haest verteert: voort Donder/ Blixem/ Regen/ Slach-regen/ Hagel/ Sneeuw / Rijp / Dauw/ Vorst en diergelijcke zijn hier gelijck in Nederlandt/ uyt-gesondert dat het des Somers wat tot schielijcker Travaden genegen is.

Het Landt is bequaem en genegen om alle/soo wel Winter als Soomer vruchten te dragen/ en dat met minder moeyten en teeling/als in Nederlant: uyt sich selven brengt het voort menigerley soorten van hout/ bequaem tot bouwinge van Huysen/ en Scheepen ; het sy groot of kleyn/ het hout datter is bestaet in Eycken / verscheyde soorten/ te weeten Barcoenen/ Wit-glad-bast/ Wit-ruyge-bast / Schimmel-bast / Swart-bast / en noch een ander soorte/ diemen om haer sachtigheyt Butter-Eycken noemt/ doch is de slechste van alle/ en niet veel bysonders : de reste alsse gehanthaeft wert / gelijck in Nederlandt soude soo goet sijn als eenige Vlaemsche of Brabantsche Eycken/ Nooten verscheyden slach/ als Oly-nooten/groot en kleyn/Wal-nooten/ oock groot en kleyn/ dit hout is hier overvloedig / en wert veel gebruyckt tot brant-hout / daer het oock seer goet toe is/ kastanien als in Nederlandt/ doch wassen inde Bossen sonder ordre / drie-derley Beucken : als water Beucken / gemeen Beucken / hagen Beucken / Byle-steelen/ tweederley soorten kanoehout/ Esschen/ Bercken/ Greenen/ Duren / Imberen/ of wilt Cederen/ Linden/ Elsen/ Willigen/ Doornen/ Vlier / met noch veel verscheyde andere soorten/ tot veel dingen bequaem/ doch de namen daer van sijn ons niet bekent/ willense geerne de Timmerluyden overgeven naerder te ondersoecken.

De Vruchten die het Landt uyt sijn selven voort-brengt/ bestaen voornamentlijck in Akers/ sommige oock heel soet/ Nooten/ verscheyden soorten / Castanien / Beucken doch niet veel/ Moerbesien/ Pruymen / Mispelen / wilde karssen / en swarte Aelbesien/ kruys-besien/ menigte van Hasenoten / Appeltjes / machtige veel Aert-besien/ het heele Landt door/ met noch veel andere vruchten/ en wortelen / daer de Wilden gebruyck van maken/ daer sijn oock veel krakebesien of Blau-besien / mitsgaders Aertaeckers en Aertesiocken onder de Aert/ meest het heele Landt is beset met Wijngaert /

soo

soo wel in het wilde Bos / als op de Mays-landen / en vlackten / doch Principael ontrent en op de kanten vande Beecken/Killen/en Rievieren (die met meenichten al omme door het Landt seer bequaem en aengenaem heen stroomen en vlieten / als offe daer gesaeyt waren) de Druyven sijn seer verscheyden / eenige wit / eenige blaeuw / eenige oock seer vleysig/ en niet bequaem/ als om Rosijnen van te maecken / sommige weder sappig/ eenige zijn seer groot/ andere weder kleyn/ haer nat is aengenaem/ en sommige wit als Fransche of Rijnsche Wijn / andere weder seer hoog root als Vin-tint, sommige oock bleecker/ de rancken loopen veel op de Boomen / en werden van haer Lof beschaduwt/ soo dat de Druyven spader rijp en een weynig wrangh zijn / doch als hier Menschen hulp en verstandt by gebracht wierde / sonder twijffel daer souden dan soo schoone Wijnen wassen/ als in eenige andere Landen / daer Wijnen vallen ; voor de reste alle Vruchten die in Nederlandt willen wassen/ willen oock seer wel in Nieu-Nederlandt wassen/ sonder datmense soo veel cier behoeft aen te doen / alsmense in Nederlandt aen doen moet/alle Tuyn-Vruchten staen daer oock seer wel / doch zijn drooger / soeter en aengenamer als in Nederlandt / tot een proef hier van kanmen bequamelijck stellen de Meloenen / Citroenen / of water Limoenen / die in Nieu-Nederlandt soo slechtjes in 't Velt heen wassen alsmender de ruychte of het onkruyt maer van daen hout/ daerse in Nederlandt vande Lief-hebbers / of dieder gewin mede soecken / inde Tuynen seer naeu moeten opgepast werden/ en noch zijnse by lange so volkomen/ noch smaeckelijck niet als in Nieu-Nederlandt/ in't gemeen alle soorten van Pepoenen of diergelijcke/wassender veel drooger/ soeter/smaeckelijcker/ en aengenamer/ het welcke de gematigheyt en aengenaemheydt van het geweste alsoo te wege brengt. Het tamme Vee/ aert alhier van gestalte en andersints als ontrent in Nederlandt/ doch de Engelsche Koe-beesten en Varckens hebben de beste tier/ en willen best voort / jae schijnen meer naturel tot dit Landt te wesen / als de Hollandtsche / sy behoeven oock minder moeyte/ kosten en dienstbaerheydt / want soo wel naer de leege Beesten als de Varckens behoeftmen des Winters niet om te sien/ doch soomen het by diepe Sneeuw tijdt eenigsints doet/ het sal maer te beter wesen/ de Melck-Koeyen hebben oock veel minder moeyten aen als de Hollantsche/ want den meesten tijt gaense uyt / of soo den noot vereyscht/ alsmen haer maer somtijdts wat Hoy geeft.

Het wilde Vee bestaet hier voornamentlijck in Leeuwen/ doch daer zijnder weynig/ Beeren dieder veel zijn/ Elanden/ menigte van Herten / die oock sommige heel wit / en sommige heel swart zijn/ doch naer de Wilden seggen dat de witte Herten heel veel gevolg van andere Herten hebben / en datse vande andere seer bemindt / geacht / en ge-eert werden/ en dat het met de Swarte 't tegendeel is : daer is oock noch verscheyde ander groot Vee/ te Landt-waert in/ doch den Christenen onbekent / daer sijn oock Wolven/ doch het kleyne Vee alleen schadelijck / mitsgaders Bevers / Otters / Vissers/ Cattalossen/ Vossen/ Espannen / Mincken / Steen-Hasen / Mus kens-ratten omtrent soo groot als een Kat/ Maters/ Eenkorens / die oock sommige vliegen konnen/ hier zijn oock Aert-Varckens / en noch verscheyden ander kleyn Vee / doch den Christenen meestendeel niet bekent/als wy hooren seggen.

Van gevogelte is het Landt oock geensints mis gedeelt/ want men vint daer groote meenigte van Roof-vogels/als tweederley Arenden/sommige noemtmen Wit-coppen/ die een wit hooft/ witten staert/ en witte slach-pennen hebben / de andere zijn gemeen/ oock Valcken/ Havicken/ Sperwers/ Steen-kryters / Kiecken-dieven/en verscheyden andere soorten/ doch sijn al Roof-vogels / en souden wel ter Jacht konnen gewent worden / en gebruyckt / hoewel sommige eenigsints van fatsoen verschillen van diemen in Nederlandt heeft. Hier is oock noch een Vogel het Hooft een Kat gelijck

lijck hebbende/ en het lijf gelijck een grooten Uyl / uyt den witten geverft / wy weten daer geen naem in Nederlandt toe / als Kangs-uyl / in Vranckrijck noemtmense Grand Dux, en werden seer waerdig gehouden.

Het ander gevogelte dat sich te Lande onthout/ bestaet meest in Calcoensche Hoenderen/ gelijckse in Nederlandt zijn/ doch wilt en des Winters meest best / oock verscheyden soorten van Patrijsen/ sommige kleynder als in Nederlant sommige grooter/ oock Wulpen/ hout- en Water-Snippen/ Fasanten / Berck-hanen/ mitsgaders/ Kranen / Reygers/ Petoors/ menigte van Duyven / den Kool-duyven meest gelijck / doch wat kleynder/ oock Quartels/ Merels/ Lysters / Strant-loopers / maer eenigsints verscheyden vande Nederlandtsche / men vint daer oock verscheyde andere kleyn gevogelte/ waer van oock eenige singen/ doch de namen zijn ons meest onbekent / en souden oock te lang te verhalen vallen/ water-vogels vintmender oock verscheye soorten/ doch altesaem seer goet en bequaem om te eeten/ als daer zijn Swanen gelijck in Nederlant; en wel soo groot / driederley Gansen te weten / Grau-gansen / die de grootste en beste zijn / Rot-gansen / en witte Copte-gansen/ Eenden verscheyden soorten/ Smienten/ Duyckers/ Slobbetjes/ Ael-scholfers / en noch verscheyde andere soorten / doch niet soo overvloedig als de voorgaende.

De rievier Vis is hier meest als in Nederlandt/ en bestaet in Salm/ Steur / Elft / Carper/ Baers/ Snoeck/ Forellen/ Voorn/ Dickcop/ Suyger/ Sonnevis/ Ael / Negen-oogen/ of Pricken/ doch veel overvloediger en grooter als in Nederlandt / nevens noch verscheyde ander Vis-werck/dat wy niet weten te noemen.

In het sout water vintmen Cabeljau/ Schelvis/ Weeckvis / Haring/ Maeckreel / Rogh/ Bot/ Schol/ Steen-brasem/ Swarte-vis/ Zee-honden/ Panijns/ en verscheyden andere : mitsgaders/ Kreeften/ Krabben / Kinck-hoorens / daer de Wilde wit en swart Zee-want/ dat is haer gelt/ van maecken / meenigte van Oesters / en Mosselen/ met veel andere diergelijcke soorten van Schelp-vis / dieder wel na lijcken / waer wy geen namen toe weten / daer zijn oock Schildt-padden / soo wel te water als te Lande.

Het fenynig gedierte datmen daer vint/ bestaet meest in Adders en Haeg-dissen/ doch doen geen ofte weynig quaet/ Slangen zijnder oock verscheyden soorten/ dan doen mede seer weynig quaedt/ en vlieden voor de Menschen/ soose eenigsints konnen / anders slaetmense gemeenlijck doodt/ uyt-gesondert de Ratel-slangen (dese hebben een Ratel aende staert daer sy seer luyde mede ratelen) als sy quaet zijn/ of byten willen/ dese Ratel wordt alle Jaer een lit grooter/ dat een seer boos goet is / en niet geerne wijckt voor een Mensch/ of een ander Dier/ dieder van gebeten wordt loopt groot gevaert vant leven/ indiender niet seer vlijtigh op gelet wert: doch het beste datter van is / sy zijnder niet vele/ en oock wast hier te Lande uyt sich selven het rechte Serpentaria / en wert oock seer waerdig by de Wilden gehouden / als zijnde daer tegens een cure/ sonder gevaer.

De genees-planten die hier in Nieu Nederlandt tot op huyden / door weynig ondersoeck gevonden zijn/ voor soo veel tot onse kennisse gekomen zijn/ bestaen voornamentlijck in Capilli veneris, Scholopentria, Angelica, Polipodium, Verbascum, Album Calceus sacerdotes, vel Marie catriplex, Hortense & Marine, Chortium turites, Calannis, Arromaticus sassafrax coeis Virginiarum, Rarunculus, Plansago, Bursa Pastoris, Malva, Origanum Genanium althea, Cineroton, Pseuto Daphne, Viola, Ireas, Indigo Silvestris, Sigillum Solomonis, Sanguis Draconium, Consolida, Mille folium, veelderhande soorte van Varen/ verscheyde wilde Lelien / Agrimonium, wilde Loock / Cardus-benedictus, Serpentaria, Spaensche-vygen die aende bladers uytgroeyen/ Arragon, en heel veel andere planten

en

en bloemmen / doch door dien wy inde dingen niet ervaren zijn / soo konnen wy daer niet veel van seggen/ niet te min twijfelen niet/ of Lief-hebbers souden daer verscheyde simplicia konnen vinden/ van goede en verscheyde krachten/ het welck wy daerom prin=cipalijck geloven/ om dat de Wilde met Wortelt jes / blaetjes / en andere Leurtjes seer gevaerlijcke en periculeuse wonden/ en Seeren weten te genesen.

Men siet klaerlijck dat de Indigo Silvestris hier te lande natuerlijck groeyt/ sonder ee=nig hulp of oeffeningen van menschen/buyten twijfel/ als der Menschen waren/en het daer op aengelegt werde/ soo soude deselve wel bequaem te maken zijn / of ten minsten de andere soude hier seer wel groeyen en oock goede profijten geven ; Wy hebben daer proef af gesien/ inde Colonia Rencelaerswijck, doch het was al te laet gesaeyt / en dat op een onvruchtbare Klip/ daer weynig aerde op was.

Soo datse wel huys op quam / maer door de droogte heel geel werde / verdorde en versuymt werde/ nochtans konnen sien/ dat als het wel overlegt werde / het wel gaen soude : het Trap-planten soude buyten twijffel oock seer wel aengaen/ten aensien van=de Landeryen en andersints/ beter als in Zeelandt.

Het sijn oock hier te Lande/ soo by geval als weynig ondersoeck ontdeckt verschey=den Mineralen, waer van oock wel eenige proeven naer de kleyne gelegentheydt hier te Lande van genomen en goedt gevonden zijn/ men heeft oock verscheyden malen daer van proeven naer het Vaderlandt trachten te senden / als eens met Arent van Coren-ben over Nieuw-haven, en over Engelandt / doch het Schip bleef / en daer is noyt tij=dinge van gekomen/ daer naer weder hadt den Directeur Willem Kief heel veel ver=scheyden proeven by hem in 't Schip de Princes / doch zijn oock met hem vergaen / de Bergen en Mijnen sijn nochtans overgebleven / en wel weder te vinden / alsmender wat moeyten en kosten om doen wilde/in Nieuw Engelandt zijn sy nu alreede soo ver=re gekomen/ datse daer Ysere Potten/ Kannen/ Cogels en diergelijcke gieten van het Minerael datse daer hebben/ en wy vertrouwen dat het hier maer aen beginners ont=breeckt/ want men siet hier en bevint in Nieuw Nederlandt tweederley Marcasite / als wit en geel Quicksilver-mijn/ Gout-mijn / Silver-mijn/ Coper-mijn/ Yser-mijn/ Pot-loot en Sme-kool/ men slaet oock weynig twijffel/ of Ten/ en Loot / soude daer oock wel te vinden wesen/ maer wie sal het ondersoecken / of wie sal der gebruyck van maken/ soo lange alsser niet meer Menschen zijn.

Men vindt alhier oock Vol-aerde by meenighte/ oock Bolus en witte/ roode/ geele / blaeuwe/ graeuwe/ en swarte Kley/ die seer vast en vet is/ en tot veel dingen bequaem soude wesen : mitsgaders oock aerde tot steenen/ en Pannen / hier is oock Berg-Chri=stal/Glas gelijck in Moscovien/groote meenigde van groen Serpentijn-steen/graeuwe Hoort-steen/ Ley-steen/ roode Slijp-steen/ Keysel-steen / Cassey-steen / meenigte van alderhande soorte van Clip-steenen/ bequaem om Molen-stenen uyt te hacken / en al=derley Muur-werck van te maken : hier is oock Pluym-Alluyn / en veelderhande an=dere snaren/ die het gebruyck der Menschen souden konnen werden toe gepast / hier zijn oock verscheyde Verwen/ doch de Christenen zijnder niet in ervaren / maer men siet het dagelijck aende Wilde diese kennen/ en oock gebruycken haer selven daer mede schilderen/ en verscheyde Coleuren gevende / en indien het niet aen ondersoeckers en ontbrack/ soo soudemen deselve wel konnen uytvinden en sich daer van dienen.

Vande Americanen *of Inboorlingen, haer gestalte doen en onderhout.*

D'Inboorlingen zijn gemeenlijck wel gestelt van Leden / als dun inde middel / breet van schouders / al hebbense swart hayr / en bruyne oogen / zijn seer gaeu en flucks te been / seer bequaem om te voet te reysen / en swaere Packen met haer te slepen / vuyl en slordig zijnse in al haer doen / maecken weynig wesen van alderley soorte van ongemack / als van natueren / en van jongs op daer toe gewent zijnde / van coleuren zijnse als de Brasilianen / of soo geel als het Volck dat somtijdts door Nederlandt loopt / die men Heydens noemt / gemeenlijck hebben de Mans geen Baert of heel weynig / sommige plockense oock uyt : sy gebruycken seer weynig woorden / die sy eerst wel overwegen / van haer selven zijnse seer slecht / onnosel en onervaren / doch op haer maniere hoogmoedig genoeg / krachtig en gaeu van geest / om wat aen te nemen of te leeren / het sy deucht of ondeucht / daer sy wel meest toe genegen zijn / het zijn gants geen Soldaten voor de vuyst / maer Verraders / en beleggen al haer aenslagen met verraet / gebruycken oock veel Oorlogs-list / om haer Vyandt te misleyden / volvoeren oock meest al haer aenslagen by nacht / die van eenig gevaer zijn / de wraeckgierigheydt schijnt haer aengeboren te zijn / seer halsterrig / om haer selven te weeren / als sy niet lopen konnen / daer sy anders veel van houden / sy maecken oock weynigh wesen (als het soo wesen moet) van het sterven / en verachten alle pijnen diemen haer inden doodt aendoen kan / sonder eenige mismoedighydt te betonen / maer singen door-gaens tot datse doodt zijn / sy weeten oock seer wel wonden en quetsueren of verouderde seeren en toevallen te genesen / met kruyden en wortelen / die het Landt geeft en haer bekent zijn / haer kleding is soo wel Mannen als Vrouwen een lap voor haer Schamelheydt van Duffels / of Leer met een Harte-vel / of Elants-huyt om haer lijf / sommige een Beeren-huyt / daerse oock Wambaysen van maken / andere weder Rocken / van Espannen / Catalossen / Wolven / Honden / Vissers / Eenkorens / Bevers of diergelijcke / oock hebbense van Kalkoense Veeren gemaeckt / nu ter tijdt gebruyckense meest Duffels Laken / datse vande Christenen ruylen / haer Kousen en Schoenen maeckense selfs van Herten-vellen of Elants-huyden / sommige hebben oock Schoenen van Mays-stroo / daer sy oock sacken van maken / haer Gelt is wit en swart Zee-want / dat sy selfs maken van Kinckhoorens / op de manier als kleyne kraeltjes / aen een snoerken geregen / haer maten en waerdye is by der handt of de vademen; is het Koren / soo is het by de Denotas / dat zijn Sacken die sy selfs maken / haer cieraet bestaet in haer lichaem te doorsnijden / of met verscheyde Couleuren te verwen / somtijdts oock heel swart / als sy rouw dragen / doch meest int aensicht / Zee-want soo wit als swart / hangen sy om haer Hooft (dat sy anders niet plegen te decken / maer nu beginnense Mutsen of Carpoetsen te dragen / die sy vande Christenen koopen) inde Ooren / om den Hals en om het Lichaem / daer sy op haer manier heel moy mede zijn : Sy hebben oock langh Harten-hayr / dat root geverft is / daer sy ringen om het Hooft van maken / en noch ander fijn hayr vande selfde coleur / datse als vlechten om dē hals hangen / daer sy seer mede proncken / haer Huyt en haer Hayr smeeren sy dickwils met alderley soorte van Vet / sy konnen meest al swemmen / het Vaertuyg datse gebruycken / maeckense selfs / en is tweederley / sommige van heele Boomen / die sy met Vuur / met Bylen / en met Dissels hol maecken / de Christenen noemense Canoos / andere wederom zijn van bast gemaeckt / daerse seer veerdig mede konnen voort-komen / en werden oock Canoos genaemt.

De voetstappen van 't Huwelijck kanmen even onder haer speuren / en niet meer :

Man

Man en Vrouw voegen sich te samen/ sonder eenige sonderlinge Ceremonien/ anders dan dat de Man met verdrach/ dat hy van te vooren met de Vrouw sluyt/ haer geeft eenige Zee-want/ of Laken/ dat sy veeltijts in het scheyden (soo het wat ras geschiet) wederom nemen/ zijn soo wel Mannen als Vrouwen uyttermaten onkuysch en hoer-achtich/ sonder eenige schaemte/ en dat brengt te wege/ dat de Mans haer Vrouwen/ en de Vrouwen haere Mans/ soo dickwils veranderen/ gemeenlijck hebbense maer een getrout Wijf/ somtijts oock wel twee of drie/ doch meest onder de Oversten/ sy hebben oock onder haer verscheyde Staten van Persoonen/ als Edel en On-edel/ het Man-volck is gemeenlijck luy/ en willen niet doen/ voor datse out en ongeacht werden/ en dan makense Lepels/ houte Backen/ Notassen/ Netten/ en meer andere diergelijcke Snorrepijpen/ anders doense niet als visschen/ jagen/ en ter Oorloge gaen/ de rest van het werck moeten de Vrouwen doen/ als Koren planten/ Brant-hout hacken en halen/ koken en op de Kinders passen/ en al watter voorts te doen is/ haer wooningen zijn van Nooten-stocken/ inde gront staende/ en Boogs-gewijs geboogen/ als Verwulften/ gedeckt met Basten van boomen/ die sy daer toe met nienichte schenden/ sommige zijn noch van binnen met Backesen/ en Beelt-werck upt den ruygen soo wat upt gehackt/ doch meest inder Oversten Huysen/ in het vissen en jagen leggen sy onder den blauwen Hemel/ of weynig beter/ sy woonen niet lang op eene plaetse/ maer verhuysen verscheyde reysen in een Jaer/ en trecken met de gelegentheyt des tijts/ naer de plaetse daer het haer best en ligst te vooren staet aende kost te konnen komen.

Sy zijn verdeelt in verscheyde geslachten/ en spraken/ yder geslacht woont gemeenlijck te samen/ en daer is een onder haer die het gesach heeft/ doch heeft niet veel macht of aensienlicheyt/ ten sy in haer dansen/ of in tijt van Oorlog/ onder sommige is gants geen kennis van Godt/ en onder de andere heel weynich/ nochtans vertellen sy daer veel vreemde fabulen van.

In't gemeen vreesen sy seer voor den Duyvel/ die haer wonder plaegt/ sommige gaender vry mede om/ en laten haer wonder van hem wijs maecken/ maer haer Duyvels (soo sy seggen) willen gants met de Duytschen niet te doen hebben: men hoort hier oock gants van geen gespoock of diergelijcke/ sy offeren hem oock somtijts/ doch met weynige solemniteyten/ sy geloven oock een onsterffelicheyt der Zielen/ sy hebben oock eenige kennisse van Son/ Maen/ en Gestarnte/ die syder oock veel weten te noemen/ verstaen haer tamelijck wel op het weer/ daer en is schier geen Wet ofte Justitie onder haer/ ten ware somtijts in Oorlog-saecken/ en dan seer weynich/ het naeste bloet is de Wreecker/ de jongste zijn de onversaechste/ en doen meest datse willen/ haer geweer plach te sijn Pijl en Booge/ daer sy haer wonder wel mede wisten te behelpen/ met een Clop-hamer/ nu gebruyckense meest/ te weten die ontrent de Christenen woonen/ of daer veel handeling mede hebben/ Snaphanen en Bylen die sy vande Christenen handelen/ tot de Roers zijn sy uyttermaten gesint/ sparen daer geen kosten aen/ zijn daer oock so veerdig mede/ dat sy daer in veel Christenen overtreffen/ haer onderhout ofte Lijf-tocht is slecht en grof/ want sy drincken water/ sonder eenigen anderen dranck te hebben/ sy eeten allerley vleys vande Dieren die het Lant geeft/ dat sy dreckich en seer ongehavent koocken/ en gebruycken oock Vassen/ Honden/ Arenden en ander diergelijck tuych/ daer de Christenen geen werck van maecken/ voorts allerley Visch/ die sy koocken gemeenlijck met Dreck en Darmen/ oock Slangen/ Kick-vorschen en diergelijcke/ sy weten de Vis en het Vleys oock te bewaren tot 's Winters/ om dan met Mays-meel te koocken/ haer Broot makense van Mays/ doch seer slecht heen/ sy koocken de selve oock heel ofte in Stamp-blocken gebroocken/ dat de Vrouwen oock doen/

doen / ende koocken daer Pap of Bry af / dat sy sommige Sapsis, sommige Enimdare noemen / en is haer dagelijcxse kost / sy vermengen die oock wel met Boontgens (die sy selfs van alderhande Coleuren planten /) doch dat wort by haer voor een Leckerny / en meer als dagelijcxse kost gehouden.

Van wie Nieuw Nederlandt eerst beseten is, en hoe veer de Grensen ingenomen zijn.

DAt Nieuw Nederlandt eerst van Neerlanders is gevonden / geeygen / en beseten / is hier voor aengeroert / doch alsoo hier om veel verschil / niet alleen met de Sweedsche / (dat doch weynig schijn heeft /) maer voornemelijck met de Engelsche valt / die alrede een groot deel daer van ingenomen en beslagen hebben / soo sal het noodich wesen van yeder in 't bysonder daer wat nader en breeder van te spreecken.

Doch om dat van dese saeck by verscheyde gaeuwe verstaende / in't lange en breede is gesprooken / en dat de saeck ten aensien van haer ongerijmt is / en des weynig redenstrijt behoeft / soo sullen wy soo kort daer in wesen / als eenichsints doenlijck is. Naer dat het dan Anno 1622. Hare Hoog: Moog: de Heeren Staten Generael gelieft hadden dese Provintie mede onder het Octroy vande Ed: West-Indische Compagnie te vervatten / so heeft het hare Ed: nodig gedacht (van dese in sich selven schoone en heerlijcke Provintie) in 't besit te nemen / het welck doen ter tijt oock metter daet achtervolgt is / doch na des tijts gelegentheyt / gelijck in alle beginselen / want 't sedert den jare onses Heeren 1623. zijn door ordre vande Heeren Majores aldaer gebout vier Forten / een op de Zuyd punt van het Manhatans Eyland / daer de Oost en Noort Rievier malkander ontmoeten / en is genaemt Nieu Amsterdam, waer ontrent het Stapel-recht van Nieu Nederlant voorgenomen is / een ander op deselve Rievier leyt ses-en-dertich Duytsche mylen hooger / dry mylen beneden de groote af-val / vande Maquas Kil, Kochoos aende West-zijde inde Colonie Renselaerswijck, en is genaemt Orange, doch om dese Revier is tot noch toe noyt verschil met eenige uyt-heemsche geweest. Op de Zuyt-Revier leyt het Fort Nassau, en op de varsche Rievier de goede Hoop / in dese vier Forten is van aenbeginne tot nu toe / altijt eenige besetting geweest / alhoewelse nu ter tijt alle in een seer slechten stant zijn / niet alleen in haer selven / maer oock ten opsien der bsettinge.

Dese Forten so wel Zuyt als Noortwaerts zijn gelegen / niet alleen om de gemelte Revieren te sluyten en te eygenen / maer oock om de Landeryen tusschen haer begrijp / als ontrent haer en aende andere zijde der Rieviere / soo ver den eygendom by occupaci streckten te possideren / haer des Ed: Compagnies eygen te verklaren / en te bevryden tegen alle uytlantsche ofte inlandsche Natien / die het selve tegen haren wil en danck souden trachten te usurperen / nochtans so is doch voornemelijck (aende Noord-Oost zijde van Nieu Nederlant) dit selve vande Engelsche daer by Oosten woonachtig / geensints betracht of aengemerckt / want niet tegenstaende door het stichten en besetten van het Fort de goede Hoop, alrede genoegsaem possessie genomen was / en men van tijt tot tijt geensints in gebreecke gebleven is haer te waerschouwen / ons recht bekent te maecken / en tegens haer te protesteren van usurpatie kracht en gewelt / soo hebben sy desen al onaengesien / ingenomen en beseten / gelijck sy het selve oock als noch inhouden / het meeste en beste gedeelte van Nieu Nederlant / te weten aende Oost zijde der Noort rievier / beginnende van Caep Cod af / by de onse Nieu Hollant Anno 1609.

ge-

genaemt/welcke plaetse door oprechtinge van een Wapen van hare Ho: Mo: genomen is tot op ses mylen naer aende Noort Rievier / want de Engelse hebben nu een Dorp genaemt Stam-Foort, waer van daen men nu op een Somerschen dach / de Noort Rievier kan bereysen / en weder thuys zijn / alsmen de Wilde haer paden maer kundich is / noch hebben de Engelsche van Nieu-Haven een handel Huys / dat Oost of Oost ten Zuyden van Magdalenen Eylant gelegt / oock niet meer als ses mijlen vande Noort Rievier / want dit Eylant leyt op de Noort Rievier 23 en een halve mijle hooger als het Fort Amsterdam aende Oost Wal / en is tot geen ander eynde gesticht/ als om den handel vande Noort Rievier of geheel te invaderen of geheel te verderven / daer het nu al vry veer na toe loopt / oock hebben sy verscheyden reysen getracht / nu acht of negen Jaren geleden vande Wilden een groote quantiteyt Landt te koopen (dat meer soude geweest hebben om den handel te trecken als andersints) gelijck wy dat vande Wilden verstaen hebben / want het was gelegen niet meer als drie a vier mylen vande Colonia Renselaers-wijck aende Oost Wal.

Dit nu en diergelijcke willen dese Luyden ons al onder den naem van een doorlouterde Conscientie toe-reeckenen / daer nochtans Coninck Jacobus Hoog-loffelijcker gedachtenis de Virginiaensche Compagnie geoctroyeert heeft / met Voorwaerden / datse hondert mylen (naer onse rekening) van malkanderen blyven mosten/ dese Luyden willen haer wel met dit Octroy behelpen / maer geensints d'ordre achtervolgen die in dit Octroy gestipuleert is.

Alle de Eylanden/ Baeyen/ Havenen/ Rievieren / Killen / Plaetsen (oock een groot stuck-weegs aen gene zijde Nieuw Hollant of de Caep Cod) hebben Neerlantsche benaminge / diese onse Duytsche Schippers en Handelaers alsoo gegeven hebben. Eerse noch namen hadden / doen sy de selve eerst begonden te ont-decken / en te behandelen / de Engelsche selfs / is dit seer wel bekent / maer soo lange als sy het stellen konnen / en het naer haer sin gaet / willen sy het niet weten/ want die vande versche Rievier hebben begeert te accorderen / en een Jaerlijcksche erkentenis te doen/ of uyt-koop te maken / dit is immers een wis teecken / dat haer het Recht wel bekent is / en sy daer selfs in conscientie niet tegen hadden / hoewelse nu van tijt tot tijt veel dingen versiert en opgeraept hebben / om tot haer schut en scherm te gebruycken / of immers om mede te dilayeren.

Insgelijcks die van het roode Eylant, doense met die vande Baey in verschil waren / sochten aen/ om onder de Duytschen te mogen schuylen/ en onder haer te staen / gelijck van alle dese dingen / en die wy verhalen sullen / zijn stucken en Documenten genoeg/ of op des Compagnies Secretarij of onder de Directeurs.

Kort om/ het is soo veer met de Engelsche / datse de Neer-Landers wel willen kennen/ en voor een Deck-mantel gebruycken in tijt van noot/ dan als die weder voor-by is / dan achten sy haer niet/ en scheren de Geck met haer/ dit ontstaet alleenig/ om datmen versuymt heeft het Landt te bevolcken / ofte om naeckter en beter te seggen / om datmen uyt eygen-batige insichten / al het Vet in een oft eenige Potten wilde schrabben / en daerom den handel aen-houden / en populatie te versuymen.

Het lange Eylant / dat door zijn goede gelegentheyt van bequame Baeyen en Havenen / als oock gelegene en goede Landeryen / een Kroone van de Provintien is / hebbense oock t'eenemael in-genomen / uyt-gesondert op het West-eynt twee Duytsche Dorpen / Breuckelen en Amersfoort, doch hebben niet veel om het lijf/ en eenige Engelsche / als Gravesant, Greenwijck, Mes-pat, daer het Volck inde Oorloge af-gedreven is / en nader-hant by den Directeur Kieft geconfisqueert wiert : doch den eygenaer appel-

C leerde

leerde daer van / so dat dit noch soo staet: inde plaets is nu heel weynig Volck: op Vlissingen, dat een fraey Dorp is / en tamelijck rijck van Vee / het vierde en leste is Heemstee, en beter als de reste / want het seer rijck van Vee is.

Doch dewijl wy nu op het lange Eylant vervallen zijn / soo sullen wy / om dat de Engelschen daer hert naer staen / in't bysonder wat van spreecken. Den Oceaen aende Zuyt en Oost-Rievier / en Noort-zijde maken dit Eylant / en is gelijck wy gesecht hebben / wegens zijn goede gelegentheyt van Lant en bequame Havens en Ancker-plaetse / een Kroone van Nieuw-Nederlant: de Oost Rievier scheyt het van het Manathans Eylandt / tot aen het Hellegat toe / is tamelijck wijt en bequaem / op dit Eylant hebben van eerst af / naer de gelegentheyt des tijts van onse vrye luyden gewoont. Inden Jare 1640. is by den Directeur Willem Kieft gekomen een Schotsman / met een Engelsche Commissie / en pretendeerden dit Eylant / doch zijn pretens werde niet veel geacht / dies vertrock hy weder sonder yetwes uyt te rechten / als alleenich dat hy het slechte Volck wat induceerden / naderhant soo heeft den Directeur Kieft de Engelsche die inde Oester-bay wilden beginnen / gesteurt en verdestrueert / en daer bleef het doen ter tijt een wijl by.

Anno 1647. quam hier een Schotsman / die sich noemen liet Capiteyn Forester, en pretendeerden dit Eylant voor de Douagere van Sterling, wiens Gouverneur hy hem uytgaf te wesen / hy hadde een Commissie / gedateert in't achtiende Jaer des Coninckx Jacobi / doch sy was niet geteyckent van zijne Majesteyt / of yemant anders / daer hing een out Zegel onder / datmen niet konde bekennen / zijn Commissie hielt van het heel lange Eylant / met noch vijf / leggen rontom / soo wel het vaste Landt als Eylanden / hy hadde oock een volle macht van Maria Douagere van Sterling, en dit was het al / niettemin de Man wasser seer hoogmoedig op / en seyde in zijn eerste aenkomen / hier gekomen te zijn / om des Gouverneurs Stuyvesants Commissie te sien / en soo die beter was als de syne / soo wilde hy voor hem wijcken / soo niet / moste hy voor hem wijcken / om kort te maecken / den Directeur nam copie vande Papieren / en sont den Man met de Valckeniers over / doch door dien die in Engelant aenquam / geraeckte den Man in Hollant niet / maer hy ginck daer uyt en quelde de Schipper noch. De Engelsche hebbender sint noch wel luyt van geroepen / oock uyt-gegeven dat hy tot Bastock weder gearriveert was / maer men heeft hem niet vernomen / het staet te beduchten / dat indien hy nu quam / wel eenige vreemdigheyt soude aen-rechten / daeromme soude het seer goet wesen / dat het Redres van Nieuw Nederlant verhaest wierde.

Vande varsche Rievier.

Nae dat het Fort de goede Hoop Anno 1623. begonnen op de varsche Rievier / voltoyt was / is eenigen tijt daer naer / een Engelsche Barck daer aengekomen / doch Jacob van Curler, Commijs vande Compagnie / heeft door ordre vande Directeur Wouter van Twiller, daer tegens geprotesteert / doch niet tegen-staende dese protesten / so zijn sy ontrent een Jaer of twee daer naer met eenige Huysgesinnen daer gekomen / en daen is oock tegens haer geprotesteert / doch het is wel gebleecken / dat dese Luyden daer weynich wesen van hadden / want niet tegen-staende datmen dickwils tegens haer heeft geprotesteert / soo hebben sy eyndelijck de varsche Rievier heel beslagen en ingenomen / en zijn oock eyndelijck soo veer inde onbeschaemtheyt vervallen / dat sy Anno 1640. des Compagnies Landeryen om het Fort hebben ingenomen / en als daer tegens wierde

gepro-

geprotesteert / achten sy het niet / sy zijn oock noch verder gekomen / en hebben des Compagnies Volck met Stocken en Kneppels dicht af-gedeckt / en haer Ploeg en ander gereetschap / alsoo sy op haer Lant waren / om dat te bewercken / inde Rievier met gewelt gesmeeten / en de Paerden inde Schuts-Kop gestelt / dat oock wel verscheyde reysen daer naer gebeurt is / gelijck sy oock des Forts Varckens en Koe-beesten dickwils op-gehouden hebben / en daer van oock tot verscheyde reysen eenige verkochten / om (soo sy seyden) de schade uyt te repareren; tegen allen desen en elck int bysonder / is menichmael geprotesteert / doch sy spottender mede / hier over zijn oock verscheyden Brieven in het Latijn / seer scherp aen haer Gouverneurs geschreven / waer van soo wel brieven als protesten / de minute ofte Copie onder des Compagnies Officieren berusten / die mede wel naerder verklaring van desen handel soude konnen doen / doch al het wederstreven was te vergeefs / want sy-lieden nu de goetheyt en gelegentheyt van dese Rievier smakende / en het onderscheyt tusschen het Landt aldaer / en het Oosterlijcker bemerckende / sullen niet resolveren tot vertreck / oock onder het bescherm van haer Ho: Mo: haer niet licht begeven / ten waere dat sy ontsachtlijck daer toe aengemaent worden / het welcke te wenschen was metten eersten mocht geschieden.

Van het recht dat de Nederlanders tot de Varsche Rievier hebben.

IN den eersten eermen van Engelsche wist te spreecken / soo hebben de onse de Noorderlijcxste deelen van Nieuw Nederlant eerst naerder ondersocht en ondeckt / en al vry een stuck weegs aen geen zijde Cape Cod geweest / gelijck wy dat beschreven vinden: Oock hebben sy op de Cape Cod een Wapen opgerecht / en possessie genomen / Anno 1614. hebben onse Handelaers de varsche Rievier niet alleen behandelt / maer oock tot boven toe op geweest / eer oyt eenige Engelsche gedroomt hebben daer te komen / die daer eerst quamen Anno 1636. Naer dat ons Fort de goede Hoop al langen tijdt in esse geweest was / en oock meest alle het Landt wederzijts de Rievier door de onse vande Wilde gekocht was / welcke koop principalijck geschiede Anno 1632. en is doen ter tijdt oock gekocht Kievits-hoeck, door eenen Hans den Sluys, Compagnies Dienaer / op desen Hoeck is oock het Staten Wapen aengeslagen geweest / aen een Boom / in teycken van possessie: doch de Engelsche die de varsche Rievier alsnoch besitten / hebben het selve afgeworpen / en een bespottelijke Cronie in desselfs plaetse gesneeden / of dit nu door authoriteyt geschiet is / of niet / kan men niet seggen / het is te dencken / en men kan anders niet oordeelen als van ja / so veel isser af / men heeft in verscheyde Brieven sulcx haer aen geschreven / en daer is noyt yetwes op gevolgt / maer sy hebben noch daer-en-boven tegen 't recht der Volcken / de heele Rievier geinvadeert / om reden gelijck sy seggen / dat het Landt woest en ledich lach / 't welck haer niet aenging en oock niet waer was / want op de Rievier was alrede een Fort gelegt / dat met Guarnisoen beset bleef / daer was oock een aensienlijcke Brouwery / de Duytschen of de Compagnie competerende by het Fort / het Landt was oock meest gekocht / en geeygent / het wapen van hare Ho: Mo: was op Kievits-hoeck, dat inde Mont vande Rievier is aengeslagen / en so dat alles gedaen was datmen doen konde / uyt-gesondert het was niet over al met menschen beset / en dat wilden de Engelsche daer by hebben / even aleens of het dese Luyden (die nu door haer meerder getal doen watse willen) vry stont onse Natie in hare eygen gekocht Landt en Limiten / Wetten te stellen / en te gebieden / hoe en in wat manieren sy haer Landt bevolcken moeten. En soo het soo juyst naer haer appetijt en

wel-

wel gevallen niet geschiede / dat het haer dan vry wesen soude haer Wateren / Landen / en Jurisdictien / te invaderen en toe te eygenen.

Vande Roden-Berch, *by de Engelsche* Nieu-Haven *genaemt, en andere plaetsen die van minder gevolg zijn.*

Alle de Dorpen die de Engelsche geset hebben van Nieu Hollandt ofte Cape Cod tot Stanfort toe / inde Neerlanders haer Limiten zijn ontrent dertich / en mogen ongeveerlijck uyt-maecken in weerbaer Mannen / vijf duysent Persoonen / haer Vee wert gerekent soo Koeyen als Paerden dertich duysent / haer Geyten en Varckens kanmen niet na reeckenen / doch so wel het een als het ander is op het minste niet te weten / want daer zijn verscheyde plaetsen dat niet wel voor Dorpen gaen konnen / en nochtans beginselen daer van zijn / onder dese alle is de Roden-berch, of Nieu-haven het voornaemste / het heeft een Gouverneur / is ontrent drie hondert veertich Familie sterck / en wort voor een Provincie of Lit van Nieu Engelandt (dieder vier zijn) gerekent.

Dese plaetse is begonnen elf Jaren herwaerts / inden Jare 1638. en nader tijt hebben sy so voort uyt-gebroken en aen gemaeckt Milfort, Strotfort, Stanfort, en het Handel-Huys / daer hier vooren van gesproken is.

Den Directeur Kieft, heeft verscheyden protesten / soo int Latijn / als andersints tegens het Volck laten doen / haer gelastende uyt kracht van sijn Commissien wegen de Heeren Staten Generael / sijn Vorstelijcke Hoogheyt van Orangien / en de E. E. Bewinthebberen der Geoctroyeerde West-Indische Compagnie / van haere proceduere en usurpatie te desisteren / en in gevalle van niet / sy waren by desen gewaerschout / en men soude ter tijdt en wylen als het gelegen quam / haer satisfactie daer over af-eysschen / doch het was voor den dove Mans deure geklopt / want sy hebben het selve niet geacht / ofte in haer bedencken getrocken / maer in tegendeel op-gesocht veel uytvluchten / Circumstantien / op-geraept Pretens en vercierde Argumenten / om haer doen een schijn te geven / en onse wettige pretensie en goet Recht / tot de saeck te verduysteren en achterhalen / den Generael Stuyvesant, heeft oock veel verschillen desen aengaende met haer gehat / doch het bleef als het was / ten uytersten dat sy opt hebben willen komen / is hier toe / dat sy verklaerden de saecke hier te Lande niet konde geslecht werden / en dat sy te vreden waren / en wel wensten / dat haere Hoog: Moog: met hare Souverainen die souden beslechten / en alsoo dit werck seer noodig is / terwijl de Engelsche alrede in besit zijn / en half Nieuw Nederlant schier in-genomen hebben / dat in toekomenden wel van grooten gevolge wesen kan / soo waere het hartelijck te wenschen / dat hare Hoog: Moog: dese saeck geliefde te be-ernstigen eer het verder ginge / en de breucke ongeneeselijck werde.

Hier van daen souden wy nu over-treden / naer de Suyt-Rievier, by de Engelsche Del Waer-Baey genaemt / om soo eerst verbolgens vande Grensen te spreecken / doch int voorby gaen kan niet naer laten te seggen / dat hier geweest is / soo wel by des Directeur Kiefts tijden / als oock by des Generaels Stuyvesants tijden / seecker Engelsman / die hem liet noemen Sir Eduward Ploeyden, en intituleren / Erla Palatine, of Nieu Albion, die voor gaf en pretendeerde / dat het Lant vande West-zijde der Noort-Rievier, tot Virginia toe / sijne was / by gifte vanden Coninck Jacobus van Engelant / doch hy seyde met de Duytschen geen onlust te willen maecken / maer was seer gepiqueert op den Sweedschen Gouverneur Johan Prins, inde Zuyt-Rievier, over eenige aengedaene affronten / te

lang te verhalen / seyde oock dat hy met gelegentheyt hem by soude komen / en possessie vande Rievier te sullen nemen / in somma het komt de Engelsche naer haer rekeninge al toe / daer is voor de Onderdanen van haer Hoog: Moog: niet overgelaten / de een moet het sus ver / en de ander moet het soo ver hebben / dat sy onder malkanderen noch te kort komen.

Vande Zuyt-Rievier, *en Limiten daer ontrent.*

TErwijl wy nu gekomen zijn vande Zuyt-Rievier te spreecken / en het Zuydelijcxste deel van Nieu Nederlant, so sullen wy / hoewel dat dit van andere oock wel betracht is / van vooren af beginnen / nochtans van alles soo kortelijck spreecken als doenlijck is. De Grensen / naer wy ondervinden konnen / streckent haer ter deser plaetse tot Caep Hinlopen toe / veel mijlen besuyden Caep Cornelius, tot op de hoogte van acht-en-dertig Graden / de Cust streckt door malkander West-Zuyd-West / wel soo Westelijck / en alhoewel dese Caep Hinlopen niet veel geacht wert / soo behoortse nochtans in op-merking te komen / als vry wat aen gelegen zijnde / niet alleen ten aensien vande gelegentheyt van het Lant / maer oock ten aensien van den handel met de Indianen op de Zuyt-Rievier, daer van de Engelsche en Sweedsche seer naer getracht wert / gelijck wy noch verhalen sullen / en als de bepalinge hier geschiede / soo soude sy alle bequaemelijck en sonder meerder moeyten hier van versteecken wesen / en soo wel het genot der Vruchten des Landts / als des handels aende Onderdanenen van haer Hoog: Moog: blijven.

Vande Zuyt-Baey, *en* Zuyt-Rievier.

DE Zuyt-Baey en Zuyt-Rievier, by veele genaemt de tweede groote Rievier van Nieu Nederlant / is gelegen op de hoogte van 38. Graden / 53. Minuten / heeft twee Hoofden of Capen / de Noortlijckste heeft den naem van Caep Maey, de Zuydelijckste Caep Cornelius, en de Baey selfs wort genaemt Nieu-Port-Maey, nu ter tijdt Godijns-Baey, dese namen zijn de plaetsen alsoo gegeven / ontrent de eerste ontdeckinge eerse andere hadden / de ontdeckinge desselfs is geschiet / ter selver tijt doen de Noort-Rievier ontdeckt werde / door het selve Schip en Volck / die eerder inde Zuyt-Baey quamen / als inde Noort-Baey, gelijck dit hier vooren verhaelt is.

Ter selver tijt als op de Noort en Varsche Rievier de Forten gelecht zijn / zedert den Jare 1623. Soo is oock op dese Rievier diemen inden gemenen omme-gang de Zuyt-Rievier noemt / oock gelegt het Fort Nassau, doch het was het eerste vande vier / tot den selfden eynde en insichte als sy alle en hier vooren verhaelt is / het Fort leyt aende Oost-Wal / soude immers soo wel aende West-Wal gepast hebben / vijftien mijlen op de Rievier / de Baey streckt meest Zuyden en Noorden / wert genoemt Nieu-Port-Maey, ofte Godijns-Baey, is lang eermen aende Rievier komt negen mijlen / wijt ses mijlen / soo datmen vande eene Wal de andere niet en kan sien / wegens eenige Bancken / soo isse voor onervaren Volck vry wat gevaerlijck / andersints alsmender kendig is Vaer-waters genoeg / dese Baey en Rievier werden by Lief-hebbers vergeleecken / by de Rievier vande Amazones. Te weten van soodanige diese beyde gesien hebben / int gemeen wertse van yeder een geoordeelt te wesen een vande schoonste beste en plaisantste Rievieren ter Werelt / wegen haer selven en andere omleggende gelegentheden / daer zijn op dese Rievier 14. Navigaeble Killen / de minste tot 2 a 3. mijlen toe / en over al wederzijts tame-

sijck vlack lant / in groote menichte. Twee mijlen van Cape Cornelius, daermen in loopt aende West-wal / leyt een seecker Kil / die wel een gemeene Rievier of Rieviertjen halen soude mogen / want sy is ruym ver op Navigabel / en een schoone reede voor Schepen van alderley last / daer is geen ander haer gelijck inde heele Baey van goetheyt of gelegentheyt / het rechte Canael om op te varen / loopt daer dicht voorby: dese plaets noemtmen de Hoere-Kil, waer dese naem van daen gekomen is weten wy niet / soo veel isser af dat dese plaetse Jaren te vooren eer eenige Engelsche of Sweedsche daer quamen / ingenomen / en tot een Colonie gepopuleert is van Neerlanders, het Staten Wapen is ter deser plaetse in Coper op-gerecht / doch alsoo het van eenige baldadige Wilden ter neder gevelt was / soo wert by den Commijs aldaer seer hart op-gestaen / en eyschte het Hooft van die het gedaen hadde / de Wilden niet anders kennende / brochten een Hooft / seggende het was van den Mis dader te wesen / en hier meendemen dat het wel was / doch eenigen tijt hier na / als de onse nergens van wisten / en haer werck op het Velt deden / zijn de Wilden in schijn van vruntschap gekomen / en haer selven verdeelende over al naer het getal der Duytschen / hebben sy se overvallen en vermoort / door dit middel is de Colonie weder te niet gegaen / nochtans met Bloet bezegelt / en dier genoeg gekocht.

Daer leyt een ander Kil aende Oost-wal / genaemt de Varckens-Kil, drie mijlen beneden de Mondt vande Rievier / hier hebben haer eenige Engelsche ter neder geslagen / maer den Directeur Kieft, heeftse verdreven en tegen haer geprotesteert / eenichsints vande Sweedsche geassisteert zijnde / sy besloten oock te samen de Engelsche daer uyt te houden / den Sweedschen Gouverneur achtende sijne gelegentheyt nu geboren / heeft een Fort op dese plaetse laten stichten / dat Elsenborg genaemt wort / en gebruycken ter deser plaetse groote vrymoedicheyt over yder een / selfs over des Compagnies Jachten / of alle die de Suyt-Rievier op willen / want voor dit Fort moeten sy alle strijcken / geen uyt-gesondert / en men sent hier twee Mannen aen boort / om te hooren waer de Jachten of Schepen van daen komen / het is niet veel beter als visiteren / daer het int lest aparent op uyt drayen sal / wat recht nu dese luyden daer toe hebben / konnen wy niet weten / het bereyckt ons verstant niet / dat Dienaers van andere Potentaten / immers soo sy haer seggen te wesen / want wat Commissie sy hebben / weetmen hier noch niet / haer soo veel meester maecken en authoriteyts toe-schrijven / op Landt en Goedt (dat ander luyden toe-komt) gepossideert / en met haer Bloet verzegelt hebben. Behalven noch het Octroy. Op de Rievier leyt eerst de Maniquas Kil, en daer hebben de Sweedsche het Fort Christina gebout. Dit is een wel gelegen plaetse / want daer konnen groote Schepen dicht tegens de Wal aen leggen / lossen / laden / daer is onder andere een Plaetse op de Rievier / die Schuyl-Kil hiet / een bequaeme Navigable gelegentheyt / voor desen oock vande Nederlanders beseten / doch hoe het daer mede is. De Sweedsche hebben deselve nu oock meest onder haer gewelt / noch zijnder op dese Rievier verscheyde schoone en lustige Eylanden / en andere Plaetsen / voor desen van de Neerlanders beseten / daer sy oock hare benaminge noch van dragen / en verscheyde andere saecken meer / genoegsaem en overvloedig bewijs-redenen / dat de Rievier de Nederlanders / en niet de Sweedsche toe-komt / hare beginselen selfs / konnen haer overtuygen / want nu elf Jaren geleden / inden Jare 1638. is eenen Minne-wits, die voor desen de Directie op de Manathans, wegens de West-Indische Compagnie gehadt hadde / op de Rievier gekomen / met het Schip de Kalmer-Sleutel, en het Jacht de Vogel-Grijp / uyt-gevende daer tegens de Neerlander die op de Rievier (wegen de Compagnie en de Heer vander Nederhorst) woonden / dat hy een Reyse na West-Indien

voor

voor had / en dat hy aldaer par passant eerst eenige dingen verrichten wilde / oock het Schip met Water en Hout versien/liet hyse weder heen gaen/een tijt daer naer quamen eenige vande onse daer weder omtrent/ en vondense noch/ maer doen haddense daer alrede een Tuyntjen gemaeckt/ van Saladen/Moes-Kruyden/ en andere diergelijcke/de onse hier over verwondert/ vraegden wat dat beduyden/en of sy daer van sins waren te blijven / het welck by haer met verscheyden reden en uyt-vluchten verexcuseert wert / niet te min sommige presumeerden datter van was / de derde reyse sagen syt aen 't bouwen van een Fort wel/ wat haer voornemen en meninge was/ den Directeur Kieft, naer dat hy kennisse van saecken bekomen hadde/heeft hier tegen geprotesteert/ doch te vergeefs/het was haer mening niet daer van daen te scheydē/gelijkmen dat int vervolg vande saecke naeckt en klaer gesien heeft. Tot bewijs dient dat boven Maghchachansie aen de Sanhikans, door ordre van den Directeur Kieft is op-gerecht/ het Wapen van haer Hoog: Moghende/als teycken dat de Rievier met alle de aenhoorige Gewesten/ en ontrent gelegene Landeryen en superstitien / onder het gewelt en eygendom van haer Hoog: Mogende waren staende. Maer wat Vruchten heeft het doch gebaert? als langdurige smaet en verminderinge van aensienlijckheyt/ want de Sweedsche door een onverdraegelijcken hoogmoet / hebben het neder geworpen / en nu men het daer by blijven laet / dunckt het haer / en voornamentlijck den Gouverneur een Romeynsch stuck te wesen / het is wel waer / datmen verscheyde Protesten / soo wel daer tegen als op andere voor-vallende saecken gedaen heeft / maer sy hebbender soo veel van ontset / als of haer een Kraey over het hooft vloog / en het is te beduchten / dat indien desen Gouverneur toevoer van Volck had / men soude meerder spels met hem hebben / alsmen met de Engelsche / of eenige van haer Gouverneurs gehat heeft / en dit in 't kort van de Sweedsche / daer des Compagnies Officieren wel pertinenter verklaringe souden konnen doen / als waer alle de Stucken en Papieren onder zijn berustende / daer wy ons nevens de Journalen aen refereren.

De Engelsche hebben op verscheyden tijden en plaetsen gesocht dese Rieviere te incorporeren / daer sy doch seggen de naeste toe te wesen / doch het is haer tot noch toe verhindert / door verscheyde protesten / en oock datmen haer met gewelt verjaegt heeft / wel wetende / dat soo sy daer eens quaemen neder te slaen / men de Rievier quijt soude wesen / of veel moeyte daer mede hebben / want sy souden daer met groote menichte nae toe swermen. Alhier gaet dagelijcx seer vaste spraeck / en men bericht ons het haest sal geschieden / dat de Engelsche met veel Families haer daer nae toe sullen begeven / het is te dencken / dat soo dit Volck daer komt te nestelen / sy het inder haest over al soo sullen besetten / dat noch Hollandtsche noch Sweedsche daer in korten veel sullen te seggen hebben / ten minsten het sal sijn perijckel loopen / de Rievier heel of voor het meeste gedeelte quijt te wesen/indiender in korten tijt geen merckelijcke voorsichtigheydt in gebruyckt wert / en dit souden dan de Vruchten wesen van Populatien / want nu gaet de spraeck dat de Engelsche daer een Dorp en Handel-Huys maecken willen / en inder waerheyt/soo sy het beginnen willen / daer is niemant hier te Lande vande Compagnies wegen / die het haer beletten kan / of apparent veel weer om doen sal / en niet langer geleden als verleden Jaer / hebben verscheyde vrye luyden (daer oock sommige van ons onder waren / en die altesamen goede Meesters in het Vaderlant hadden / of hebben konden) versocht een plaets aldaer te mogen oprechten/te weten een Handel-huys/ eenige Brouweryen in Plantagiers/ op Conditie en voorwaerden / men soude haer eenige behoorlijcke vryicheden en exemptien geven / doch dit werde by den Generael afgeslagen / seggende dat niet te konnen doen / noch daer geen ordre of last vande E. E.

Heeren Majoors toe te hebben / maer soomen daer yetwes wilde beginnen / sonder vryheden of diergelijcke / dat soude eenichsints konnen geschieden / en als wy zijne E. Ed: vertoonde / dat ons alomme by de Naburen sulcx genoeg aen gepresenteert wierde / soo wy ons maer verklaren wilden / leden van haren Staet te willen heeten / en dat dese plaets duysent gevaer vande Sweedsche en Engelsche liep / antwoorde zijne Ed: sulcx wel te weten / en dat het soo was als wy seyden / gelijck hy oock inder daet wel wist / de reden was oock voor ons / maer den last die hy vande Majoors hadde was soodanich / dat hy het voor haer niet en konde verantwoorden / nu wy zijn blint in dese saecken / maer een van beyde moet waer zijn / dat is / of het schort aende Directeur / of het schort aende Bewinthebbers / of aen alle beyde / hoe het is / of niet is / de een schuyft het op de ander / en ondertusschen loopt alles in ruine / vreemde besitten het Lant / en varen vast wel / spotten noch met ons toe / als wy wat seggen / sy genieten vrye Previlegien en exemptien / welcke / indien onse Nederlanders genoten hadden / en genoten als sy doen / buyten twijfel / naest de hulp van Godt / (sonder welck wy niet vermogen /) wy souden soo wel of beter Floreren als sy doen.

Vande gelegentheden, en goetheden der Wateren.

VErhaelt hebbende de gelegentheden des Landts / de Grensen / en gevolg desselfs vande gelegentheden der Rievieren gesprooken hebbende / soo sal het niet buyten ons voornemen wesen / een woort vande goetheyt en bequaemheyt des Waters (dat sout / brack / en vars is / naer de gestalte der Plaetsen) daer by te voegen / men heeft in Nieu Nederlandt vier Hooft-Rievieren / de Suydelijckste inde gemeene wandeling / heet de Suyt-Rievier, de Bay / eermen inde Rievier komt / de Godijns-Bay, niet om dat de Rievier Suyden opstreckt / maer om dat het de Suydelijckste Rievier van Nieu Nederlant is / een ander / die dese van het Suyt of naest legt / oock de vermaerste en beste is / ten aensien van den handel en populatie / is genaemt Rio Montanjes, van wegen eenige Bergen / of Mauritius-Rievier, inde wandeling de Noort-Rievier, om dat sy meest en seer verre naer het Noorden op-streckt / de derde is de Oost-Rievier, om datse vande Manathans Oost streckt / alsoo genoemt / dit wert by veele niet voor een Rievier / maer voor een Bay gehouden / om dat het om sommige Plaetsen seer wijt is / en wederzijts in Zee loopt / wy houden het nochtans voor een Rievier / en daer werdt het in 't gemeen voor gerekent.

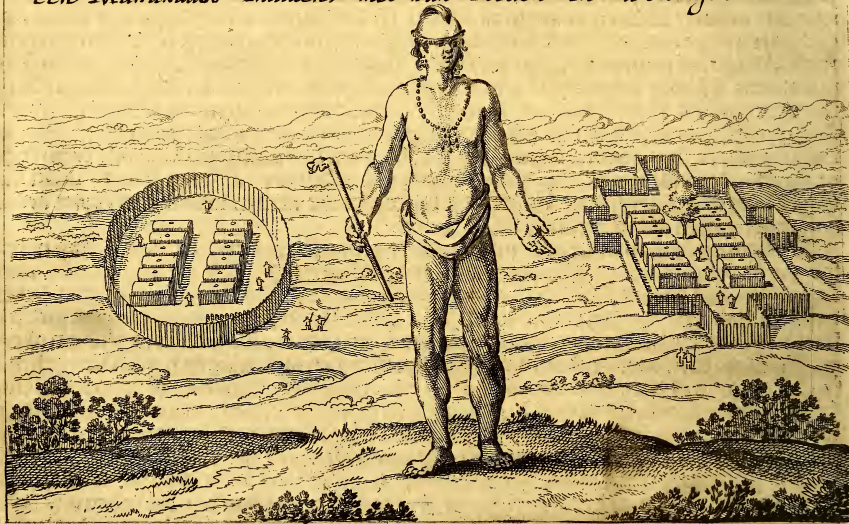
De vierde is de Varsche Rievier / om datse meesten-deel vars Water is / boven de andere / behalven dese Rievier zijnder noch veel en verscheyde Baeyen / Havens en Inbochten / seer bequaem en dienstigh / die sommige oock wel den naem van Rievieren souden mogen voeren. Daer zijn oock menichte van binne-waters / sommige groot / andere minder / mitsgaders vaer bare Killen / die wel Rievieren gelijcken / en menichte van Kreecken / seer dienstig om het Landt over al te bevaren / noch zijnder veel en verscheyde Water-vallen en Stroomen / Killen / bequaem om Molens op te stellen van alderley soorte / ten dienste der Menschen / en ontallijcke veel kleyne Killetgens / Spruytjes over al door het Landt / als Aders door een Lichaem / doch al vars Water / uyt-gesondert eenige aende Zee-kant / die sout en vars zijn of brack / al te samen seer dienstig om het wilde en tamme Vee te drincken / en de over-wateren tot de Rievieren of in Zee te losen / behalven allen desen zijnder noch ontallijcke Fonteynen en Water-wellinge / over al door het Landt / oock ter plaetse daermen geen Water soude

vermoeden / als op Klippen en Rotzen / daerse Sprinck-aders gewijs uyt vlieten / en zijn sommige soodanig / datse waerdig in eeren gehouden zijn / niet alleen om datse alle (uyt-gesondert inde Kreupel-Bossen) seer klaer en suyver zijn / maer veele hebben dese eygenschappen / datse des Winters roocken van warmte / en des Somers soo koel zijn/ datmen daer schier geen handen in lijden kan / wegens de koude / oock in't heetste vande Somer niet / en die toe-val maeckt haer aengenaem / tot het gebruyck der Menschen en Beesten / daerse oock sonder gevaer van konnen genomen worden / want hoewel yemant daer van drinckt / het bekomt hem niet qualijck / al is het schoon seer heet weder / dit dan soo gesecht zijnde vande eygendom / gelegentheyt / goetheyt en vruchtbaerheydt van dese Provintien / waer in soo ver onse kleyne ervarentheyt reyckt / gene Provintie in Europa behoeft te wijcken / en wat de Negotie belangt / daer Europa / en onder andere/ Nederlant voortreffelijck in is/ dese Provintie leyt daer niet alleen seer gelegen en bequaem toe/ maer soude oock (alsser Menschen waren) bevonden werden/ meer Waren by en in sich selven te hebben / getrocken in andere Landen / als sy selfs uyt andere Landen behoeven te trecken / desen ingesien / sal het den verstandigen weynig werck wesen af te meten / en ordentelijck te overleggen / wat den Nederlandtschen Staet aen desen in sich selven soo Heerlijcke Provintie gelegen is / waer toe sy haer in toekomende souden konnen dienen / en wat voor een toe-vlucht het voor alle behoeftige in Neerlandt soude wesen / soo wel van hooge / middelbare / als lage Staet / want het is hier voor alle Menschen / die yetwes by der handt nemen willen / veel beter aende kost te geraecken als in Nederlandt.

Wy konnen de Fonteyne aller goetheyt niet genoegsaem dancken/ dat hy ons in een soo goedt vruchtbaer en gesondt Landt gevoert heeft / dat wy nochtans met onse menichvuldige sonden / die wy noch dagelijcks hier te Lande bijster op hoopen / niet verdient hadden / wy zijn oock ten hoogsten aende Wilden gehouden / die ons niet alleen dit goede en vruchtbare Landt inruymen/ en voor een kleyntje in eygendom overgeven/ maer oock daer-en-boven met haer goetheyt en onderlingen handel verrijcken / soo datter geen in Nieu Nederlant is / of op Nieu Nederlant handelt / of hy is inde Wilde gehouden / groote schande is het ons nu / en geluckig souden wy wesen / soo wy dese weldaet gelijck wy behoorden erkent hadden / en de Wilde voor het haere dat sy ons mede deelen / weder hadde getracht het eeuwige goet / voor soo veel in ons is / mede te deelen / het staet te vreesen dat sy ten jongsten dage wegens dit quaet/ haer tegens ons verheffen sullen / Heere der Heyrscharen / vergeeft het ons dat wy tot heden ons daer in niet beter gedragen hebben/ geeft doch de middelen/ en bestiert onse herten / dat wy in toekomenden ons hier in naer behooren quyten / tot onser en haerder Siel en salicheyt / en grootmaking dijnes heyligen Naems/ om Christi wille/ Amen.

Kort ontwerp/

Vande MAHAKUASE INDIANEN, in *Nieuw-Nederlandt*, haer Landt, Stature, Dracht, Manieren en Magistraten, beschreven in 't Jaer 1644. Door *Johannem Megapolensem Juniorem, Predikant aldaer.*

HEt Landt alhier is in 't gemeyn gelijck in Hoog-duytslandt / het Landt is goet en seer lijftochtig van alles / dat tot des Menschen lijf noodig is / uytgesondert het Habijt / Linnen / Wollen / Kousen / Schoenen / &c. Die vallen alhier dier / het Landt is seer Bergachtigh / sommig Landt / sommige Steen-Klippen / en soo uytermaten hoog / datse schijnen de Wolcken by na te raecken / daerop staet dat schoonste Grenen-hout datmen met oogen mach besien / daer beneffens is hier te Lande / Eycken / Elsen / Boecken / Yperen / Wilgen-hout / &c. Hier in 't Bosch en in 't wilt langs het Water en op de Eylanden staet overvloet / van Castanien / Pruymen / Hase-Noten / groote Oocker-Noten van verscheyden soorten / en soo goet van smaeck alse in 't Vaderlandt mogen zijn / maer sy zijn wat harder van schil / de gront vande Bergen is bedeckt met struycken van Bosch of Blau-besyen / de gront vant vlacke Landt omtrent de Rievieren is bedeckt met Aerd-besyen / die alhier

hier soo overvloedig in 't velt wassen/datmen daer by gaet leggen eten / oock wassen alhier uytter naturen Wijn-stocken seer abondant langs de wegen/ paden/ killen en waer gy u schier keert of went / ick heb heele stucken Landts gesien daer al Wijn-stock by Wijn-stock by na stont en wassen seer weeldig/wassende en op-klimmende/tot boven inde aller grootste en hoogste Boomen/ en hoe welse niet gecultiveert en wort/ soo vallense een deel also goet en soet alse in Hollant mogen wesen. Hier is oock een soorte van Druyven die geheel groot vallen / elck besye als een lit van een vinger / oft redelijcken Pruym / en om datse wat Vleesachtig en dickhuydig vallen / soo noemen wijse Speck-Druyven, 't is dan dit / soomen de Wijnstocken cultiveerden/men soude goeden Wijn alhier konnen hebben als in Duytslant ofte Vranckrijck / ick hadde voorleden Herfst een Schuytje vol Druyven en persten die selve / soo lang als sy noch nieuw was / smaeckte trots eenigen Francen of Rinsche Most / en die koleur vande Druyven sap valt alhier soo hoog en root / datmen met een roemer een geheele kan witten Wijn kan koleuren / in 't Bosch is grooten overvloet van Herten / die inden Herfst en voor-winter soo vet sijn als eenige Hollantsche Koe kan wesen / ick hebse gehadt die meer als twee vinger smeer buyten op de Ribben hadden sitten / alsoo datter niet anders was by na als kaal vet en schier niet konde gegeten werden / daer zijn oock veele Kalkoenen soo groot als in Hollant / doch het eene Jaer minder alst ander / des Jaers te vooren eer ick alhier quam/soo warender soo veel Kalkoenen en Herten/datse by de huysen en Verckens kotten quamen weyen/en worden doen met sulcken menichten gevangen vande Indianen / datse een Hert om een Broot / om een Mes / ja om een Tobacks-Pijp aende Duytsche verkochten / doch nu moetmen ordinaris voor een goet Hert geven 6. a 7. gulden. In 't Bosch alhier houden oock veele Patrijsen / Berck-Hoender / en Duyven/ die met Duysenden t'samen vliegen/en somtijts 10. 20. 30. ja 40. en 50. met een schot geschoten worden / men heeft alhier oock groote menichte van allerley gevogelten/ Swanen / Gansen/ Eenden/ Smienten/Teelingen/Rotgansen/ die daer int voor-jaer de Rievïere met duysenden op trecken / en in 't na-jaer wederom met trouppen af-vliegen / soo dat elck een des morgens en des avonts met een Roer voor sijn Huys gereet staet / en in 't voorby vliegen daer onder schiet. Ick hebbe alhier oock verscheyde mael van Elanden gegeten/die seer vet waren / en verschilde den smaeck weynich van Herten vleesch / doch behalven dese profijtelijcke Gedierten houden oock alhier te Lande Leeuwen / Beeren / Wolven / Vosschen / insonderheyt seer veel Slangen / groot en lang tot 8. 10. en 12. voeten/onder anderen isser een soort van Slangen/die wy Ratel-slangen noemen / van een seecker dinck datse achter opte steert hebben staen/ 2. a 3. vinger breet lang/en heeft 10. a 12. leden/en met dit dinck maecken sy gelupt by na gelijck die Crekels / haer koleur is soo vael bont / ontrent gelijck de groote vale Doggen / dese Slangen hebben seer scherpe tanden inde becken / en derven tegens de Honden byten / sy wijcken voor Mensch noch Beest/ maer vallen aen en bijten / en haer beten zijn seer fenijnich en gemeenlijck oock wel doodlijck. Wat nu de gront des Landts aen gaet / die opt geberchte is roodtachtigh sant ofte Steen-klippen / maer inde leechten / vlackten en langs de rievieren / ja in 't hangen van 't Gebergte 100. 200. treden op / ist menigmael Kley-gront/ick hebbe alhier op Gebergten geweest/wel so hoog als een Kerck/ den gront besien/en die bevonden kley te wesen / en in dese aerde schijnt een sonderlinge kracht en vermogen te zijn / om de vruchten voort te brengen / want een Boer alhier heeft my selven geseyt / dat hy op 't een en 't selve Lant elf Jaren achter malkanderen (sonder opt te braken oft Somer vaegen) schoonen Tarwe geteelt hadde. De Boter valt hier alsoo schoon en root als in Hollant/door dit Lant loopt een treffelijcke Rievier breet

breet omtrent 500. a 600. treden / dese Riviere komt upter Mahakas Lant/omtrent 4. mijlen Noort aen van ons / daer komt hy tusschen 2. steen-rotsige hooge stranden / en valt aldaer wel soo hoog als een Kerck / met sulcken gedruys/dat wy 't by ons somtijts mogen hooren: Nu in 't beginne van Junij / so zijn ons 12. daer na toe gereden/ om een kijckje / daer komende/ sagen wy niet alleen de Riviere met sulcken gelupt af-storten/ datmen malkanderen schier niet konden hooren / maer 't Water stoof en vloog by stil weer met sulcken kracht/ dat alle tijt was of het regenden / en de Boomen op de Bergen daer by staende / wel soo hoog als Schoorler Duyn, stonden alle tijt met natte Bladeren/niet anders of het regenden / het water is Christalligh klaer en versch als melck / ick en andere met my hebben aldaer gesien met klare Sonne-schijn / datter niet een Wolck inden lucht was / namelijck doen wy stonden boven op de Steen-klippen recht tegen daer de Rivier af valt / soo sagen wy inde groote diepte een halve Regen-boog/ ofte een quart van een Circkel/alleens van Coleur als den Regen-boog inden lucht / en doen wy wat meerder vande af-val nederwaerts de Rivier langs omtrent 10. a 12. Roeden waren gegaen / soo sagen wy een completen Regen-boog / als een halve Circkel klaer in 't Water staende / niet anders als oft inde Wolcken was geweest / en dit is altijt soo na het seggen der geenen die daer opt zijn geweest: In dese Rivier is groote menichte van allerley Visch / Snoeck / Aal / Baars / Pricken / Suyger / Dick-kop / Sonne-Vis/ of Carousen/ Elften/ Twalften/ &c. In 't voor-jaer inden May isser de Baars soo overvloedig / dat een Mensch metten Angel in een ure tijts so veel vanght / alse met 10. a 12. mogen eeten / mijn Jongers hebben in een uurtje wel 50. gevangen/ elck soo groot als een voet / sy hebben aen haer Instrumenten daer sy mede Visschen 3. Angelen / en trecken menichmael 2. a 3. Baarsen tsessens / oock isser inde Rivier groote menichte van Steur / doch wy Christenen en mogense niet/ maer de Indianen bijten daer lustich in / in dese Rivier leggen oock seer schoone Eylanden van 10. 20. 30. 50. 70. Morgen Landts groot / die gront is seer goet/ maer 't slimste datter is / is dit / dat door het smelten van snee/ of swaren Regen de Rivier lichtelijck overvloeyt/en dat leege Landt bedeckt / dese Rivier die ebbet en vloeydt met gemeen leeg water tot hier toe / hoewel het 36. Mijlen vande Zee landtwaerts in leyt.

De temperature des Landts en het saysoen des Jaers belangende/is dit / dat alhier 's Somers vry heet is/ soo dat wy meesten tijdt in't bloote Hembt schier moeten gaen/ en 's Winters seer kout/ de Somer duert hier al vry lang/tot Allerheylighen toe/maer alst dan begint te winteren/ gelijck 't gemeynlijck in December doet/ soo vriest het met cracht/ op een nacht een gang-ys / jae de Rivieren selfs / met stil weer / en alsser geen harde strom en gaet/vriest in een nacht los toe/ datmen de tweede dagh daer over gaet/ en dit vriesen duert int gemeen drie Maenden lang/ want al-hoe-wel wy hier op 42. graden leggen/ so vriest 't nochtans toujours aen/ want al komender somtijts warme en lieflijcke dagen/ ten doyt nochtans niet deur/maer des nochtans vriestet al wederom totten Meert toe/ dan begint gemeynlijck eerst de Riviere wederom te gaen/ selden in Februario / die grootste koude hebben wy upten Noort-westen/gelijck in Hollant upten Noort-Oosten / den wint is alhier by na nimmermeer Oost/ maer schier alle tijt Zuyden / Zuyt-west/ Noort-west en Noorden / soo vroeg als den regen : onse kortste dagen des Winters zijn negen uren Sons/ en des Somers onse langste dagen omtrent 15. uren / wy leggen soo Westelijck van Hollant/dat ick achte dat ghy ons schier vier uren voor bent / invoegen als wy hebben des morgens 6. uren / ghy dan hebt des voor middaegs 10. en wy den middag hebbende/gy dan savonts 4. uren.

De Inwoonders alhier te Lande zijn tweederley/ 1. Christene/immers also genoemt/ 2. In-

2 Indianen/vande Christenen sal ick niet seggen/de meyninge is alleen te spreecken van de Indianen/ dese zijn alhier by ons wederom tweederley 1. Mahakinbaas, ofte gelijck sy haer selven noemen Kajingahaga / 2. Mahakans, anders genaemt Agotzagena, dese twee Volckeren hebben verscheyden spraeck/ die gene gemeynschap met elck-ander heeft / als Duyts en Latijn: dese hebben voor desen grooten Oorlog tegen malkanderen gevoert / maer na datte Mahakanders door de Mahakobaasen zijn t'onder gebrocht / hebben sy vrede met malkanderen/en die over-wonnen zijn/moeten aen den anderen jaerlijcx contributie op-brengen; tusschen dese beyde soorten der Indianen woonen wy / en sy uyt haer Lant by ons komende/ ofte wy tot haer/ doen ons alle vrientschap: de principale Natien van alle Wilden en Indianen hier omtrent daer wy meest mede omgaen/zijn die Mahakuaas, die alle andere Indianen hier-om-leggende onder contributie hebben / dese Natie heeft een seer beswarelijcke spraeck / en valt my moeyelijck om te leeren / om met haer eens grondig te mogen spreecken en predicken. Alhier is geen Christen die haer spraeck grondig verstaet/ die alhier lange gewoont hebben konnen wel een gau-diefs praetje maken/ om met haer de Coop-handel te drijven / maer den gront vande Tale verstaense niet. Ick make een Vocabulaer vande Mahakuwaesche spraecke / en waer ick by haer ben soo vraeg ick haer al hoe die dingen hieten / dan terwijl sy seer dommelijck zijn / soo kan ick 't altemet niet beduyen / wat ick hebben wil / boven dien alse het my nu al seggen / soo seyt my den een het woort in Infinitivo, den anderen seyt het my in Indicativo, den een in Prima, den anderen in Secunda persona, den eenen in Presenti, den anderen in Præterito. Soo stae ick menigmael en kijck/weet niet hoe ick't stelle/en door dien sy oock Declineren en Conjugeren, oock haer Augmenta hebben gelijck de Griecken / soo stae ick of ick mal ben / en weet menichmael niet hoe ick 't daer mede hebbe / en daer is niemant die my daer te rechte kan helpen / ick moet alleen daer in speculeren / om metter tijdt een Indiaensche Grammaticus te worden / ick eerst bemerckende/ datse die woorden soo divers pronuncieerden / vraegd[illegible] den Commijs vande Compagnie/ wat dat beduyden / die antwoorde my dat hy 't niet en wiste / ja meynden datse haer spraecke alle 2. a 3. Jaren eens veranderden/ick daer tegen sustineerden dattet niet konde zijn/dat een geheele Natie/so haer spraeck een-paerlijck soude veranderen / so kan hy my/ hoewel 20. jaer alhier met haer verkeert hadde / geen uyt-komste geven.

Dese Menschen en Indianen alhier te Lande zijn van Lichaem en staturen desselfs ons Duytschen gelijck/sommige seer wel besneden van aengesichte/ lijf en leden/ doch al te samen swart van haer en oogen/maer van vel zijnse geel/ des Somers gaense naekt/ alleen hebbense hare schamelheyt met een lap bedeckt / de kinderen en Jongers tot 10. 12.14. jaren loopen gans moedernaeckt/des Winters soo hangense slechts een onbereyt Herte vel/ Beeren ofte Leeuwen huyt om 't lijf / of sy nemen eenige Bevers en Otters huyden/of Kattelossen/Hesbaenen/Marters/Visschers/Mincken/ Eenckhoornen / of diergelijcke vellen / die hier te land veel vallen/en nayen eenige der selven aen malkanderen/tot dattet een vierkant stuck is / en dat is dan een kleet voor haer / of sy koopen van ons Duytsen twee en een half elle Duffels / en dat so als het afgescheurt wort/sonder yet te nayen/ dat hangense slechts om / en gaen daer me henen / sy bekijcken oock haer selfs seer / en meynen datse louter gepronckt zijn / sy maecken haer selven koussen van Herte-vellen / gelijck oock Schoenen / of sy nemen bladeren van haren Mays/en konnen dat in malkanderen vlechten/ en gebruyckent voor Schoenen: metten Hooft gaense soo wel Vrou als Mannen bloot / de Vrouwen laten het hayr seer lang wassen/ en bindent soo wat aen malkanderen en latent dan op den rugge hangen / de Mannen hebben sommige aen eene zijde des Hoofts/ sommige oock aen beyde zijden een lange

lock hayrs hangen / recht over het hooft hebbense een streeck hayrs vant voor-hooft na den neck toe/omtrent 3. vinger breet/dat kortense tot 2. a 3. vinger lang/en dat staet dan recht over ent/gelijck een Hane-kam of verckens-borstels/aen beyde zijde van dese Hanen-kam scheerense het heel kort af / uyt-gesondert die voorgeseyde locken: oock latense opte kale plecken oock hier en daer eenige kleyne locken/gelijck inde Raag-besems/en dan bennense net gepronckt / sy schilderen oock haer Aengesichten / root / blaeu / &c. en siender dan uyt als de Duyvel selfs: Haer hooft dat smeerense met Beeren-smeer/ 't welck sy alle tot dien eynde by haer dragen in een Cabasse / op dattet hayr soo veel te beter soude wassen so sy seggen/en sy geen Luysen souden krijgen: wanneerse reysen/ so nemense wat mede van haren Mays / en een ketel met een houten back en Lepel/dat packense op en hebben dat opten rug hangen / alse dan honger krijgen/terstont makense vuur en koocken/ het vuur konnense maecken met houtjes op malkanderen te wrijven/ en dat seer radt / sy leven gemeynlijcken sonder Houwelijcken staet soo int wilt heen / want hoe wel datter zijn die Vrouwen hebben / soo duert dat niet langer alst haer een van beyde goet dunckt/en dan loopense van malkanderen / en elck neemt weder een ander / jae ick hebbe gesien datter waren die malkanderen verlieten/en nadien datse een tijt lang met anderen hadde geleeft / al wederom die verlieten en sochten haer voorgaende wederom op/en worde weder een paer. En al hebbense Vrouwen/evenwel laten het hoereeren niet / en soo sy een ander sijn Vrouwe konnen beslapen/ dat is een kloeckheyt/de Vrouws-personen zijn ook uytermaten tot Hoerery genegen/sy slapen by om de waerdy van 1.2.3. Schellingen/en onse Duytsen verloopen sich seer veel met de Hoeren.

De Vrouwen/alse gekraemt hebben gaen terstont nade geboorte wederom henen / en so kout en macht niet wesen/of sy wasschen haer en het jonge Kint terstont of/ inde Rievier ofte Sneeu/ sy willen niet leggen (want dan seggense datse terstont sterven souden) maer sy houdent gaenden / zy moeten hout hacken / met het kint 3. a 4. mijlen reysen / met een woort/sy gaen/ sy staen/ sy wercken als offe niet gekraemt hadden / en wy sien niet dattet haer qualijck bekomt / en wy porren onse Wijven altemet eens aen / datse oock soo souden kramen / dattet maer fick-fackelery is met de Hollantsche Cramen. De mannen hebben groot ontsach over haere Hoeren/ soo sy hem yet deden / dat hem niet wel beviel en hy toornich worde / soo grijpt hy maer een Bijl en slaetse den kop in/ en daer mede gedaen / de Vrouwen die moeten het Lant toe maken/ mayen/planten en alles doen / de Mannen doen niet als jagen / visschen / krijg-voeren tegens haer vyanden / sy zijn seer wreet tegens den Vyandt inden Oorlog / want alle diese gevangen krijgen bijtense ten eersten de nagels vande vingers / en snijden eenige leden / somtijdts oock wel geheele vingers of / daer na moeten de gevangens heel naeckt voor haer singen en danssen / eyndelijck soo branden sy de gevangens / deselve doodende met een langsaem vier eenige dagen lanck/ en dan vreetense die op/ so nochtans dat de gemeyne man eeten armen / billen en den romp / maer de Oversten eeten het hooft en het herte. Onse Mahakas voeren groote Oorlog tegens de Indianen van Canada del Fluvij, S. Laurentij, en krijgen oock veel gevangen / daer onder oock altemet France Christenen zijn: verleden Jaer kregen onse Indianen op S. Laurents Rievier groote buyt vande Franschen, met 3. Francoysen, daer onder een Jesuyt was / den eenen hebbense doodt-geslagen/ de Jesuyt (dien de lincker duym was afgesneden / en al de nagels en stucken vande Vingers gebeten waren) hebben wy gelost / en hebben hem met een Jacht dat na 't Vaderlant ginck in Vranckrijck gestuert. Doch alle Kinderen tot 10. a 12. Jaren toe / en alle Vrouws-persoonen diese inden Oorlog krijgen die sparense/ of als de Vrouwen heel out zijn/soo slaense die oock doodt / en hoe-wel sy alsoo wreet tegens haer Vyanden

zijn / soo bennense seer minnelijck tegens ons / hebben oock geen vrees van haer / wy gaen met haer in 't Bosch / wy ontmoeten malkanderen somtijts een ofte twee uren van alle huysen / wy weten daer niet meer van als of ons een Christen tegen quam / sy slapen oock by ons inde Kamer voor onse bedden / ick hebber wel 8. teffens gehat die voor mijn bed op de vloer lagen en sliepen / want dat is haer manier / datse slechts op de bloote Aerde gaen leggen / slechts een Steen ofte Hout onder 't Hooft / des avonts gaense vroeg / met datse gegeten hebben leggen / maer des morgens goet tijt / eer den dagh begint aen te komen bennense al weder op / sy zijn seer slordig / en kladdig / sy wasschen haer aensicht noch handen niet / maer laten 't al sitten op dat geele vel / en siender uyt als Verckens / haer Broot dat is Maijs tusschen twee steenen in stucken geslagen / en daer makense dan koeck af / en branden die inde Asch / haer toe-spijs zijn Herten / Calcoenen / Hasen / Beeren / wilde Katten / haer eygen Honden / &c. De Visschen koockense soo alse uytet water krijgen / sonder schoon maken / oock het ingewant van een Hert met stront met al / koockense een weynich / zijn de darmen dan te tay / sy nemen een eynt inden mont het ander inde hant / en tusschen hant en mont snydense af / en schietent soo in / en soo doense gemeynlijck met het Vleys / want sy kervent een weynig en leggent in 't vuur / soo lang datmen upten huys om de Kerck soude gaen / en dan ist al gaer / en dan bijtense daer in datter het bloet langs de beck loopt / sy konnen oock een stuck Beeren-smeer als twee vuysten / sonder broot / sonder een of ander soo droog op eten. Het is haer natuerlijck datse geen Baarden hebben / maer onder 100. niet een / die een haer om den mont heeft / uyter naturen soo hebbense groots hoog gevoelen van haer selven / alsoo om haer selven te prijsen / datse van haer selven seggen / Jhy Othkon, Ick ben de Duyvel, dan meynen sy datse haer treffelijck hebben / oock om haer selven en haer Volck te prijsen wanneer wy seggen / dat sy geweldige Konstenaren zijn om Herten te vangen / ofte dit en dat te doen / so seggense dan Tkoschs ko, aguweechon Kajingahaga kouaane Jountuckcha Othkon, dat is Voorwaer, alle de Mahakuasers sijn groote verstandige Duyvels. Haer wooninge maecken sy van basten van Boomen seer dicht en warm / en int midden stoken sy haer vuur / oock maecken sy van schillen en basten van Boomen Kanoen, ofte Schuytjes / daerse met 4. 5. en 6. in konnen varen: desgelijcks hollense Boomen uyt en gebruycken die tot Schuyten / waer onder sommige seer groot zijn: Ick hebbe menichmael met mijn 10. 12. 14. in eenen hollen balck geseten en overgevaren / wy hebben in onse Colonie een houten Kanoo gekregen vande Indianen / die mackelijck 200. schepel Tarwe voeren mach / haer wapenen inden Krijg plechten te wesen / Boog en Pijl / met een steenen Bijl en Klop-hamer / maer nu krijgense van ons Volck / Roers / Degens / ysere Bijlen en Klop-hamers / haer gelt zijn seeckere Beentjens / die gemaeckt worden van Schelpen of Kinckhorens die aende Zee-strant gevonden worden / in 't midden van de beentjes is een gaetje gedrilt / dit rijgen sy aen draden / ofte maecken daer van banden van een hant en breeder / dit hangense dan om den hals / en om 't lijf / oock hebben sy verscheyden gaten inde Ooren / daer hangen sy 't oock / en in dese beentjes hebbense immers soo grooten sin als menig Christen mensch in 't Gout / Silver en Peerlen / maer in ons Gelt hebben sy gantsch geen sin / en achtent niet beter als Yser / ick toonden eens aen een Oversten een Rijcxdaelder / hy vraegden my hoe veel dat sulcks by de Christenen dede / en als ick 't hem seyde / soo belachten hy ons uytermaten / seggende dat wy geck waren / om dat wy een stuck ysers soo hoog estimeerden / en soo hy sulcken Gelt hadde / dat hy 't los inde Rievier sou bonsen. Haer Dooden setten sy inde kuylen / en moeten niet leggen / en dan op 't graf werpen sy eenige boomen en hout / ofte sy besettent met palissaden / sy hebben haere besette tijden wanneer datse uyt visschen gaen / Beeren / Leeu-

wen /

wen/Bevers/Ael/ in 't voor-jaer vangense uyttermaten veel Elften en Pricken/die hier uyttermaten groot zijn/ dese leggense op schillen van Boomen inde Sonne / en droogen die heel hart / en dan doense in Notasten ofte sacken / die sy selfs konnen vlechten van Hennip die hier in 't wilde wast/en behouden dan de Vis tot in den winter wanneer haer Mays rijp is / soo doense die vande ayren/ maken op hoogten kuylen en bergense daer in de geheele Winter/sy konnen oock Fuycken en Seegens op hare manieren breyen/en alse nu metten Segens willen Visschen/so komen 10. a 12.man t'samen en helpen malkanderen/ alle de genen die den Segen t'samen toe behoort.

Sy bennen gants vervreemt van alle Godts-dienstigheyt / sy hebben wel een Tharonhij ouaagon, dien sy oock anders noemen Athzoockkuatoriaho, dat is een Genius dien sy in plaets van God houden / maer sy dienen noch offeren hem niet / sy dienen en offeren den Duyvel/dien sy Otskon ofte Aireskuoni noemen/ want als sy eenig ongeluck inden Oorlog hebben / soo vangen sy een Beer / die sy in stucken houwen / en braden / en dat haren Aireskuoni op offeren / seggende na den sin / dese navolgende woorden: O! groote stercke Aireskuoni, wy bekennen dat wy tegens u hebben misdaen, mits dien wy onse gevangen Vyanden niet hebben gedoot en op gegeten, vergeeft ons dit, wy belooven alle de genen die wy wederom gevangen krijgen, dat wyse sullen dooden en op eeten, alsoo seeckerlijck als wy desen Beer hebben gedoot en nu op eeten: Oock alst nu heel heet weer is / en datter dan komt een verhoolen wint / soo roepense terstont / Asoronusi, asoronusi Otskon, aworouhsi reinnuha, dat is/ ick dancke ick dancke u Duyvel, ick dancke u Oomke. Oock alse sieck zijn / oft ergens pijne ofte seerte hebben inde leden / en ick haer vrage wat haer deert? soo seggense datter de Duyvel int lijf of inde seere plaetsen sit,en haer aldaer bijt, alsoo datse t'eenemael de Duyvel toe schrijven wat haer over-komt/anders weten sy van geen Gods-dienst/ als wy bidden soo belachen sy ons / sommige het selve geheel verachtende / sommige alsmen haer seyt watmen doet int bidden/ staen verwondert/ wanneer wy Predicatie houden / soo komen sy altemet 10. 12. minder en meerder / daer elck met een groote lange Toebacx-pijp / by haer selfs gemaeckt/ inde mont / en staen wat te kijcken / daer na soo vragen sy mijn wat ick doe / en wat ick wil hebben / dat ick daer alleen stae en maeck soo veel woorden / dat niemant vande rest mach spreeken: Ick segge haer / dat ick den Christenen dan vermane / datse niet moeten steelen / Hoereren/ droncken-drincken/doot-slaen/en dat sy 't oock niet moeten doen / en dat ick oock met ter tijdt het selve meyne te Prediken / en tot haer in haer Landt en Casteels (omtrent 3 dach reysens hier van daen / leggende lantwaerts in) meyne te komen/als ick haer spraeck sal konnen / soo seggense dat is goet dat ick den Christenen leere/ maer voegen terstont daer by Diatennon jawij Assyreoni hagiouisk, dat is/ waerom doent dan soo veel Christenen, sy noemen ons Assirioni, dat is / Laecken-maeckers / ofte Charistooni, dat is/Yser-werckers/ om dat ons Volck eerstmael tot haer het Laken en Yser hebben gebracht. Sy willen inde huysen niet komen daer een maen-stondige Vrou is/noch met haer eten / geen Vrou mach haer stricken/daerse de Herten mede vangen/raecken / dat seggense soude de Herten konnen ruycken.

Onder daegs quam een oudt Wijf aen ons huys/ die vertelde mijn dat haer voor-ouders haer hadden geseyt/dat Tharonhij Jagon,dat is Godt, eens uyt ginck wandelen met sijn Broeder, en datter questie quam tusschen haer beyde, en dat Godt sijn Broeder doodt sloeg, ick dencke dat dese Fabel ontsprooten is/ van Cain en Abel. Vande Scheppinge hebbense een drollig gevoelen / want sy meynen datter een swanger Vrouwe uyten Hemel is komen vallen/en dat een Schiltpadde die hier veel en groot int Lant zijn/ van 2. 3. a 4. voeten lang / sommige met 2 hoofden / seer boos en tot bijten genegen / dese swangere

Vrouwe

Vrouwe op de Schelpen ontfangen heeft/ overmidts het doen noch alles met water bedeckt was / en dat de Vrouwe op de Schiltpadde sittende was / met haer handen in 't Water grobbelende/en krabbelende de Aerde so wat te samen/waer uyt de Aerde eyndelijck boven het water gehoogt is. Sy meynen datter meer Werelden zijn als een/en dat wy uyt een ander Werelt komen. De Mahakuase Indianen zijn in drie Natien gedeelt/en worden genoemt Ochkari, Anaware, Oknaho, dat is Beer/ Schiltpadde / Wolf: Hier van zijn de Schilpadsche de grootste en voornaemste/ en beroemen haer de ousten te zijn die vande voorgemelte Vrouwe gekomen zijn/dese hebben een vastigheyt gemaeckt van Palisaden/en noemen haer Casteel Allerué ,die vanden Beer zijn de naeste aen desen/ en haer Casteel is genoemt by haer Banagiro,de lesten zijn van dat geslacht/en haer Casteel hiet Thenondiogo. Dese Indianen dragen elck van 't beest daerse na genoemt zijn (het wapen tot Banier/ alse inden Oorlog treecken tegen haer Vyant/ soo hebben en dragen sy dat elck mede tot een schrick van haer Vyant/so sy meynen en haer eygen kloeckmoedigheyt. Onlangs geleden quam een Velt-oversten by my/en schonk my een Bever/een Otter/ eenig laken dat hy vande Franschen had gerooft / 't welck ick most aen nemen tot een teecken van maetschap / als hy sijn kraem openden / soo had hy een gedroogde Beeren kop met grijnsende tanden sittende / ick vraegden hem wat dat hadt te beduyden / soo antwoorde hy my / dat hy dat selve besijden sijn hooft op de lincker schouder bondt/ en dat hy dan de Duyvel was/ die nergens om gaf / noch niet en vreesde.

De regeering by haer bestaet uytten outsten / verstandigste/ welsprekenste: en strijtbaerste Mannen: by desen wort gemenelijck geresolveert / en dan vande jonge gesellen en strijtbare Mannen uyt-gevoert / doch als de gemeyne Mannen de resolutie niet aen en staet/so wort het geheel in 't goetduncken van Jan-hagel gestelt: De Oversten zijn gemeynlijck by haer de armste/want in plaetse dat by de Christenen de Oversten ontfangen vande gemeynen man / soo moeten dese Oversten geven aen Jan-hagel / insonderheyt wanneer daer yemant doot gebleven is inden Oorlog/ so gevense groote schenkagien aen de naeste bloet-vrienden des overledenen/ en sose ymant dan gevangen krijgen / dien gevangen schencken sy dan aen dat geslacht / daer een van doot gebleven is/ en de gevangen wort dan van dat geslacht geadopteert in des doodens plaetse. Over een doot-slag / en andere Schelmerye / is onder haer gants geen straf / maer elck is sijn eygen Rechter / des verslagen vrienden wreecken aen den Dootslager so lange / tot dat onder den naesten met schenckagien den peys gemaeckt wort / doch hoe wreet datse zijn / en hoe wel sy sonder Wetten en eenige straffe des quaet doens leven/so geschieden niet half soo veel schelmerye en doodt-slagen onder haer als onder de Christenen/so dat ick menigmael met verwonderinge overdencke/ watter al moorden in 't Vaderlant geschieden / niet tegenstaende sulke strenge Wetten en Boeten daerop staen. Dese Indianen nochtans/levende sonder wetten ofte vreese der straffen / niet dooden / immers seer weynig/ofte het moste inde Furie en hant-gevecht zijn/waerom wy heel ombeschroomt met de Indianen gaen / en malkanderen een ure gaens in 't Bosch ontmoeten / sonder malkanderen te mis doen.

Johannes Megapolensis.

VIRGINIA.

De gelegentheydt van Virginia *daer de Engelsche nu woonen, beschreven by* Capiteyn Smith.

DE gelegentheydt van Virginia, welck nu by de Engelschen word bewoont / is by Capiteyn Smith beschreven in manieren als volcht. Virginia welck by onse Engelsche is beplant met volck in den jare 1606. is gelegen op de hoogte van seven-en-dertich graden/ tot de hoogte van negen-en-dertich graden by Noorden de Linie. De Somer is daer soo heet als in Spaegnien / ende de Winter soo kout als in Vranckrijck / oft Engelandt. De meeste hitte is in Junio, Julio, ende Augusto, maer gemeynlijcken soo wordt de hitte door het waeyen van de koele Brises ofte winden uyt der Zee / wat gebroken. De principaelste koude hebt ghy daer van December tot half Martio. De koude is uytermaten scherp/ doch en duert niet lange. Int jaer 1607. was een extraordinare vorst int meeste deel van Europa, welck oock alsoo extreem was in Virginia; maer t'naeste jaer daer aen tegen acht oft thien dagen vuyl weder / hadde men daer weder wel veerthien dagen gelijck als Somer dagen. De winden zijn hier variabel; ende sulcken donder ende blixem / om de lucht te suyveren / en is in Europa niet te sien. Wt den Suydt-westen quamen de grootste slach-regenen met donder en hitte. De Noordt-westen windt daer en tegen is koel / ende brengt schoon-weder mede. Vant Noorden komt de grootste koude / ende vant Oosten/ ende Suydt-oosten (gelijck van de Bermudas af) komt mist ende regen. Somtijdts isser groote droogte ende somtijdts veel regens / doch van beyde en lijdt men geen schade / soo dat door dese reden wy niet en sien / oft alle noodige vruchten van Europa mogen hier in groote abundantie gewonnen worden by de industrie van Menschen/ als blijckt by de gene die wy hier alreede geplant hebben. Daer en is maer een aen-komste by Zee tot dit Landt/ ende dese is by de mondt van een seer schoone baye/ welck by de achtien ende twintich mijlen wijt is. De Cape aen de Zuytzijde is genaemt Cape Henry, ter eeren van onsen alder-edelsten Prince. De vertooninge van t'Landt is hier wit duynigh sandt / gelijck de duynen / en langs de strandt wast groote menichte van Pijn en Vueren-boomen. De Noordt-cape is genaemt Cape Charles, ter eeren van den Hertoch van Yorck. Binnen legt een Landt dat de prerogative mag hebben van de playsantste plaetsen in Europa, Asia, Africa ende America, van wegen de wijde ende schoone navigable Rievieren; Hemel ende Aerde en conspireerden noyt beter / om een plaetse bequaem te maken tot de bewooninge voor Lichaemen van onser complexie / indien ten vollen bearbeydt ende bewoont ware by industrieus volck. Hier zijn Bergen/ Heuvelen/ Plainen / Valleyen/ Rievieren/ en Broecken / alle seer lustig / loopende in een schoone Baye / omringt aen de mont met vruchtbaer en playsant Landt. In de baye en in de Rievieren zijn veel Eylanden soo groot / als kleyn / eenige vol geboomte / en kael/ meest leeg en onbewoont. Dese baye streckt Noort en Suyden/ in de welcke het water vloeyt by naer twee hondert Engelsche mijlen verre / en heeft een Canael wel voor hondert en veertich mijlen/ van diepte tusschen de seven en vijfthien vadems/ houdende in de breedte voor het meestendeel thien en veerthien mijlen. Aent hooft van de baye naert Noorden is't Landt bergachtig / en vervolght

volgt in gelijcke manier van daer naert Suyd-westen toe/ by een rechte linie; soo dat hoe ghy meer Suydwaert komt/ dese bergen te verder af leggen van de baye; van dese bergen komen diversche beken af/ welck ten laesten tot vijf principale en navigabele Rievieren worden. Dese loopen van het Noordt-westen naer 't Suyden/ en soo in de West-zijde van de Baye/ alwaer de wal van elcke Rievier tusschen de twintich en vijfthien mijlen van den anderen is gelegen. De bergen zijn van diversche gestalte; want aent hooft van de baye zijnt rotsen gelijck Meulen-steenen; eenige van Marber/ &c. Wy vonden veel stucken van Cristael/ welcke by de wateren van 't gebergte waren neder gespoelt: want dese bergen zijn in den Winter met sneeuw bedeckt/ en als dat smelt/ soo valt het water nederwaerts met groot geweldt/ soo dat het groote inundatien causeert in de nauwe valleyen/ dan komende inde Rievieren/ wort nauwelijcks gemerckt. Dese wateren wasschen van de bergen af sulcke glinsterende couleuren/ dat de grondt in eenige plaetsen schijnt vergult te zijn/ soo dat beyde/ de rodtsen en de aerde soo glinstert in het aensien/ datmen licht daer door soude konnen bewogen worden te gelooven/ dat daer geen kleyne apparentie is van Goudt. De bekleedinge vande grondt geeft opentlijck te kennen/ dat de natuer van 't Landt lustigh en seer rijck is. De gront vonden wy in veel plaetsen van coleur gelijck den Bolus Armenus, Terra Sigillata en Lemnia, Volders aerde en Mergel/ en diergelijcke. Maer doorgaens is de gront een swarte sandige mullem/ in eenige plaetsen vette slijmige kley/ en sommige plaetsen dor en bar graveel/ maer de beste gront wordt erkendt by het gene daer in wast/ als by de grootte vande Boomen en abundatie van Wied en anders. De contreye en is niet bergigh noch oock leeg/ maer soo playsante effen heuvels en vruchtbare Valleyen/ d'een d'ander kruyssende/ en bewatert met schoone Beexkens en Cristallijne Fonteynen/ oftse by konste gemaeckt waren. By de Rievieren zijn veel leege effen velden van twintich/ honderdt/ jae twee hondert Ackers groot/ meer of min. Open plainen zijn daer weynig/ uytgenomen daer de Wilden woonen: maer de gront is al over-wassen met boomen en weyden/ soo dat het een rechte Wildernis is/ gelijck die eerst by Godt was geschapen.

Beschrijvinge vande bysondere Rievieren, en Volckeren van 't Landt van Virginia, *daer de Engelsche nu woonen.*

AEn de West-zijde vande Baye hebben wy gesegt vijf schoone en navigaeble Rievieren te wesen/ die wy nu sullen beschrijven. De eerste en naest gelegene by de mont van de Baye heen haer cours van 't Westen en by 't Noorden: wort genoemt Powhatan, naer den naem vant principael Lant dat daer aen paelt. De mont van dese Rieviere is by naer dry mijlen breedt/ nochtans door de ondiepten is 't Canael soo eng/ dat een Sacker 't selve kan over-schieten: Dese Rieviere kan men by de hondert mijlen op-varen: heeft haer oorspronck uyt een gebergte verre in het Westen gelegen/ in 't lant welk bewoont wort by de Monacans. In de uyterste plaetsen/ die by ons ondersocht zijn/ heeftse vallen/ Rotsen en ondiepten/ welcke doen datse niet hooger kan bevaren worden. Van daer nederwaerts wortse verrijckt met seer schoone beken/ welck onderhouden worden van lustige Fonteynen. Van het Suyden valt in dese Rieviere; eerst de playsante Rieviere van Apamatuck: daer naer weer naer het Oosten komen in de selve twee Rievieren van Quiyoughcohanock: een weynig voorder is een Baye/ in de welcke vallen dry ofte vier lustige Creecken/ de welcke de Inwoonders van Warascoyack half

omcingelen: daer naer de Rieviere Nandsamund; en ten laesten de Broeck ofte Creecke van Chisapeack. Van de Noort-zijde komt daer in de Rieviere van Chickahamania boven James Towne: en noch een ander by het Cedar Eylant/ daer wy tien weken leefden by de Oesters; en dan is daer een bequame haven voor Visschers booten te Kekougran, welck hem bequamelijck went en draeyt in Bayen en Creecken/ dat het de plaetse seer bequaem maekt om te bewoonen/ de Koorn-velden daer in gegort zijnde als Peninsulas. Meest alle dese Rievieren zijn bewoont by diversche Natien oft veel eer Familien / die haer naem hebben van de Rievieren; en hebben in elcke plaetse haer Gouverneurs gelijck als haer Koningen / welck sy noemen Werowances. In een Peninsula (dat is half Eylandt) aen de Noort-zijde van dese Rievier hebben de Engelschen een woon-plaetse/ welck sy noemen James Towne, ter eeren van den Koninck van Groot Britannien: aen welck zijde veel Volckeren woonen onder haer Werowances. De eerste en naeste by de mondt van de Rieviere zijn de Kecougtans, welcke beneffens haer Vrouwen en Kinderen geen twintig strijtbare Mannen en hebben. De Paspaheges, op welcker gront de Engelsche Colonie gelegt is / by de veertig mijlen van de groote Baye / en hebbender niet over de veertig. De Rievier Chichahamania genaemt / niet over de twee hondert. De Weanocks hondert. De Arrowhatocks dertig. De plaetse genoemt Powhatan by de veertich. Aende Zuyt-zijde van dese Rieviere de Apamatucks hebben sestig strijdtbare Mannen. De Quiyougcohanocks vijf-en-twintig. De Warras Royacks veertig. De Nandsamunds twee hondert. De Chesapeacks en mogen geen hondert uyt-maken. Van dese plaetse heeft de Baye haren naem. In alle dese plaetsen hebben de Wilden een bysonder Commandeur ofte Werowance, uyt-genomen de Chickhamanians, welck gegouverneert worden by de Priesters en haer assistenten / gekoozen uyt de oudtste/genaemt Caw-Cawwassouges. Inde Soomer en geeft geen plaetse meer Steur / ofte in de Winter meer gevogelte als dese / insonderheydt in de vorst. Daer wierden eens met eenen treck twee-en-vijftig Steuren gevangen / en met een ander acht-en-sestig. Vant eynde van May tot in het eynde van Jun worden daer weynige gevangen als jonge / twee voet ofte een elle lang. Van half September twee ofte drie ellen lang/ weynig meer. In de kleyne Rievieren is al 't Jaer door abundantie van kleyne Vis/so dat men die met de hangel genoeg vangen kan. Schipper Cornelis Jacobsz. May, die op dese Rievier was in den Jare 1620. getuygt/ dat het eerste rack van dese Rievier streckte seer W. Z. W. op vier Engelsche mijlen; dan voort N. W. ten N. ontrent veertien gelijcke mijlen; dan noch vier mijlen N. N.W. en dan acht mijlen N. en dan weder Z.W. ten. W. vijf mijlen/ en voorts noch drie N. N. W. tot James Towne. Veertien mijlen Noortwaert van Powhatan, is de Rievier Pamauncke, die wel sestig of seventig mijlen op kan worden bevaren/ en met Booten ofte kleyne Barcken noch dertig oft veertig mijlen voorder; daer de vloet vant zout-water ordinaire toe komt / verdeeltse haer in twee schoone armen. Aen de Zuyt-zijde woonen de Yougtanunds, welck by de sestig strijtbare Mannen hebben. Aen de Noort-arm de Mattapaments, welck daer dertig hebben. Daer dese Rieviere haer verdeylt / wort het Lant genaemt Pamauncke, en voet by naer drie hondert bequame Mannen. Ontrent vijf-en-twintig mijlen leger aen de Noort-zijde van dese Rievier is Werawocomoco, daer haer groote Koninck hem onthielt/doen Capiteyn Smith tot hem gevanckelijck wiert gebracht / nochtans en zijnder geen veertig strijtbare Mannen. Maer nu heeft de Koninck dat verlaten/en woont te Orapakes,by Youchtanund in de Wildernisse. Tien of twaelf mijlen leeger aen de Zuyt-zijde van dese Rieviere is Chiskiack, welck heeft by de veertig of vijftig Man. Dese als alsoo Apematuck, Irrohatock, en Powhatan, zijn haer groote Konincks principale Domeynen en woon-steden/

den/ de reste/ als sy seggen/ zijn sijne conquesten. Eer wy komen tot de derde Rieviere/ welck uyt het gebergte valt/ isser een ander Riebier / welck by de veertig mijlen kan bevaren worden/ welck komt van het Inlant/ de Rieviere is genaemt Payankatanck, de Inwoonders konnen by de veertig strijtbaer Mannen uyt maken.

De derde Navigable Rieviere wort genaemt Toppahanock, dese kan hondert en dertig mijlen bevaren worden. Aent opperste woonen de Volckeren genaemt Mannahoacks tusschen 't gebergte. Aen de Rieviere op de Noort-zijde woont 't Volck genaemt Cuttatawomen, met dertig Man. Hooger op de Riebier de Moraugtacunds, met tachentich Man. Boven haer de Toppahanocks, met hondert Man. Aent Suyden / verre binnen de Rieviere is Nantaughtacund, met hondert vijftich Man. De vierde Rieviere is genaemt Patawomeke, en is ses of seven mijlen breet/ en kan hondert en veertich mijlen bevaren worden / en wort gevoet als alle de andere van veel soete Riebierkens en springen/ welcke komen van de aen-gelegen bergskens. Dese zijn meest beplant / en geven alsoo grooten abundantie en varietept van vruchten / als de Rieviere uyt-munt van Visch. Is aen beyde zijden bewoont; eerst aende Suyt-zijde int in-komen legt Wigcomoco, daer by de hondert en dertig Man is; daer aen Sekacowone met dertig Man/ en Onawmanient met hondert. Dan Patawomeke met hondert en sestig Man. Hier verdeelt hem de Rieviere in drie of vier bequame Rievieren / de grootste van welcke is genaemt Quiyough, en streckt Noort-west/maer de Rievier selfs keert sich voorder Noortoost /en is noch al Navigabel. Aen de West-zijde van desen bocht is Tauxenent met veertig Man. Aen de Noordt-zijde van dese Rievier is Secowocomoco, met veertig Man: wat voorder Potapaco met twintig. Aen de Oost-zijde van den bocht van dese Rieviere is Pamacacack, met sestig Man; daer naer Moyowances met hondert; en lest Nacotchtancke met tachentig strijdtbare Mannen. Thien mijlen boven dese plaetse neemt de Rievier haer passagie door een leege playsante Valleye / overschaduwet in veel plaetsen met ontallijcke schoone en playsante Waterkens / die daer af vlieten.

De vijfde Rievier is genaemt Pawtuxunt, en is kleynder als de andere / doch het Canael is in sommige plaetsen sestien en achtien vademen diep. Hier is ongelijck meer Vis als in de andere / en van diversche soorten. Op dese Rievier woont het Volck genaemt Acquintanacksnack, Pawtuxunt, en Mattapanient; die soo veel men mercken konde ten uytersten twee hondert Man konden uyt-brengen. Dan woonen beter by een / en niet soo verstroyt als de andere; en worden de alder civielste bevonden/om yemant te onthalen. Dertig mijlen voorder is noch een Rieviere / niet bewoont / doch Navigabel/welk de Engelsche / om dat de kley Bolus Armenus gelijckt / genoemt hebben Bolus. Aen het eynde van de Baye / waer sy ses of seven mijlen breet is / komen noch vier kleyne Rievieren/ welcker een (welck komt van 't Noorden drie of vier dag-reysen van 't eynde ofte Hooft van de Baye / en valt van Rotsen en Bergen/) is bewoont by een Volck genoemt Sasquesahanock. Dan sy woonen wel twee dag-reysen hooger als de Berke konde komen: (welck was van twee last / en hadde twaelf Man in:) Sestig of daer omtrent van dit Volck quamen by dese ontdeckers/ met Huyden / Bogen / Pijlen / Schilden / Swaerden/ en Tobacco voor een present. Groot en wel geproportioneert Volck / want het geleken Reusen te wesen by de Engelsche en haer gebueren / doch schenen te wesen van een eerbiedige en simple dispositie / konden qualijck achter gehouden worden van de Engelsche gelijck als Goden aen te bidden. Is het vreemste Volck van alle dit quartier / in spraecke en kleeding; spreken naer de proportie van haer lichaem / gelijck als oft in een holle welffel klonck. Haer kleeding is van Beeren en Wolven Huyden; sommige hebben Cassacken van Beeren Huyden/ met Hooft en al / soo dat haer

hals gaet door des Beers hals / en des Beers ooren zijn achter op de schouderen vast: de snuyt en tanden hangen op de borst / en daer een Beeren-klauw; en van gelijcken op de armen tot den elleboge toe. Een van haer hadt een Wolfs Hooft / hangende aen een Keten voor een Juweel / sijn Tabac-pijp drie vierendeel van een elle lanck / fraey gesneden aent opper eynt / sterck genoech om yemant de Hersenen uyt te smijten; hadden voorts Bogen / Pijlen en Knodsen naer haer proportie. Dit Volck is nauwelijcks bekent aen Powhatan. Konnen ses hondert Man uyt maken / haer Dorpen zijn met Palissaden omcingelt / tot haer beschermingе tegen Massawomekes, die haer doodtlijcke Vyanden zijn / de schilderije van een van de grootste kan men alhier sien: wiens kuyten waren drie vierendeel van een gaerde dick / en de rest van sijn leden naer advenant / soo dat het een seer fraey man was om aen te sien. Zijn Hayr was aen d'een zijde lanck / aen d'ander dicht af-geschoren / met een streek over sijn kruyn als een Hanen-kam. Zijn Pijlen waren vijf vierendeel lang / met scherp van Steen / een duym breedt en anderhalf duym lang; welcke hy in een Wolfs-vel op den rug droeg; sijn Boog in de eene / en sijn Knodse in d'ander hant.

Aen de Oost-zijde van de Baye is de Rieviere Tockwogh, en daer aen een Volck welk hondert Man kan uyt maken / die seven mijlen binnen de Rieviere woonen; daer sy een Fort hebben / wel beset met Palissaden. Daer naest legt Ozinies met sestig Man: meer naert Suyden op de selve Oost-zijde van de Baye / de Rievier Rapahonock, daer de Rieviere Kuskarawaock naest gelegen is. Op welcke Rievier een Dorp gelegen is met twee hondert Man. Daer aen volgt de rievier Tants Wichcocomoco, en een Dorp van hondert Man. 't Volck van dese rieviere is van kleyne stature / en hebben een ander tale / en zijn seer rouw. Maer die van de rieviere Aconanock met veertig Man / en die van Accomack met tachtig Man / zijn te vergelijcken met de Landen van Powhatan, en spreecken oock de selve tale / en alle dese worden by hem als een Koninck geregeert. Meer naer 't Suyden legt Chawonock en de Mangoags, daer het Volck van Sir Walther Ralegh was: want van dese plaetsen af tot de Vlecke van Chisapeack, was het eertijdts ontdeckt by Mr. Heriots en Sir Raph Lane. Onder dit Volck zijn diversche Natien en talen; dat om het Powhatans Landt / de Chawonocks, de Mangoags, de Monacans, de Mannahokes, de Masawomekes, de Alquanachukes, de Toghwoghes, en de Kuskazawaakes, d'een d'ander niet en verstaen dan by Tolcken.

Beschrijvinge vande Dieren, die men in dit quartier van Virginia *vint; vier-voetige Dieren, Vogelen, en Visschen.*

VAn Beesten zijn haer principaelste de Herten / weynig verschillende van de onse: in de Wildernissen ontrent de Hoofden van de rievieren zijnder veel / maer tusschen de rievieren weynig. Daer is een Beest welck sy noemen Aroughcun, seer gelijck een Bever / maer leeft op Boomen gelijck als de Eeckhoorens: haer Eeckhoorens zijn by naer soo groot als onse kleynste soorte van wilde Conijnen / sommige swartachtig / of swart en wit / maer meest zijnse grauw. Hebben ook een kleyn Beest / 't welck sy noemen Assapanick, maer wy noemense vliegende Eeckhoorns / door dien sy de beenen uyt-streckende / en 't Vel soo uyt-reckende / wel gesien worden 30. of 40. roeden verre te vliegen.

Opassom heeft een Hooft als een Swijn / en een steert als een Rat / en is van de grote als een Kat: Onder den buyck heeft sy een Sack / daer sy haer jongen in draegt en voet. Mussascus is een beest van de gedaente en nature van een Water-rat / maer veel

rieckense

rieckense seer naer Muscus. Haer Haesen en zijn niet grooter als onse Conijnen / en weynig te vinden. Haer Beeren zijn seer kleyn in comparatie van die van Muscou ofte Tartaria. De Bevers zijn soo groot als ordinarie Water-honden / maer de beenen kort: de voor-voeten als een Hont / en de achterste gelijck als van een Swaen. De steert by naer als een Racket: naeckt / sonder Hayr; de Wilden achten het een goet eeten te wesen. Sy hebben oock veel Otters / de welcke sy gelijck als de Bevers vangen met stricken / en houden de Vellen voor een cieraet; en al dese dieren eten sy / als sy die konnen vangen. Daer is oock een dier / welck sy noemen Vetchunquoyes, van gedaente als een wilde Kat; haer Vossen zijn als silver-hayr Conijnen / kleyn en niet rieckende als in Engelant. De Honden van 't Lant zijn als haer Wolven / en bassen niet maer huylen; en haer Wolven en zijn niet veel grooter als de Vossen. Marters en Wesels zijnder / door dien men de vellekens daer van siet / hoewel de beesten selden levendig. Een ding is vreemt / dat wy noyt en konden gewaer worden / dat haer gedierte ons Hinnen / Eyeren ofte Kieckens beschadigde / ofte dat haer Vliegen ofte Slangen schadelijck waren / daer dese Dieren in de Suydt-deelen van America altijdts dangereus en doodtlijck zijn.

Van gevogelte zijn daer Arenden / en diversche soorten van Valcken: de Patrijsen zijn daer weynig grooter als onse Quackels; wilde Calcoeten / soo groot als onse tamme. Daer zijn Meerlen of Lijsters met roode vlecken; Crossels / en diversche soorten van kleyn gevogelte / eenige roodt / eenige blauw / qualijck soo groot als een Koninckxken / maer weynig inde Somer. In de Winter isser groote menichte van Swanen /

Cranen/ grau en wit met swarte vleugels/ Reygers/ Gansen/ Eynden/ Papegayen/ en Duyven. Van alle dese soorten groote menichte/ en andere vreemde soorten / van welke de naem ons onbekent is/ maer in den Somer zijnder weynig ofte geen van alle dese te sien.

Wat de Visch belangt / hadden de beste kennis van Steur/ Bruyn-visch / Zee-kalf / Steeck-rogh / wiens steeck seer dangereus is. Bretten / Meulenaers / witte Salm / Truten / Tonghen/ Pladijsen / Haring / Rot-visch / Aelen/ Lampreyen / Cat-visch / Elsen / Baerse van drie soorten / Crabben / Creeften / Oesters / en Mosselen. Maer de vreemste Visch / is een kleyn vischken / soo gelijck / als kan wesen / de schilderije van S. Joris Draeck/ uyt-genomen de voeten en vleugels; en de Padde-visch/ welck in de lucht komende tot bersten toe op swillet.

De Wilden zijn gewoon haer Vleesch en Visch / oft heel morw te sieden / ofte over 't vier soo lang op horden te roosten / of op de Spaensche maniere / aen een spit gesteken/ eerst aen d'een zijde / dan aen de ander zijde soo lang te braden / dat het soo droog wort / als het Ossen Vleesch in West-Indien wort gedroogt / dat men het een maent en langer kan bewaren sonder verrotten. 't Sop van Vleesch en Visch eten sy soo doorgaens als de Visch ofte 't Vleesch selfs.

Van de eygen vruchten van Virginia, *die daer van selfs wassen.*

HOewel dat Virginia voort-brengt veel fraeye/ so levende als vegetabele Creaturen/ soo isser luttel of geen gras / als alleen een weynig in leege markasieuse gronden; want al 't Landt is over gegroyt met boomen / welcker continuelen drop 't gras tot wied maeckt; dan dit waer licht met arbeyt te verbeteren. 't Hout dat daer meest en gemeyn is / zijn Eycken en Wal-noten: veel van haer Eycken zijn soo lang en recht / datse twee voet en een half vierkant sullen uyt brengen de lengte van twintig gaerden; en daer zijn twee of dryderley soorten. De Eeckelen van een soorte / welcker schors wat witter is als van andere / zijn soetachtig / en een halven dag gesoden in diversche waters / geven ten lesten een soete Olie/ die sy bewaren om haer leden met te smeren. De vruchte etense tot broot gemaeckt/ en anders. Daer zijn oock Olmen en Esschen/ daer sy de Zeep-asschen van maken; Soo de boomen groot zijn/ valt de asschen goet / en smelt tot groote brocken/ maer soo sy kleyn zijn / soo wert het maer pulver / en niet soo goet als 't andere. Daer zijn Wal-noten van twee ofte drie soorten. Oock een soorte van boomen / die wy noemden Cipres / door de gelijckenis van hout en vruchte / en bladeren / welcker sommige omtrent de wortel wel drie vadem dick zijn / en vijftich / sestich / jae tachentich voet hoog / sonder eenige tacken. Dese geven een root en seer wel rieckent hout. Omtrent de woon-plaetsen van de Wilden zijn eenige groote Moer-besien boomen / en elders vonden wy die wassen in goede ordre. Daer was een proeve genomen met de Zijde-wormen / welck seer wel toe namen / tot dat de Meester sieck wiert / wiens sieckte gedurende / sy van de Ratten wierden op-gegeten. Sy vonden oock Hase-noten in sommige quartieren / welckers pit alsoo goet was / als eenige van Europa. Pruymen van drie soorten; de roode en witte zijn als de Pruymen die op de Heggen wassen; maer de andere / welck sy noemen Putchamins, wassen soo hoog als Palmiten, de vrucht is als een Mispel / eerst groen/ en dan geel / en root als sy rijp is: alse niet rijp is / soo salse een de mont toe fronsen met groote pijn / maer rijp zijnde is soo delicaet als een Apricock. Kriecken soo groot als Kroos kens; weynig Appelkens/ en die

seer

seer kleyn en bitter. Wijn-gaerden in abundantie / welcke klimmen tot in de hooghste boomen / dan weynig druyven: by de Rivieren en wooningen van de Wilden / daerse niet over-schaduwet en zijn / hangense vol vruchten / hoewel sy niet gesnoeyt ofte gehavent en worden. Sy maecken van dese Druyven seer naer twintig stoopen Wijns / welck alsoo goet was als een Frans Brittoens Wijntjen; en voor seecker soude daer goede Wijn vallen / wierden de Wijn-gaerden gehavent. Daer is een ander soort van Druyven / so groot by naer als Kriecken / diese noemen Meliamines, zijn vet / en het sap dick / en de smaeck is niet goet alse geperst zijn. Sy hebben oock een kleyn vruchte / in huyskens als de Hasenoten / doch de vrucht seer gelijck een Eeckele / welck sy noemen Chechinquamins, en houdent voor leckernije. Daer is oock een Besie ons Stekel-besien seer gelijck in groote / coleur / en smaeck / dese noemen sy Rawocomenes, en eeten die rauw / en gesoden. Van dese vruchten leven sy de meeste tijt van 't Jaer / en gebruycken die in deser voegen; de Walnoten / Hasenoten / Eeckelen en Chechinquamins, worden gedroogt om te bewaren. Als sy die van doen hebben / so brekense die tusschen twee Steenen / doch een part van de Walnoot Schel blijfter aen hangen: dan drogen syt weder op een Mat / leggende over een Hurdel: stoten het kleyn in een houten mortier; mengelen het met water / dat de Schellen mogen sincken; dit water wort als melck / welck sy noemen Pawcohiscora, en bewaren dat tot haer gebruyck. De Putchamins bewaren sy als Pruymen. Van de Hasenoten en Chechinquamins vier uren gesoden / makense beyde Sop en broot voor haer Overste / en op haer grootste Feesten. Beneffens dese Fruyt-boomen is daer een Witte Populier / en een ander diergelijck / welck een wel-rieckende Gomme geeft als Terpentijn, soo dat eenige het voor Balsem nemen: daer zijn oock Ceders en Sassafras boomen: daer vallen oock een weynig Gommen. In de waterachtige Valleyen wast een Besie / welk sy noemen Ocoughtanamins, de Cappers seer gelijck; dese droogen sy in de Somer: als sy die willen eten / soo sieden sy die by naer een halven dag / want anders verschillen sy weynig van Venijn. Mattoume wast in de weyden / als onse Pannick-gras; 't zaet is seer gelijck Rogge / doch kleynder; 't broot daer van achten sy delicaet met 't smeer van Wilt gegeten. In de Somer heeft men daer / ofte Aert-besien / welck rijpen in April, ofte Moer-besien in May en Jun, en een vruchte / welck sy noemen Maracocks, welck een fraeye gesonde vrucht is / seer gelijck een Limoen. Veel Kruyden zijnder int voor-jaer door de bosschen verspreyt / goet voor Warmoes en Salaedt / als Violetten / Porceleyn / Surinck / &c. Beneffens vele / diese gebruyckten sonder den naem te weten. De principale Wortel / die sy hebben tot voetsel is genaemt Tockawoughe, wast in leege modderige plaetsen; een Wilde kan in een dag voor een weke vergaderen; zijn van de groote en smaeck van de Potatoes. Sy decken een groote menichte met Eycken bladeren en Varen / en aerde daer over / in maniere van een Kool-put / en leggen daer goet vyer aen beyde zijden / wel vier-en-twintig uren lang / eerse die derven eeten: want rauw is het niet beter als venijn; en wesende gebraden / ten sy het seer morw zy / en de hitte benomen / en gescharst / en gedroogt: en met Surick en meel gemengelt / prickelt de keel geweldig / nochtans gebruycken sy dit ordinaris voor Broot in de Somer. Sy hebben een ander wortel / welck sy noemen Wighsacan, daer sy haer Wonden mede genesen / is een kleyn Wortelken / welck sy breken / en soo op de Wonde leggen. Pocones is een kleyn Wortelken dat op de Gebergte wast / welck gedroogt en gebroken / root wort / gebruyckent tegen geswillen / en hooft-pijn / smeerender haer gewrichten / en schilderender haer Hoofden en Kleederen mede. Sy houden het seer kostelijck. Musquaspenne is een Wortel soo groot als een vinger / en bloet roodt; als men 't droogt / soo verwelcket by naer tot niet; gebruyckent om haer Matten / Schilden en an-

der dingen mede te verwen. Daer is oock Pyrethrum, Sassafrage, en ander Simplicia, die de Apotekers vergaderen / en voor seer goet hielden. In de Markagieuse plaetsen wassen veel Ajuynen/ dan kleyn/ en gelijck als het bovenste lit van een Duym.

Beschrijvinge van de bysondere vruchten, die by de Wilden van den Lande gewonnen worden; hoe sy die planten en gebruycken.

DE Virginiaens verdeylen haer Jaer in vijf saysoenen; de Winter noemen sommige Popanow, 't Voor-jaer Cattapeuck, de Somer Cohattayough, als haer koorn begint te ayren Nepinough, de Herfst en vallen vant loof Taquitock. Van September tot midden van November hebben sy haer principale Feesten en Sacrificien. Dan hebben sy abundantie van kruyt / soo wel geplant als naturael / gelijck als Koorn / groen en rijp/ Visch / Vogels / en seer vet Wilt. De meeste moeyte nemense int planten van het Koorn/ want 't Lant is van naturen overgroeyt met Hout. Om te gront te bereyden/ soo brekense den bast dicht by de gront / en versengen de Wortels / om dat sy niet meer souden wassen. 't Naeste Jaer halense de Boomen uyt met de Wortels / en in die Putten planten sy haer Koorn op dese wijse; Sy maken een Putjen in de gront met een Stock / en werpen daer vier Greynen van Koorn / en twee Boonen in. Dese Putjens maecken sy vier voeten van den anderen / de Vrouwen en Kinderen onderhouden het gezaey continuelijcken met wieden / en alst op-geschoten is tot de helft / soo aerden sy dat aen. In April beginnen sy te planten / doch principalijck in May, en soo continuerense tot half Jun; wat sy planten in April, dat vergaderen sy in Augusl; van May, in September; van Jun, in October. Elcke staeck van haer Koorn draegt gemeynlijck twee of drie ayren / wel min ofte oock geen/ maer selden meer; en elck ayr heeft van 200 tot 500 Grainen: De staeck groen wesende/heeft een soet Sop/ seer gelijck het Suycker-riet / welck is de reden / dat sy haer Koorn groen vergaderen om de Canen te suygen; want sy versamelen haer Koorn groen / en gaet het rijpe te boven. Planten oock Erten / welck sy noemen Assentamens, en zijn als de Italianen noemen Fagioli. Haer Boonen zijn de selfde/ die de Turcken noemen Garuanses, dese houdense voor een delicatesse. Sy roosten haer Koorn groen in de ayre / en breken het in een Mortier/ en rollen het op in de bladeren van haer Koorn / en sieden het soo voor een leckernije. En het Koorn dat te laet geplant is / en niet wil rijpen / roosten sy onder heete asschen / en bewaren het so/en in de Winter/so sieden sy het met de Boonen/ en houden het voor een delicatesse/ en noement Pausarowena. Haer out Koorn weycken sy over nacht in heet Water / en stooten het in een Mortier des morgens; gebruycken een fijn mandeken voor een Teems / en weten de blomme daer door te krijgen. Temperen dese blomme met water / en backen daer koecken af onder de asschen / welck sy wasschen met schoon water/ en droogt terstont van sijn eygen hitte: ofte wallen het op met Water/ en eten het Sop met Broodt/ welck sy noemen Ponap. De grutten en over-blijffsels van 't Koorn gewannet in de wint / siedense drie oft vier uren int water; en is een ordinarie voetsel / welck sy noemen Ustatahamen. Maer eenige branden het over-blijffsel van de ayr tot pulver / welck sy noemen Pungnough, en mengelen het met haer meel / maer smaeckt niet wel / noch in Broodt/ noch in Soppen.

In de May planten sy oock onder haer Koorn Pompoenen / en een vrucht / gelijck een Musck-meloen / maer kleynder en slimmer / welck sy noemen Macocks. Dese wassen seer haest / en rijpen in 't begin van Julius, en dueren tot September.. Sy planten oock

doock Maracocks, een wilde vrucht als een Limoen / die geweldig aenwassen / beginnen te rijpen in September, en duren tot October. Als al haer vruchten zijn ingesamelt / soo planten sy weynig anders; en dit wort al gedaen by de Vrouwen en Kinderen; en dit en streckt haer niet lang / want seer na de drie derde parten van 't Jaer / observeren sy de tijden en saysoenen / en leven by 't gene het Landt van selfs geeft / van de handt in de mont / &c.

Van't Volck van den Lande, haer manieren en genegentheden, Kleedinge, Wooningen, Politie, en superstitien.

HEt Lant en is niet Volck-rijck / want de mans zijn weynig / de meesten hoop zijn Vrouwen en Kinderen. Omtrent James Towne, in de sestich mijlen int ronde / zijn omtrent vijf duysent lieden / maer van strijtbare mannen niet over de vijftien hondert. En zijn niet machtig veel Volcks t'samen te voeden / om datse haer Landt soo weynig weten te beneficieren / al ist noch so vruchtbaer; Ses of seven hondert by een / is 't meeste datmen gesien heeft / doen sy haer versamelden / om Capiteyn Smith te Pamaunke te over-vallen / hy maer vijftien Man hebbende / om haer te wederstaen. Het Volck is seer different van stature en tale / eenige heel groot / als de Sesqueshamocken, andere heel kleyn / als de Whigcocomocos: maer door-gaens lang en ranck / wel geproportioneert / en bruyn als sy van eenige jaren zijn / doch worden wit geboren: haer hayr meest swart / en weynige hebben Baarden. De Mans laten haer hooft half scheeren / door haer Vrouwen met twee Schelpen / d'ander helft dragense lanck hayr. De Vrouwen zijn differentelijck geschoren naer haer jaren / maer altijts dragen sy lange vlechten aen d'een of d'ander zijde. Zijn sterck van lichaem en rat / konnende verdragen int koudtste van de Winter by een vier te leggen op de gront in de bosschagien / en in de Somer int gras. Zijn veranderlijck van sinnen in alles / uyt-genomen wat de vreese haer dwingt te doen: slim / vreesachtich / en van snelle apprehensie / ingenieus. Hebben meest lust tot coperen rondekens / en diergelijcke snuysterye. Zijn toornig / en soo wraeck-gierig / dat sy selden eenig ongelijck vergeten; wachten haer van stelen / om dat sy vreesen dat haer Toovenaers het sullen ontdecken. De Vrouwen zijn selden onkuysch / ten sy met kennis van haer Mans. Elcke Familie weet sijn Landt en Hoven. Tot kleederen gebruycken sy Vellen van wilde beesten / des Winters met het hayr / en des Somers sonder; die van middelen zijn / dragen Mantels van wilde Vellen / gelijck de Yrische Mantels: maer de armen hebben qualijck anders om haer mede te decken / als met bladeren van Boomen / gras / en diergelijcke. Wy hebbender sommige gesien / die Mantels hadden van Calkoeten Veeren / soo fraey by een gebrocht / en genaeyt / datmen niet als de Veeren konde sien; seer warm en fraey. De Vrouwen zijn altijt bedeckt om de middel / en zijn beschaemt indien mense anders sage. De Vrouwen haer beenen / handen / borsten / en aengesicht / is al gepickelt met swarte stipkens / en de Figuren van diversche beesten / en Serpenten int vel gegraveert. Hebben gemeynlijck in elcke Oor drie gaten: daer sy diversche snuysterye in hangen; sommige Mans hangen daer een kleyn groen en geel Slangeskien in / by naer een half elle lang / welck hem om den hals slingerende / haer somtijts familiaerlijck de Lippen kust. Ander dragen een doode Rat by de steert vast gemaeckt. Eenige dragen op het hooft de vlerck van een Vogel / oft een groote veder met een ratel; welck is by naer gelijck den appel van een Rapier / maer kleynder / welck sy noemen van de steert van seeckere Slange. Eenige dragen het Vel

van

van een Valck ofte ander vreemde Vogel; oock een breede copere plaet; eenige oock wel de hant van haer Vyanden gedroogt. Haer hooft en schouders zijn root geschildert met de Wortel Pocone, gepulveriseert / en met Olie gemengt / welck sy houden in de Somer voor de hitte / en in de Winter voor de koude haer te beschermen. In somma / hy is frayst geschildert / die alder eyselijckst is om aen te sien. Haer wooningen zijn meest by de Revierе / ofte omtrent een Fonteyn. De Huysen zijn getimmert van jonge spruyten van boomen / gebogen / en t'samen gebonden / en dicht met matten bedeckt / ofte basten van boomen seer dicht / soo dat sy niet tegenstaende de wint / regen ofte on-weer / so warm zijn als Stoven / maer seer roockig / hoewel sy boven een gat hebben om den roock uyt te trecken. In dese Huysen leggen sy rontom het vier op rieten Hurdels / bedeckt met een Mat op staken over haer leggende / een voet ofte meer van de gront: van ses tot twintig in een huys: haer Huysen staen meest int midden van haer hoven / welck kleyne stucken Landts zijn / en van dese leggen daer van twintig tot hondert en meer somtijdts by den anderen / alleen met smalle rijen van boomen van den anderen gesepareert. Ontrent haer wooningen hebt ghy meest kreupel-bosch / ofte oude boomen / die op de gront leggen voor haren brant. Sy hebben haer namen naer de fantasie van de Ouders. Sy seggen / dat haer Vrouwen seer licht baren; doch hebben haer Kinderen seer lief: welck sy soo wasschen aen de Reviere in de koude / en soo smeeren / en verwen / dat sy een soo harde huydt bekomen / dat geen weder haer kan beschadigen. De Mans houden haer besich met visschen en jagen / krijgen / en diergelijcke mannelijcke exercitien / willen niet gesien zijn eenig ander werck te doen; soo dat veel ledich zijn; de Vrouwen en Kinderen doen de rest van 't werck / als Matten / Korven / Potten / Mortiers te maken / 't Koorn te breken / Broot te backen / 't Koorn te planten / en te vergaderen / alle lasten te dragen / en diergelijcke. Maken vyer met een drooge scharpe stock te draeyen in en vier-kant hout / welck van selfs in brant geraeckt / en bladeren / mosch en andere drooge stof aen-steeckt. Haer boogen maecken sy door 't schrabben met een Schelpe; en haer Pijlen van jonge loten van boomen / daer sy voor een scherp been aen doen; oock van rieden / daer sy punten aen maken van scherpe Steenen / Sporen van Calkoeten ofte becken van Vogels; met de Zenuwen van Wildt; van de toppen van Harts-hoornen sieden sy een geleye / welck een lijm geeft / dat in kout water niet af en weyckt; gebruycken in den Oorlog oock ronde Schilden / van schorssen van boomen gemaeckt / en houte Swaerden; en diergelijcke. Haer Booten daer sy met visschen / zijn uyt een hout gemaeckt / welck sy met branden / en de kolen met schelpen uyt te schrabben / soo hol maken als een troch. Sommige zijn een elle diep / en veertich of vijftich voeten lang / en daer mach in sommige wel veertich Man varen; dan meest zijn sy kleynder / om tien tot twintich Man in te laten; roeyen met haer berders en Stocken / soo rasch als de onse met riemen. De Vrouwen zijn gewoon te spinnen basten van boomen / zenuwen van Herten / en seecker gras / welck sy noemen Pemmenauw, daer sy een seer effen draet van spinnen; die tot veel dingen te pas komt / insonderheyt tot netten / diese naer de groote soo fijn weten te breyden als de onse. De Religie van dit Volck is / al aen te bidden / wat haer quaet kan doen / sonder dat sy het voor-komen ofte verhinderen konnen / als Vyer / Water / Blixem / Donder / 't Canon en Bussen / Peerden / &c. doch haer principaelste Godt is den Duyvel / diese noemen Oke, en dienen die meer uyt vreese / dan uyt liefde: hebbender eyschelijcke Beelden van in haer Tempelen / en haer Priesters uyt-gestreecken als sulcken dienst betaemt; houden geen gesette Feesten: hebben haer besweerders: haer Outaren ofte Steenen / die sy noemen Pawcorances, staende int Velt / daerse Bloet / Herten-smeer / en Tabac op offeren; als sy van den krijg ofte jacht

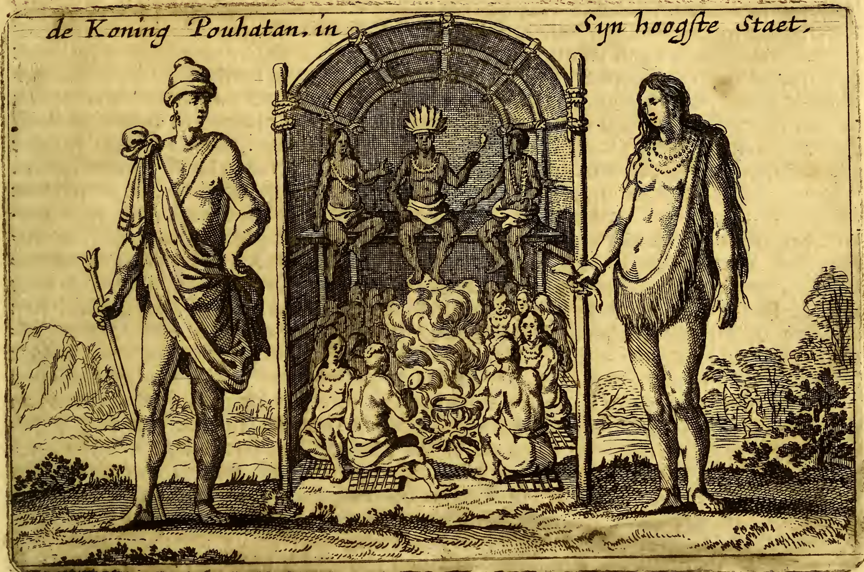
facht weder keeren. Hoewel dit Volck soo wildt en Barbaris is / soo hebben sy nochtans een regeering onder haer / die beter is / alsmen onder sulcken hoop sou verwachten. Sy hebben een Over-heer onder haer / gelijck een Monarch / die over veel andere Koningen heerscht. Dese is Pouhatan genaemt / maer sijn voornaemste woon-plaets; anders is sijn eygen naem Wahunsonacok, eenige sijner Landen / als Pouhatan, Arrohateck, Appamatucke, Pamauncke, Youchtanund, en Mattapanient, zijn sijne Erf-landen / d'ander heeft hy met gewelt van andere genomen. Sijn voornaemste woonplaets is Orapacks: hy heeft soo veel Vrouwen / als hy wil / van welcke een / als hy op zijn leger ligt / altijts aen sijn hooft eynde sit / en een ander aen 't voet eynde: maer als hy op sit / soo sit d'een aen sijn rechter / en d'ander aen sijn slincker handt. Als hy die moede is / so geeft hyse over / aen die gene / die hem aengenaemste zijn. In regeeringe en volgen hier niet de Kinderen of Sonen / maer eerst des Konings broeders / en daer na sijn Susters / van de outste tot de jongste. Sy hebben geen gesette Wetten / maer alleen seker gebruyk / des Konings wil is haer Wet. Die onder hem zijn / worden Weroances genoemt / die over haer Volck volkomen macht hebben. Yder weet zijn Landt en Erf-gronden / oock plaetsen van visscheryen / en Jachten / welcke sy gelijck in leen houden / van den groten Koninck / en betalen hem schattingen daer voor / in Vellen en ander dingen. Hy gebruyckt seer grote wreethept / in 't straffen van die tegen hem misdoen / soo dat hy geweldig van al 't Volck gevreest wort / somtijts doet hy die handen en voeten binden / en rontom haer vuer leggen / en laetse soo levendig braden / somtijts doet hy haer hoofden leggen op een Altaer-steen / en doet haer de hersens met een Knodse uyt-kloppen / somtijts doet hy die aen een boom of staeck vast binden / en levendig villen / en diergelijcke ongehoorde wreetheden meer.

Kort verhael van der Engelsche proceduren in dit quartier van Virginia, *sints den jare* 1606.

DIe eerst dese quartieren van Virginia heeft voor-genomen met Volck te beplanten / is geweest Bartholomeus Gosnold, daer toe beweegt hebbende naer langwijlig vervolg eenige van sijn vrienden / en onder andere Capiteyn John Smith, en dan noch een deel Edelen en Koop-lieden; en van den Koninck van Groot-Brittannien verkregen hebbende Commissie / om een Raet op te rechten in Engelandt en oock in Virginia, door welcken alle saecken gedirigeert / en geregeert mochten worden. 't Begin wiert genomen met drie Schepen / een van hondert / een van veertich / en een van twintig Last / en het over-voeren van 't Volck vertrouwt aen Capiteyn Christopher Newport. Sy scheyden van de Rievier van Londen den negenthienden December 1606. doch door contrarie wint bleven sy noch wel ses weecken onder Engelant leggen; namen versch Water in aen de Eylanden van Canarien; handelden met de Wilden van het Eylandt Dominica; en waren drie weken onder dese Eylanden besich; daer na haer cours vervolgende naer Virginia; wierden sy 't Lant onversiens gewaer / doen sy nu buyten haer rekening zijnde / eenige van haer naer huys wilden weder keeren: Het eerste Lant dat sy sagen / noemden sy Cape Henry; alwaer sy aen Lant zijnde / by vijf Wilden besprongen wierden / en twee van 't Volck gequetst: Hier wiert de Dose geopent / de instructie gelesen / en bekent gemaeckt / wie van den Raet souden wesen; sochten een bequame plaetse om te woonen tot den 13. May, daer naer een President van den Raet gekoosen hebbende / viel een yeder aen sijn werck / eenige om de Huysen en 't Fort te maken / en d'ander

d'ander om klaphout en anders te versorgen tot af-lading van de Schepen. Drie-en-twintig Mannen voeren de Riebier op om 't Landt te besichtigen / de welcke naer ses dagen quamen aen een Dorp / genaemt Powhatan, van omtrent twaelf Huysen / seer lustig leggende op een heuvel / en drie fraeye Eylandekens / daer voor en rondtom de plaetse veel van der Wilden Koorn-velden; den Heer van dese plaetse was geheeten Powhatan, en sijn Volck Powhatans; tot hier toe is de Riebier Navigabel / dan een mijle hooger / uyt oorsake van de rotsen en stortingen van water en is geen passagie voor een kleynen boot. Dese ontdeckers wierden allenthalven wel onthaelt / dan die van James Towne (so noemden sy haer eerste wooning) haddent soo gemaeckt met het Volck van de Lande / dat het luttel scheelde datse niet al doot en wierden geslagen; hier op wierdt een Palissade om 't Fort gemaeckt / en 't geschut geplant: hadden eenig onlust tusschen den anderen / docht wiert door de Predicant ter neder geleyt; hondert persoonen bleven voor die reyse in Virginia woonen / en de Schepen vertrocken den 15. Junij 1607. naer 't vertreck van de Schepen wierden sy meest al sieck / soo datter qualijck tien waren die op haer beenen staen konden / en dat om de slechte provisie van eeten en drincken die sy hadden: tusschen May en September storvender 50. de rest onderhielen haer met Steur en Zee-crabben; daer en ontbrack geen on-eenicheyt onder haer / maer wel ten lesten alle provisie / doch de Wilden brochten haer van haer vruchten uyt compassie. John Smith de bestiering van saecken aengenomen hebbende / dede soo wel sijn devoir / dat sy meest Huysen kregen om haer in te bergen; begon den handel met de Wilden / en voer de Riebier af naer Kecougran, en kreeg daer zijn Boot vol Koorn / en handelde int wederkeeren met de Weraskoyks; daer-en-tusschen hadden die van de Stadt/de Wilden soo vervult met haer waren/ dat sy die niet meer en achten: en ter wijl Capiteyn Smith de Volckeren / die sy noemen Chichahamins, ondeckte / daer hy veel Koorns bequam / waren ander doende om de Pinas weg te voeren / en daer mede naer huys te keeren; dan dit door de voorsz. Smith verhindert zijnde; toog hy op een nieuw om de Riebiere Chichamine te ontdecken; daer wiert hy gevangen/ en zijn Boot/door onachtsaemheyt van zijn Volck / genomen: doch een maent daer naer lieten de Wilden hem weder los; en sonder provisie voor het Fort. Daer-en-tusschen werden uyt Engelandt gesonden twee Schepen met wel hondert Man/ om dese eerste Colonie te versterken; Capiteyn Newport arriveerde daer wel met zijn Schip/ maer het ander Schip wierde versteken / en most naer de Eylanden van West-Indien loopen: den handel met de Wilden wiert by de Engelsche / door dien sy niet wel eens en waren / selfs bedorven. Capiteyn Newport (door dien dat Smith de Wilden wonder had wijs gemaeckt van zijn grootheydt) ginck Powhatan besoecken in zijn huys te Weromocomo; welck haer-lieden soo wel ontfinck als hy konde; sittende op sijn bed van Matten/ met een peullouwe van leder/naer haer wijs geborduert met Peerlen en witte teeckenen/ gekleet in vellen/ aen zijn hooft en voeten een fijne jonge deerne/en aen elcke zijde vant huys twintig van zijn Concubijnen/'t hooft en de schouderen root geschildeert / met een groote keten van witte kralen om den hals: Capiteyn Newport gaf aen Powhatan een jongen / en Powhatan aen hem een van sijn confidenste dienaers / genaemt Namontack: voor weynig blauwe kraalen kreeg Smith van desen Powhatan een groot deel Koorn; en insgelijck van Spechanchinoug de Koninck van Pamaunke; en keerden weder tot haer Fort. Naer dat de nieuw-gekomene / daer mede haer logementen waren bestelt / geraeckten den brant in de Huysen / soo dat sy meest af-branden / en een goet deel van de Palissaden / en veel provisie. Dit geschieden in den Winter des jaers 1607. Het Schip bleef daer veertien weken leggen/ en consumeerden meest al de provisie/ die de Colonie had konnen dienen; dewijl men be-

sich

sich was om gout te soecken / doch te vergeefs. Daer naer begonnen sy haer nieuwe Stadt op te bouwen; het ander Schip quam mede aen / en had redelijcken veel victualie voor de Colonie gespaert; dit wilde men mede al met gouden dreck laden / liever dan met Cedar hout / en andere gereede waren; doch wiert eyndelijck met Cedar hout geladen; daer-en-tusschen dede Powhatan sijn beste / soo veel Wapenen te krijgen van de Engelsche / dat hy haer daer mede selfs mocht om-brengen: doch wiert door de wackerheyt van Smith verhindert. Dese tweede reyse quamender by de hondert en twintig Man over om de Colonie te versterckeu. Daer naer nam Smith de ontdeckinge van de groote Baye van Chesapeack by der handt / gelijck wy nu verbolgens sullen verhalen.

Bysondere ontdeckinge van de Baye van Chesapeack, *by Capiteyn* Smith *voor-genomen in den jare* 1608.

Capiteyn Smith vergeselschapt met veertien andere / schepden den tweeden Junij 1608 van James Town met een open Barcke van twee lasten / en kruyste de Baye van Cape Henry naer de Oost-zijde / en quam aen de Eylanden / diese nu noemen Smiths Eylanden; 't eerste Volck datse sagen / waren twee Wilden op Cape Charles, die naer eenig streveling haer brochten tot Acawmacke, de wooninge van hare Weromans, die de Engelsche wel onthaelde; dese was een seer civiel Man / en zijn Landt is een vruchtbaer kley-gront: spreken de tale van Powhatan; van daer hielden sy het langs de Custe / besoec-

besoeckende elcke inwijck ofte Baye/en sagen veel Eylanden int midden van de Baye/ welck sy noemden Russels Eylands,en hadden daer een groot onweder van Wint/Regen/ Donder en Blixem; van hier volgden sy het Oostelijck Canael / welck haer bracht tot de Rieviere Wighcomoco, daer sy niet dan drabbig water en vonden; de Eylanden gepasseert zijnde / vielen sy op een Hooft-landt/ daer sy een groote pan vonden van versch Water / doch soo heet / dat sy het een badt hielden te wesen : noemden de plaetse Point Ployer, setten over van 't vaste Lant aen andere onbewoonde Eylanden / daer sy twee dagen mosten vertoeven van wegen het quaet weder/en noemden die Eylanden Limbo. Van hier keerende naer de Oost-zijde van 't vaste Lant / quamen sy aen de schoone rieviere Kuskaranaocke, by welck de Volckeren van Soraphanigh, Nause, Arsec en Nautaquack woonen / de welcke wonder wisten te seggen van een groote Natie/ diese noemdem Massawomekes; om welcke Natie te soecken sy weder keerden by Limbo,dan vindende dese Custe vlack / en veel gebroken Eylanden / en geen versch water / setten sy over naer de West-custe: de Baye is hier soo breet / dat men van de Oost-zijde qualijck sien kan de groote hooge Klippen / die aen de West-zijde leggen / onder de welcke sy het setten / en noemden die Richards Kliffes; sy seylden dertig mijlen meer Noortwaert sonder Volck te vinden; dese Custe heeft versch Water genoeg / de Bergen zijn seer bar / dan de Valleyen seer vruchtbaer / de Basschen wonder dick / en vol Wolven / Beeren / en ander wilde Beesten. De eerste inham diese vonden/noemden sy Bolus, om de gelijckenis die de kley hadt met Bolus Armenus. Alsoo 't weder haer seer contrarie was / keerden sy weder; 't Water was daer noch wel tien mijlen breedt / en negen of tien vadem diep. Den 16 Junij quamense aen de Rieviere van Patawomeck, welck wel negen mijlen breedt is / en konden daer geen Volck sien wel dertich mijlen lang; doen werden sy by twee Wilden langs een Creecke geleydt / naer Onawmament, daer eenige honderden van Wilden in embuscade lagen / toe-gemaeckt als Duyvels / dan uyt vreese van de musquetten stelden haer weder heel vriendelijck aen/ en bekenden/dat Powhatan gemisscontenteert zijnde by die van 't Fort/ haer lieden hadden uyt-gemaeckt/ om al 't Volck doot te slaen : gelijck onthael hadden sy te Cecocawone, en elders / dan te Moyanes Nacochtant werden sy van 't Volck wel onthaelt. De oorsaecken van dit ondersoeck/ was seecker mineral / welck de Wilden seyden te hebben van Patawomeck (welck Capiteyn Newport wilde seggen half silver te wesen) en om voorder te sien de gelegentheyt van 't Lant. Sy vonden de mijne negen of tien mijlen int Lant / dan wiert bevonden niets weerdig te wesen. Voorts vonden sy Otters / Bevers / Marters / en Sabels/ en sulcke abondantie van Visch/ dat te verwonderen was. Sy quamen voor by Toppahanock, daer sy meynden op te varen / dan geraeckten op de droogten die in de mont leggen / en Smith wierdt daer gesteken in den arm van een Visch / de Rocchen niet ongelijck / doch met een seer venijnigen angel op de steert; soo dat sijn arm / hant / en schouder en een deel van 't lichaem soo swol/ dat sy meynden dat hy sterven moste / dan wert weder genesen met een Olie / die sy t'alle geluck mede hadden : noemden de plaetse Stingeray Eylandt. Keerden soo weder voor by de Rievieren Pyankatack en Pamaunke naer Kekoughtan, en den 21. Julij tot James Town, daer sy al het Volck sieck vonden / en so qualijck te vreden met haren President / datmen hem af most setten/ en Smith in sijn plaetse kiesen;die een ander in sijn plaetse stelde/om sijn ontdeckinge van de Baye te vervolgen. Scheyden weder van 't Fort met twaelf Man / en te Kecoughtan een dagh twee oft drie op-gehouden zijnde door contrarie Wint; quamen sy daer naer ten ancker onder Stingeray Eylant, en maeckten groote haest tot aen de rieviere Bolus; een weynig voorder komende vonden sy dat de Baye haer verdeelde in vier armen / welck sy ondersochten

ten soo verre sy die op zeylen konden; op de twee en vonden sy geen Volck; dan naer de ander zijde over-settende / gemoeten sy seven of acht Canoas / vol van Massawomecks, die eerst mine maeckten/om de Engelsche te willen bespringen/ dan begaven haer daer naer te Lande / en bleven op 't zeylen van de Barcke staen gapen / tot dat die recht over haer anckerde. Sy lockten de Wilden aen boort / die eerst twee van de haer sonden/ daer naer quamen sy alle / en beschonchen de Capiteyn met Venisoen / Visch/Bogen / Pijlen / Knodsen en Beeren-huyden: gaven by teeckenen te kennen/dat sy in gevecht waren geweest met de Tockwogs; des nachts trocken sy wegh / ende en quamen niet weder. Gekomen zijnde in de Rieviere Tockwogh, maeckten sy de Wilden wijs/ dat sy de Bogen en Pijlen van de Massawomekes by gewelt hadden bekomen / waer over sy van dese Wilden seer feestelijck wierden onthaelt. Vonden hier Bijlen/ Messen en stucken van Yser en Coper / welck dit Volck seyde te hebben van de Sasquesahanockes, die doot-vyanden zijn van de Massawomekes: en woonen op den vierden arm van de Baye/ wel vier dach reysen hooger als sy met haer Barcke hadden konnen komen; sy noodigden by een Bode dit Volck / en naer drie oft vier dagen quamen daer wel sestig van dit Volck / soo groot als Reusen/ en brochten Venisoen / Taback-pijpen / Schilden / Bogen / Pijlen / Mandekens / en daer quamen wel vijf van haer Weroances mede; en dit Volck baden de Engelsche seer/om haer te willen wreecken over de Massawomekes, presenteerden alles wat sy hadden; dan de Engelsche excuseerden haer tot het naeste Jaer; dit Volck wist wonder te vertellen van Atquanahuck,en ander Volcken; gevende te kennen/datse haer Bijlen en ander Instrumenten van de Francoysen handelden. Van hier keerden sy te rugge/ om de rieviere Pauwtuxunt te ondersoecken / vonden daer veel bequamer Volck als elders; met het Volck van de Rievier Tappahanock hadden eenig onlust / door dien 't een viese Natie is / doch werden noch ten lesten tractabel. En quamen soo voorts aen de Rievier van Payankatack, en eyndelijck den 7. van September 1608. te James Town. Vonden dat daer al een deel gestorven waren / en een part noch sieck; en de provisie seer beschadicht van den regen.

Kort verhael van de vordere proceduren van de Engelsche in dit quartier van Virginia *sints den Jare* 1608.

CApiteyn Smith, nu gekoren wesende tot President den 10. September 1608. werden alle dingen in beter ordre gebracht / de Kercke gerepareert / het proviant Huys op nieuws gedeckt / en logementen bereyt voor het Volck dat noch te komen hadt; en het Volck geoeffent in de Wapenen; en de Booten veerdig gemaeckt/ om te handelen met de Wilde; dese gemoeten int uyt-varen Capiteyn Newport, welcke quam met het tweede supplement van Volck voor de Colonie; en met een Commissie / van niet weder te keeren sonder een klomp Gouts mede te brengen; en sekerheyt van de Suyt-Zee / oft een van Sir Walther Ralegs Volck: en voor Powhatan brocht hy een Lampet met sijn Schotel/ Bedde/ Kleederen en ander kostelijckheden; eenige Poolen en Hoogduytsche om Peck/ Teer/ Glas/ en Zeep-assen te maecken /en daer beneffens noch seventich Man; sonder de noodige provisie tot haer onderhout; daer der als doen weynig genoeg provisie was om hondert en dertig / die daer reede waeren/ te onderhouden; doch men hadt de provisie van de Wilde konnen krijgen / indien den tijt wel waer genomen hadt geweest: dan Nieuwport trock met hondert en twintig Man Powhatan te Kronen / en dese presenten te geven; en om geen tijdt te verliesen trock Smith met weynige om Powhatan

hatan te versoecken dat hy te James Town wilde komen/ en daer de presenten ontfangen; dan Powhatan was wel soo hooghmoedig dat hy niet en wilde komen / seggende hy was mede een Koninck / en hadde de Koning van Engelandt hem presenten gesonden / hy wilde die verwachten in sijn Huys acht dagen lanck / en dat Newport behoorde tot hem te komen / en niet hy tot Newport. Vorder verklarende / dat voor soo veel sijn Volck de Engelsche had wijs gemaeckt dat over 't gebergte sout water was / dat 't selve onwarachtig was. Smith dese bootschap weder gebracht hebbende / trock Newport te Lande derwaerts/ en kroonde Powhatan met veel doens/ alsoo dese Wilde hem tot sulcke kleederen en anders niet konde schicken: De vergeldinge die sy kregen was slecht / en brochten daer maer weynig Koorns van. Newport hadt voor 't Landt van de Monacans te ontdecken / versocht daer toe van Powhatan geleyders; dan hy en wilde hem anders niemant geven als alleen Namontack, die met Newport weder uyt Engelandt was gekomen. Hier op trock Newport met al den Raet en hondert en twintig Man/ naer 't Landt van de Monacans, latende de President inde Stadt met tachentig Man/ om de ladinge van 't Schip te vorderen: Newport gekomen zijnde tot de stortingen van water/ diese noemen The falles, trock noch veertig mijlen te Lande / en vont twee Dorpen van de Monacans, van de welcke de Engelsche noch wel noch qualijck getracteert en wierden: ondersochten int weder keeren veel plaetsen daer sy meynden Mijnen te vinden / vielen aen 't graven en refineren; en den refineur seyde eenig silver daer uyt getrocken te hebben; en keerden so weder tot James Town, sonder yet uyt-gerecht te hebben / dan moede leden gehaelt. Een deel Volcks wiert te werck gestelt om boomen te vellen; de President dede een tocht naer Chickhamina, welck Volck met dreygementen soo verre gebrocht wiert / dat sy daer een goede party Koorns kregen. Maer 't Scheeps-Volck met haer secreten handel dede groote schade / de proviande aent Volck van de Stadt dier verkoopende; Capiteyn Newport vertrock eyndelijck met sijn Schip / latende in de Colonie twee hondert Man / met die hy gebrocht hadde; waer onder een Vrouwe was met haer Maegt / die korts daer naer de eerste was die in Virginia trouwde. De President om de Colonie wel te proviteren / haelde een deel Koorns van Nandsamund, genoegsaem met gewelt; en daer naer een weynig van Appamatuck, met gemoeye. Van dit alles niet genoeg zijnde / nam Capiteyn Smith voor / hem van Powhatan te versekeren / waer toe wel te passe quam/ dat Powhatan eenig Volck versocht had/ om hem een Huys te timmeren / vijftig Swaerden / en eenige dingen meer. Den 29. December trock hy met acht-en-veertig Man naer Werawocomoco toe / en logeerden dien eersten nacht te Weraskoyack, daer sy haer wel provideerden / en wierden van dese Weroance gewaerschout / dat sy haer van Powhatan wel souden wachten / alsoo hy daer op uyt was om haer den hals af te snijden. Van daer quamen sy te Kecougtan, daer sy ses oft seven dagen van 't quaet weder wierden op-gehouden / en onder tusschen van de Wilden wel getracteert. Den 12. Jan. quamen sy te Werawocomoco, daer de rievier wel een half mijl vant strant gevrosen was / soo datse met groot ongemack aen Lant geraeckten; en Powhatan sont haer provisie; dan 's anderdaegs begon hy te vragen wanneer sy weder wilden vertrecken / seggende datter geen Koorn en was / doch dat hy haer voor veertig Swaerden veertig Busschels (is een Engelsche mate) wilde geven; hier op vielen diversche praettijken/ Powhatan versoeckende dat de Engelsche haer geweer t'scheep souden laten: te meer om dat een van de Hoogduytsche de Koninck het voornemen van de Engelsche ontdeckte: dewijl sy den tijt over-brochten met discoursen / gaf Smith orde om 't Ys te breken / op dat de Pinas nader mocht komen / en 't Volck aen Landt: Powhatan sijn Volck nu veerdig hebbende / vluchte secreetelijck weg; en besetten het huys

huys/ dan Smith met sijn acht man ontquament/ soo dat de Koninck sijn vertreck socht te excuseren/ en sont aen Smith een bracelet van Peerlen/ en sy kregen een deel korens/ welck de Wilden selfs scheep brochten. Soo haest de Scheepen vertrocken waren/ quam Powhatan weder/ en door hulp van de twee Duytschen / die hy naer 't Fort sondt / bequam hy een groot deel swaerden/ roers/ en loodt / en diergelijcke dingen. Cap. Smith arriveerden te Pamaunke, daer de Koninck Opechancanough haer socht te verrassen/ met wel ses of seven hondert Wilden ; dan Smith de verraderye gewaer wordende / vatten de Koninck selfs met de Pistool inde handt / en twongh soo al de Wilden de wapenen neder te leggen; doch meynden hem daer naer weder in t'huys rustende te over-vallen/ dan wierden weder-staen / en de Peys gemaeckt / en sy kregen hier al wat sy wilden. Middeler tijt geschieden een ongeluck in't Fort ; Mr. Scrivener en eenige meer voeren naer het Eylandt/ welck sy noemen Hogges Isle, om dat sy haer Verckens daer houden ; welcke alle met de boot verdroncken ; en de tijdinge hier van wierdt aen de President gebrocht. Noch eens proef de Powhatan de Engelsche te verrasschen / dan te vergeefs/ so dat hy weder een Peerle keten sont aen Capiteyn Smith, om de peys te maken. Sy haelden oock eenig koorn uyt de Provincie van Youghtanund en Mattapannient, welck 't Volck haer gaf/ hoewel sy selfs het schaers genoegh hadden : sy proef den Powhatan te verseeckeren/ dan hy hat hem geretireert/ by de Duytschen gewaerschout zijnde/ soo dat sy weder keerden naer Iames Towne. De fielterye van de Duytschen wierdt ontdeckt/ en de Koninck of Weroance van Paspaheigh, meynende de President Smith om te brengen/ by hem gevangen ; dan brack weder los ; en de Engelschen geraeckten in oorloge met de Wilden/ en deden haer eenige schade ; maer de peys wierd weder gemaeckt/ en alles in stilte gebracht.

Vorder verhael vande proceduren vande Engelsche in dit quartier tot in den jare 1612. en voorts tot den jare 1621.

DE Peys weder gemaeckt zijnde met de Wilde/ gingen de saken van de Colonie heel voorwaerts/ soo dat in dry Maenden meer gedaen wert / als inde voorgaende dry Jaren : sy maeckten dry of vier last Peck en Teer/ en Asschen ; maeckten een born-put in 't Fort/ en timmerden wel 20. Huysen ; van dry Zeugen waren in een jaer wel sestig Biggen gekomen / en by naer vijf hondert Kieckens hadden haer selfs opgebracht ; de Verkens worden gebrocht op Hog Ile/ en daer een Block-huys gemakt voor 't Guarnisoen welck daer lag/ om te waerschouwen de komste vande Schepen. Dan dit en duerde niet lang/ daer quam een nieuwe swarigheydt ; de Ratten aten haer koren / en daer en was int Landt geen ander te krygen/ soo dat men 't volck hier en daer most verdeylen/ om de kost te soecken ; een party leef de by Oesters ; een deel by seker besien en Ackers ; Steur gaf haer oock goet voetsel ; dan de meesten deel van 't volck wilde niet een hant roeren / om provisie voor haer selfs te maken/ tot dat Smith haer daer toe twongh/ soo dat van twee hondert man niet over acht of negen van gebreck en storven. Sy sochten te Chawonock naer't volck van Walter Raleg, dan konden daer van haer niet hooren : noch oock by de Quiyoughquohanocks, daer de Mangoags haer geleyden. Veel speels hadden sy met haer Duytschen/ die met de Wilde aenspanden/ om de Colonie te ruineren. Interim quam daer het Schip van Capiteyn Argal by geval/ van welckes provisie sy haer dienden/ mits hem contenterende. Den Raedt in Engelandt verstaen hebben-

 de

de/ hoe weynich 't Volck in Virginia onder den anderen accordeerde / vont goet 't Gouvernement te veranderen / en gaven 't ſelve aen den Baron de la Ware; die voor ſijn gedeputeerde ſont Sir Thomas Gates, en Sir Georg Sommers met negen Schepen en vijf hondert Man; die van Engelandt t' zeyl gingen in May 1609. Den Admirael daer de twee Ridders in waren bleef op de Bermudas; d'ander Schepen quamen in ſalvo / dan die daer op waren voor Capiteyns / gelijck ſy te voren Vyanden waren geweeſt van Smith, ſoo begonden ſy met haer ongeregelden hoop van jonge witte-broots Kinderen (die de vrienden uyt Engelant hadden wech geſonden / uyt vreeſe dat ſy anders aen een galge hadden mogen komen) al in roeren te ſtellen; tot dat de Preſident ſiende dat de nieuwe Gouverneurs niet en quamen / ſijn tanden toonden/en eenige by de hielen ſette; en om meerder diſorder te vermijden / ſoo liet hy eenige weder naer Engelant keeren; en Mr. Weſt met hondert en twintig ſijn woon-plaetſe nemen by de Falls; en Mr. Martin, met oock ſoo veele te Nanſamund. Die hem door ſijn couardiſe ſoo droeg / dat een deel van 't Volck by de Wilde wert doot geſlagen / en het Koorn wech gevoert. Mr. Weſt hadt ſijn plaetſe ſoo inconſideraetlijck genomen/ dat ſy niet alleen ſubject was 't overloopen van de Rievier / maer oock hondert andere inconvenienten: En hoe wel Smith 't ſelve geern hadt verbetert / en wilden hem niet hooren; daer-en-boven mishandelden ſy de Wilden ſoo / dat de ſelve ſtracx naer het vertreck van Smith haer beſprongen en eenige doodt ſloegen: waer over Smith weder keerende / haer leyde op een gewenſchte plaetſe / die hy noemde Nonſuch; dan trocken weder naer haer oude plaetſe / die ſy noemden Weſt-fort, ſo haeſt als hy wech was. De Preſident Smith in 't wederkeeren wert by ongeluck van Buſpoeder ſoo qualijck getracteert / dat hy genootſaeckt was naer Engelant te keeren/om hem daer beter te laten helpen. Hy liet de Colonie verſien met drie Schepen/ ſeven Booten; veel Waren om met te handelen/den Herfſt nieuw in komen en proviſie voor tien weken / vier hondert en tnegentich perſoonen / vier en twintich Stucken geſchuts/300. Musketten en Roers/voorts Piecken/Sweerden en alle noodige ammonitie. Naer 't vertreck van de Schepen / leyden ſy een ander woonplaets by Point Comfort. En de proviande by naer op weſende / ſonden ſy de Pinas om proviande te ſoecken / dit Volck wierdt meeſt doot geſlagen by Powhatan: en de Wilden werden ſoo verbittert tegen de Engelſche / dat ſy al doot-ſloegen daer ſy by konden komen; ſoo dat de vijf hondert in ſes maenden tijts geconſumeert waren / tot op ſeſtich ſeer miſerable lieden: middeler tijdt quam daer aen Sir Thomas Gates en Sir Georg Sommers van de Bermudas, met hondert en vijftich Man; die daer gebergt waren/ en heur eenigen tijt hadden onderhouden/ en een Schipken gemaeckt om van daer te komen. Deſe ſiende de miſerie van 't Volck / ſouden de ſelve naer Engelandt gevoert hebben / recht als den Baron de la Ware daer aen quam/ met drie Schepen ſeer wel voorſien; deſe dede 't Volck weder keeren naer James Towne den 9 Junij 1610. Sont Sir Georg Sommers en Capitain Argal, om de Bermudas aen te ſoecken; en Sir Thomas Gates naer Engelant / om meer Volcks te vorderen; dan den Baron wiert korts daer na ſieck / en was gedrongen weder naer Engelant te keeren. Hier-en-tuſſchen Argal de Bermudas niet vindende; en Sir Georg Sommers verlooren hebbende op de Zee / quam te vervallen op de Cuſte van Sagadahock, daer hy een bequame Viſſcherye vont / en keerde met Viſch naer James Town; van waer de Gouverneur de la Ware hem ſont op de Rieviere van Patawomeke, daer hy goet Koorn kreeg van de Wilde; en de Gouverneur keerde met ſijn Schip naer Engelant; doch voor ſijn vertreck/ arriveerde den 10. May 1611. Sir Thomas Dale met drie Schepen/ Volck en Vee/en al ander noodige proviſie. Daer naer waren noch geſonden ſes groote Schepen/ onder het gebiet van Sir Thomas Gates, met drie hondert Man en hondert

ſtucken

stucken groot Vee / met ammonitie en noodige provisie / die wel arriveerde aen James Town den eersten Augusti. Doen wert de Colonie met nodige Wetten en goede order op alles versien / de selve bestaende uyt seven hondert persoonen van alderhande konsten en Ambachten; een Fort is gelegt by Cape Henry, onder het gebiet van Capiteyn Dauis; en een ander woonplaets is gelegt tachtich mijlen boven James Town, op een hooge en wel gelegen plaetse; genaemt Henrico, daerse bequaeme Huysen hebben gemaeckt / de eerste verdieping van Hardt-steen; daer is oock een Gasthuys gemaeckt voor de siecken/ met tachtig logementen/van Bedden en anders wel voorsien/ en noch een ander plaets diese Bermuda noemen / ontrent vijf mijlen onder Henrico, by Lant te rekenen/ en veertien mijlen by Water: soo dat de saecken van Virginia hier door gebracht zijn in een seer goeden standt. Tot vordering van dese Colonien wiert mede in't Jaer 1615. een Loterye opgericht voor Pauwels Kerck in Londen, alwaer verscheyde kleyne en groote prijsen waren te winnen / van hondert / tot vier duysent / en meer kroonen waerde. De grote Koning Pouhatan, stierf in 't Jaer 1618. en in sijn plaets succedeerde sijn Broeder Itopatan. In't Jaer 1619. werden daer by de Compagnie gesonden acht Schepen / en daer mede by de negen hondert Menschen / en over de hondert Beesten / behalven 't Volck / dat by particuliere wierdt gesonden. Dit selve Jaer sijn verscheyde giften gedaen by particuliere / tot vordering van 't begonnen werck / en daer wierden veel particuliere Octroyen vergunt aen verscheyde persoonen. Daer naer zijnder noch meer Schepen en Volck gesonden. En zijn eyndelijck de gelegentheden van Virginia soo bevordert/ dat daer in 't Jaer 1621. over de twintich Schepen zijn gesonden/met wel dertien hondert Persoonen / alleen by de Grave van Suythampton en de Compagnie; benessens andere die gesonden zijn by particuliere / naer dat den handel is geopent voor alle de subjecten van Engelant. Doch in 't Jaer 1624. zijn wel drie hondert en seven en veertig / soo Mans / Vrouwen / als Kinderen / die hier en daer woonden/ sonder achterdencken/ seer deerlijck en verradelijck by de Wilden overvallen en vermoort: en souden noch meer quaets gedaen hebben / had haer quaet voornemen / 't welck sy hadden op de Stadt James Towne, niet by een Wilde/ die Christen was geworden/ ontdeckt waer geweest: een goede waerschouwing / datmen dese Barbaren in 't minst niet moet vertrouwen / hoe schoon gelaet sy oock betoonen. Wy hebben dese proceduren van de Engelschen wat in 't lange verhaelt / door dien dat haer misslagen een goede waerschouwinge; en 't gene sy wel verbetert hebben / een voorschrift mocht wesen voor de gene/ die des gelijcks in andere quartieren van West-Indien souden willen voornemen.

Beschrijvinge van Virginia, *door* Sir Walther Ralegh, *eerst ontdeckt in den jare* 1584. *en de vervolgende: eenige vruchten van den Lande, en gedierten.*

IN de voorgaende hebben wy gesproocken van dat gedeelte van Virginia, welck de Engelsche sints den Jare 1606. met Volck hebben begonnen te besetten; resteert nu dat leste en Suydelijckste gedeelte/ welck alder eerst den naem van Virginia heeft gehat/ en meest op de kosten van Sir Walther Ralegh in den Jare 1584. en vervolgende jaren is ontdeckt; beginnende van den vier-en-dertigsten Graedt by Noorden de Linie/ en soo voorts naer 't Noorden streckende. Welck Landt van gestalte en van locht weynich differeert van 't voorgaende / dan gelijck het meer naer 't Suyden streckt / soo is het

daer wat warmer. Alsoo Mr. Thomas Heroit, de gelegentheyt van dit Landt wijt luftich in 't Engelsch heeft beschreven / soo sullen wy hier int korte alleen aen-roeren / de dingen die voor lijf-tocht verstrecken/en die tot koopmanschap konnen dienen/ en sulcke Dieren/Vogelen en Visschen/als sy verscheyden hebben van andere quartieren/van dit geweste.

Wat de lijf-tocht belangt / sy hebbender Mais of Turx Koorn / gelijck in alle ander quartieren van Indien: welck sy in haer tale noemen Pagatowr.

Een seecker soorte van Boontjens van diversche coleuren/en 't Loof different van de onse / welck sy noemen Okindgier. Insgelijcks een soorte van Erten / welck sy heeten Wickonzour, Pompoenen / Meloenen en Cawoerden van differente soorten en goet van smaeck / die sy noemen Macoquer. Doch andere zijn van gevoelen / dat Macoquer een vrucht is op hem selven/en by na als die by de Brasilianen Tamaraca genoemt wort/ door Carolus Clusius beschreven.

Den Taback wies daer abondant / en sy gebruyckten die door pijpen / en noemen 't kruyt Uppowoc. Beneffens dese grainen en kruyden diese gewoon zijn te sayen / geeft de gront noch van sich selven diversche wortels; als Openauck, welck is een ronde wortel / de groote van een Okernote en grooter / welck in natte en moerassige gronden worden gevonden / veel by den anderen/ en gelijck met een streng aen den anderen vast. Die gesoden zijnde/goet om eeten zijn. Andere diese noemen Okeepenauck die ront zijn/ en wel soo groot als een Mans hooft / worden in drooge gront gevonden; dan zijn soo smaeckelijck niet als de voorgaende. Hoewel de Wilden die veel gebruycken. Kaistucpenauck een witte soort van wortels/ by naer de groote en fatsoen van een Hinnen Eyer dan niet soo smaeckelijck als de voorgaende. Thinaw seer gelijck de Radix China, wassen met klijsters te samen/ geeft een seer hooge stam; en zijn seer goet om eeten. Coscushauw schijnt de selve wortel te wesen daer men in de Eylanden en elders de Cassavi van maeckt: want wort op de selve maniere gebruyckt als de Yuca. Dese Wortelen wassen in modderige / vochte / en natte gronden. Habascon is een Wortel by naer als de Pastinaken / dan heet op de tonge. Men vint daer oock Loock/weynig verschillende van 't onse / welck by de Wilden niet gegeten en wort. Van Boom-vruchten heeft men daer Castanien; Walnoten van twee soorten/in sulcken menichte/dat alle de Bosschen daer van vol zijn. Een soorte van vruchten / die de Engelsche Mispelen hebben genoemt/ om datse niet goet te eeten en zijn dan als sy rot zijn; anders is de selve vrucht soo root als Kersen/ en soet van smaecke. Mutaquesunauck, een fraey vrucht by naer van fatsoen als een Peere / maer perfect root van buyten en van binnen. Wast aen een Boom/ welckes bladeren seer dick zijn / en met steeckers soo scharp als naelden / is de Tuna daer de Couchenille op wert gevonden niet ongelijck. Daer zijn Druyven beyde kleyn en groot / suer en heel soet / van selfs int wilde groeyende. Aert-besien zijnder seer excellent. Moer-besie-boomen/ Appel-boomen / als hier te Lande. Sy hebben een soorte van besien / groeyende te samen als Cappers / dan grooter / op een seker plante in ondiepe wateren/welck sy noemen Sacquenummener; welck acht oft negen uuren gesoden/ zijnde naer sijn eysch / is heel gesonden kost; anders wilt groote sieckte en frenesie causeren. Men heefter oock vijfderley soorten van Eeckelen; d'eerste genaemt Sagatemener, d'ander Osamener, het derde Pommuckoner: welck sy droogen op Hurdels van riet met vuer daer onder/ en als sy die willen eeten / soo weycken sy die: uyt dese drie soorten maecken sy oock Olie. Dat vierde noemen sy Sapummener: welck gesoden en geperst/ smaeckt als Castanien. De vijfde Mangunmenauck, welck is van haer Eycken Boomen / welck de geringer soorte van Volck oock eet als sy gedroogt zijn als vooren.

Aengaende de vier-voetige Dieren / beneffens haer Wilt (welck weynig verschilt van dat in Engelant / dan dat het langer Steerten heeft / en de tacken van de Hoornen achter over gebogen) en Conijnen van graeuw Hayr als de Hasen / welck daer in abundantie zijn; soo hebben sy daer twee soorten van Dieren / grooter als Conijnen / seer goet om te eeten / welck sy noemen Saquenuckot en Maquowoc. Daer zijn oock Beeren met swarte Vellen / die niet quaet om t'eeten zijn. Mede veel Eeckhoorntjens met grauwe Vellekens.

Van gevogelte hebbense Calcoensche Hanen en Hinnen / Stock-duyven / Patrijsen / Cranen / en abundantie van Swanen en Gansen in de Winter / beneffens noch een groot getal ander gevogelt / dat hem soo in 't Water als te Lande geneert. Van Visch / hebt ghy daer in Febr. April, May abondantie van Steur; en Haring veel grooter als de onse / jae somtijts twee voeten lang. Voorts Truyten / Bruyn-visschen / Rocchen / Meulenaers / Pladijsen / en veel andere soorten van goede Visch. Zee-crabben; Oesters / rondt en langwerpig / Mosselen en Creeften: en een Schelp-visch / diese noemen Seekanauck, de Fransche noemen Sinock, een voet breet / met een Steert met Schelpen beset / veel voeten als een Krabbe / en d'oogen op den rugge. Daer zijn oock Schiltpadden beyde te Lande en ter Zee / die goet om te eeten zijn.

Van die dingen welck daer te Lande gevonden worden, daer men eenigen handel met kan drijven: en de manieren van't Volck.

Voor eerst soo heeft men hier een soorte van gras / welck de Engelsche noemen Silke grasse, (dats te seggen zijden gras,) heeft lange smalle Bladeren / op de welck een glinsterende substantie wast als een velleken / welk daer af gestroopt wert en men maecter goede zijde af: wast wel twee voet en een half hoog. De Engelsche getuygen / datse van dese stoffe goet zijden Grof-grain hebben gemaeckt: en datse beneffens dit noch stape Sijdt-wormen int Lant hebben gevonden.

Voorts soo wert daer Vlas en Hennip gevonden / doch weynig / om dat niet gecultiveert en worden.

Langs de Zee-custe is een streeck van gront / welck veel die 't selve besocht hebben getuygen goet Alluyn te geven. Wapeigh is een soorte van aerde by de Ingeboorne soo genoemt / seer gelijck de Terra Sigillata, en oock by experientie van de self de deugden; want de Wilden de selve gebruycken om Wonden en Seeren te genesen. Daer zijn ontallijcke Boomen / bequaem om Peck / Teer / en Terpentijn van te maecken. Sassafras, welck de Wilde noemen Winauck, is een hout van seer goeden en soeten reuck / en seer nut tegen diversche sieckten; ja nutter als het Pock-hout ofte Guaiacum. Cedar houdt is daer mede abondant van seer goeden reucke / en bequaem om eenig ding van te maken. Wijn meyntmen daer te konnen maken van de Druyven die daer van selfs groeyen. De abondantie van Walnoten is bequaem tot maken van Olie. Langs de gantsche Custe zijn seer veel Otters / welcker Vellen goet profijt konnen geven: daer zijn oock apparent Marters en Beveren / hoewel daer weynig by de Engelsche gesien waren. Menichte van Herts Huyden konnen daer bekomen worden / sonder eenigen hinder van 't Lant. De Engelsche seggen daer oock een Civet Katte gevonden te hebben. Daer is groote apparentie van Yser-mijnen / en insonderheyt in twee plaetsen / daer de Engelsche meynden een proeve van genomen te hebben; door de abondantie van hout welck in 't Lant is / souden dese Mijnen met avantagie konnen gebeneficeert worden

Koper en Silver soude daer mede te vinden wesen / doch diep in 't Lant. Peerlen hebben de Engelsche naer haer seggen onder de Wilde gevonden; dan de plaetse daerse souden vallen niet ontdeckt; uyt-genomen eenige Braggen in de Oesters / die van geender waerde waren. Diversche Gummen en Droogen zijnder te vinden.

Veelderhande verwen als Smack om swart te verwen: 't zaet van een Kruyt/welck sy noemen Wasebur, kleyne dunne Wortelkens / genaemt Chappacor, en den Bast van een Boom / diese noemen Tangomockonominghe, welck al diversche roode verwen geven.

't Volck van den Lande gaet gekleet in losse Mantels van Vellen / van wilt gemaekt / en Voorschooden van 't selfde om haer middel gegort: haer Wapenen zijn Bogen en Pijlen van Riet / met Schilden van Schorssen van Boomen / en diergelijcke onstercke Wapenen. Haer Dorpen zijn kleyn / en weynig omtrent de Zee-custe / sommige van tien / sommige van twintig / en de grootste van dertich Huysen; en alleen omcingelt met een Palissade / als die op 't beste voorsien zijn. Haer Huysen zijn gemaeckt van dunne staken / die boven rondt gebogen zijn en t'samen gebracht / gedeckt met Schorssen van Boomen / en sommige met Matten van Biesen gemaeckt / sommige twaelf / sommige sestien tot vier en twintig roeden toe lang / en half so breet. Haer Overste die sy noemen Weroans hebben sommige maer een / andere meer Dorpen onder haer; de grootste daer de Engelsche mede handelden / en hadder maer achtien onder hen. De tale differeert van plaets tot plaetse / en hoe verder van de ander gelegen hoe meerder verschil. Haer Oorloge en gevecht is meest by surprise. Overvallen d'een d'ander by nacht / of in 't breecken van de dageraet / selden vechten sy met malkander in 't open Velt / ten waer in de Bosschen / daerse achter de Boomen konnen schuylen. 't Volck is tamelijck goet van verstant; hebben eenige forme van Religie / houdende dat daer veel Goden zijn diese noemen Mantoac, van diversche qualiteyten van graden / doch maer een Godt boven al dese / welck van eeuwigheyt geweest is: Eeren die inde gedaente van menschen; door dien sy gelooven / dat de selve zijn van soodanige gedaenten. Noemen de beelden Kewasowok, en Kewas, en setten die in Huysen daer toe geapproprieert / diese noemen Machicomuck. Sy geloven de onsterffelijckheyt der Zielen / en dat naer dit leven / elck naer sijn doen / oft in rust en playsier sal wesen / ofte in een Put branden / die sy noemen Popogusso.

Kort verhael van de proceduren van de Engelsche in dit quartier van Virginia *tot in den jare* 1586.

De eerste Voyagie naer dit quartier / wert voor genomen op de kost van Sir Walther Ralegh in den Jare 1584. met twee Barcken / onder het beleyt van Mr. Philips Amadas; scheypden van de West-custe van Engelant den 27. April, en quamen den tienden May in de Eylanden van Canarien, en vielen den tienden Junij op de Eylanden van West-Indien / houdende een meer Suyt-oosterlijcke cours dan noodig was / uyt vreese van het Current / welck uyt de Golfo van Mexico valt / tusschen Cape van Florida en de Havana: den tweeden Julij quamense in ondiep Water / en kregen den reuck van 't Lant / welck seer aengenaem was / en werden de Custe gewaer den vierden dito / en zeylden daer langs hondert en twintig Engelsche mijlen / eer sy eenige inkomste vonden; welck gevonden hebbende / anckerden sy onder 't Lant aen de slincker zijde van de inkomste / en namen daer possessie / ten behoeve van de Croone van Engelant; 't Lant

daer

daer ſy eerſt landen/ was leeg en ſandig / en vonden daer Wijngaerden groeyende / tot aen 't water toe/en voorts op de Heuvelen en Plainen/ en klimmende op de hooghſte Cedar Boomen. Sy trocken van de Zee-kant dat op de toppen van de Bergen naeſt aen gelegen/die niet ſeer hoog waren / en ontdeckten van de ſelve de Zee aen beyde zijden naer 't Noorden en Suyden/ſonder eynt te ſien;dit Lant ſtreckte hem Weſt;en bevonden het daer na een Eylant te zijn/twintig mijlen lang/en niet boven ſes mijlen breet. Dit was het Eylant van Wokokon,vol ſchoone Cedar Bomen/daer een ontallijke menichte van Cranen op vloog/ meeſt wit ; en de Boſſchen waren vol Wilts en gevogelte: Den derden dach naer haer arrivement ſagen ſy drie Wilden / die by haer quamen / en haer eenige Viſch vereerden dieſe daer gevangen hadden. Daegs daer aen quamen daer ſeer vele Booten met Volck / en daer onder des Koninckx Broeder ; welckers naem was Granganimeo, des Koninckx naem Wingina , en 't Landt genaemt Wingandocoa , en de Engelſche noemden het Virginia. Gaven des Koninckx Broeder eenige preſenten : en eenige dagen daer na handelden ſy met het Volck/ en hadden van haer Chamois/Buffels en Herten vellen ; boven alle dingen hadden ſy meeſte luſt tot tinne Schotels / Ketels/en yſer-werck.Des Koninckx Broeder brocht oock ſijn Wijf en Kinderen t'ſcheep/ ſijn Wijf had een Snoer van wit Corael om 't Hooft / en in de Ooren Peerle Snoerkens hangende tot aen haer middel : hy hadde mede diergelijcke witte Corale Snoerkens. D'ander Vrouwen en Mans hadden Pendanten van Kooper in de Ooren hangen ; en des Koninckx broeder hadt een Plate van Gout oft fijn Kooper op 't Hooft. Het Volck is geel van coleur / 't Hayr ſwart / en de Vrouwen droegen 't ſelve lang hangende aen beyde zijden / en de Mans aen een zijde. Haer Booten waren van een ſtuck Houts / uyt de ſtam van een Boom uyt-geholt met branden. De Engelſche voeren daer naer een Rieviere op/dieſe noemen Occam , en daer naer aen een Eylant/welck ſy noemen Raonoack , ſeven mijlen van de Haven daerſe lagen / aen 't Noordt-eynde/ van welck een Dorpken lag van negen Huyſen / met Paliſſaden omcingelt / daer des Koninckx Broeder woonde / welckers Wijf de Engelſche heel wel onthaelde en tracteerde naer haer vermogen. Achter dit Eylant legt het vaſte Landt / en tegen over dit Eylant is de groote Rieviere Occam voor-noemt / waer het Dorp Pomeiock legt / en ſes dag reyſen de Rieviere op haer grootſte Stadt Skicoack , hoewel de Wilden ſelfs daer niet en waren geweeſt/ maer ſpraken daer alleen af by rapoort van haer voor-ouders.In deſe Rieviere valt een ander Rievier genaemt Cipo , daer grote Moſſelen met Peerlen/ daer in werden gevonden / oock noch een ander Rievier genoemt Nomopano, aen welckers een zijde legt een groot Dorp Chawonook, wiens Heer was genoemt Pooneno, weſende een vry Heer op hem ſelfs ; en naer hem noch een ander Heer genaemt Menatonon; en deſe dry Koningen Wingina, Pooneno en Menatonon , zijn in een verbont met den anderen. Vier dag reyſen naer het Suyt-weſten legt het Dorp Sequotan , weſende het Suyderlijckſte Dorp van Wingandocoa. Aen Sequotan volgt een ander Provintie/ genaemt Pomonick ofte Pananvaioc , de Koninck Piamacum : en naer 't Weſten paelt daer aen Newſiok, op een fraeye Rievier genaemt Neus. Verder als Roanoack zijn veel luſtige Eylanden en Dorpen / ſoo op de Eylanden als het vaſte Lant. Want ſy bevonden dat langs de Cuſte veel Eylanden leggen / wel de lengte van twee hondert Engelſche mijlen ; en de Zee die tuſſchen beyde legt/ is op ſommige plaetſen wel veertig Engelſche mijlen breet. Sy keerden weder in Engelant den vijftienden September , en brochten twee Wilden Wanchere en Manleo genaemt/ met haer.

't Jaer daer aen 1585. in April, werden door de tweede reyſe derwaerts geſonden ſeven Seylen/'t grootſte van hondert tonnen/ onder het beleyt van Sir Richard Greenville,

door Sir Walther Ralegh. Dese scheyden van Plymouth den 9. April; en den 14. dito warense in de Canarien; en den 7. May aen 't Eylant Dominica, en den 10. aen Cotesa een kleyn Eylant by Porto Rico: en den 12. quamense ten ancker in Baye de Mosquites in 't selve Eylant; landen daer / en setten daer een nieuwe Pijnas op / en seylden weder van daer den 29. May; en naer datse in Hispaniola de Caycos, Guanima, Cygateo, waren aen geweest/vielen den twintichsten Junij op de Custe van Florida, en den drie-en-twintigsten anckerden sy achter een Voor-lant/ welck sy noemden Cape of Feare, (om de vreese van schip-breuck die sy daer hadden) en quamen soo den ses-en-twintigsten te Wocokon, en verlooren daer door onversicht 't Schip van den Admirael: vonden aen Wingina te Roanoack; en oock naer Croatan, daerse eenig van haer Volck vonden / dat daer by de hare was gelaten eenige dagen te vooren. Den elffsten Julij voeren over naer 't vaste Lant / en ontdeckten de Dorpen van Pomeock, Aquascogoc en Secotan, als mede 't groote Lack/welck de Wilden noemen Paquipe, en andere plaetsen; en keerden soo weder in de Vlote: hebbende alvoren die van Aquascogoc haer Koorn verbrant/om datse een silveren Cop gestolen hadden / en niet wilden weder geven. Den een-en-twintigsten voeren sy van Wocokon naer Hatoraske, en quamen daer 's anderdaegs aen ancker; en den dag daer naer quam Grangino de Broeder van Wingina aen boort: Sy setten te Roanoack aen Lant/en lietense daer blijven wonen/hondert en seven Man onder 't Gouvernement van Mr. Ralph Lane. Die daer bleven van den 17. Augusti 1585. tot den 18. Junij 1586. en wierden doen weder over gebracht by Sir Francis Draeck, die daer quam by geval. Gedurende welcke tijdt sy 't Lant ontdeckten Suydt-waerts aen tot Secotan toe/wesende by gissinge tachtig mijlen van Roanoack: de vaert derwaerts was door een breede Sondt/ daer geen Lant was te bekennen aen beyde zijden/ doch ondiep. Noort-waerts ontdeckten sy tot de Chesepians, wesende van Roanoack, ontrent de hondert en dertig mijlen / door diergelijck breedt en ondiep water / wesende anders 't Lant van Chesepioc, een fraey en playsanten gront/insonderheyt vijftien mijlen van strandt; daer diversche Weroances woonen / als de Mandoags, Tripanighs en Opossians. Naer 't Noort-westen was haer uyterste ontdeckinge tot Chawanoock, ontrent hondert en dertig mijlen van Roanoack; de passagie derwaerts is door een breet versch water / en diep Canael / doch vlack aen beyde zijden.

De Dorpen liggende by de weg / zijn Passaquenoke, the Womans Towne, (dat is der Vrouwen Dorp) Chepanoc, Weapomeyock, Muscamunge en Metackwem; al onder het gebiet van den Koninck van Weapomeyock, genaemt Okisco: van Muscamunge komt men in de Rieviere/ en gebiet van Chawanoock, en de Rievier begint daer te smallen tot het Dorp van Chawanoock toe / daer sy dan noch soo breedt is als den Thames tusschen Westminster en Lambeth. Tusschen Muscamunge en Chawanoock legt een ander Dorp op schoon hoog Lant / welck sy noemen Ohanoack, welck een schoon koorn Velt heeft. Chawanoock, welck is de principaelste plaetse / kan seven hondert Man uyt maken; de Koninck was genaemt Menatonon, een Man van goet verstant / doch impotent van leden. Sy deden noch een ander tocht op de Rieviere Moratock (welck komt vallen inde breede Sondt van Weapomeyock, en heeft een snelle loop/ komende van 't Westen en Suyt-westen) door seker advijs dat sy hadden van de Wilde / dat die Rieviere hoog op/ seker metael was van sacht Koper/in een Provincie genaemt Chaunis Temoatam; welk twintig dagen reysens te Lande was van de Provincie van de Mangoaks, die groote quantiteyt werden geseyt te hebben van dit Minerael / door onder handeling met die van Chaunis Temoatam: en de Mangoaks, en leggen maer een dag reysens by Landt van Chawanoock, en seven by Water: dan desen tocht was te vergeefs/ door gebrek van victualie/

tualie/de Wilden al gevlucht zijnde weder zijts van de Rieviere/uyt vrees van d'Engelsche/ so sy voor gaven. De Koninck Wingina, die hem daer naer hadt laten noemen Pemisapan, uyt mis vertrouwen/meynde de Engelsche al doot te slaen/en hadde alle sijn ondersaten daer toe op gemaeckt; dan ontdeckt zijnde / hy most het selfs bekoopen / wert met veel van sijn Volck verslagen/en eenige plaetsen geruineert: En dit so geschiet zijnde / so scheyden de Engelsche van daer met Sir Francis Draeck, en verlieten Virginia voor die reyse / den 14. Junij vijftien hondert en ses-en-tachentig.

Vorder proceduren van de Engelsche in dit quartier van Virginia *van den jare* 1586. *tot den jare* 1590.

SIr Walther Ralegh hadt in den Jare 1586. een Schip uyt gemaeckt/ om sijn Colonie in Virginia te versterckcn / maer alsoo 't selve eerst naer Paesschen vertrock uyt Engelandt / soo quamt juyst in Virginia, naer dat 't Volck al wegh was met Sir Francis Draeck, als voozen verhaelt / en keerde vruchteloos weder: Sir Richard Greenvil eenige dagen daer naer mede in Virginia arriveerende tot het selve eynde / keerden oock weder naer eenig kort ondersoeck van 't Landt; dan liet daer vijftien Man op 't Eylant Roanoack, om de possessie te continueren/ en versag die met mont kost voor 2 Jaren. Daer naer in den Jare 1587. sont Sir Walther Ralegh weder drie Schepen / met hondert en vijftig Man / om een nieuw Colonie te leggen/ onder het beleyt van John Wite; dese scheyden van Engelant den seven-en-twintigsten April, en gef warmt hebben deur de Eylanden van West-Indien / quamen den 16. Julij aen de Custe van Virginia, en arriveerden den 22.te Hatorask, van daer sy voeren met de sloepen naer Roanoack, om de vijftien Man te soecken; welck sy niet en vonden / noch eenig teecken van haer; vonden oock 't Fort dat Ralfe Lane daer eertijts hadde gelegt aen 't Noort-eynt van 't Eylant / gantsch geraseert / doch de Huysen noch staende / hoewel gantsch overgroeyt/ welck sy schoon maeckten / en bouwden noch andere op nieuw voor haer wooning; (de directie van Ralegh hielt/datse souden gaen woonen in de Baye van Chesepeach, dan de Schipper en Boots-volck en wilden niet voorder:) Sy voeren naer Croatoan, en verstonden daer/ hoe de vijftien waren om komen; welck dese meynende te revengeren op die van Dasamonquepeuck, die de Moort te last geleyt wiert/ sloegen by misverstant een deel van haer vrienden doot / die aen dat feyt onschuldig waren. Op seker oneenicheyt onder 't Volck geresen / over 't seynden van twee uyt de hare na Engelant / om de saecken van de Colonie te verrichten / keerde de Gouverneur selfs op haer versoeck naer Engelandt met de Schepen; en liet daer om te woonen een-en-tnegentich Mans/seventien Vrouwen en elf Kinderen en Jongers. Ick en vinde niet dat naer dese lieden voorder is getaelt voor in den Jare 1590. doen voer John Wite weder derwaerts/ in Schepen die elders toe gedestineert waren / en door faveur van Ralegh gedwongen wierden/ om die Custe aen te doen / en John Wite daer te Landen: Dese scheyden in Martio uyt Engelant / en swarmden soo lang door de Eylanden van West-Indien / dat sy eerst in Augusto quamen op de Custe van Virginia, by 't Eylandt Wokokon, op de hoogte van ontrent vier en dertich graden by Noorden de Linie; en daer naer door storm de Zee gekoren hebbende / weder aen de Custe op de hoogte van vijf-en-dertig graden/ aen een van de smalle sandige Eylanden by Westen van Wokokon; daer naer quamense aen ancker aen 't Noort-oost eynde van Croatoan: Vonden daer een droogte ofte barning/streckende van 't Lant af/ wel twee mijlen / hebbende diversche diepten / doch 't minste Water drie

drie vademen; welck Noord-oost eynt van dit Eylant legt op vijf-en-dertig graden en een half. Den 15 Augus̄t. quamen sy voor Hatorask, op de hoogte van ses-en-dertig graden en een derde / in vijf vademen waters / drie mijlen van strant. Sy trocken met de Booten naer Landt om te Raonoack, 't Volck van de Colonie te soecken; dan int invaeen van de haven hadde d'een Boot een ongeluck / wiert van de holle Zee om geslagen/ en daer verdroncken seven / welck 't Volck van de Schepen onlustig maeckte/om langer naer 't Volck van de Colonie te soecken: Ondersochten niettemin 't heele Eylandt daer het Volck was gelaten / vonden in eenen Boom gekerft in fraey Romainsche letters Cro; en aen 't Fort / welckers Huysen waren af genomen / doch de fortificatie en Palissade staende / insgelijck Croatoan; sonder een † daer boven. (Nu 't was soo tusschen de Gouverneur en 't Volck besproken / dat in dien sy gedurende sijn absentie van plaets veranderden/dat sy dan 't selve by sulcke teeckenen te kennen souden geven/ op datmen konde sien waer men haer te soecken hadde; en 't kruys boven de letters soude een teecken zijn van dat sy in noot waren geweest/ doe sy vertrocken.) Int Fort vonden sy veel ysere Staven / twee weggen Loots/ en een yser stuck geschut/ en andere sware dingen / hier en daer verstroyt en over groeyt met wiet; het boots Volck vont op een ander plaets veel kisten die verborgen waren geweest / en op gedaen en alles uyt genomen / en voorts alles vernielt/ sulcks dat de Wilden niets mede wisten uyt te rechten. Uyt dese teeckenen meynde John Wite, dat 't Volck hem was gaen nederslaen te Croatoan, en had gaern derwaerts geweest; dan het quaet weder dwong de Schepen die Custe van Virginia te verlaten / en thuys te keeren. Sints die tijdt en vinde niet dat men naer dit Volck meer getaelt heeft / voor dat d'Engelsche in dat ander quartier van Virginia hebben Volck gaen planten / als wy hier vooren hebben verhaelt.

Beschrij-

Beschrÿvinge

Van d'Eylanden BERMUDES, BERBADOS, St. CHRISTOFFEL, en d'ander CARIBISCHE Eylanden.

Van de Bermudes *Eylanden.*

HOewel het Eylant Bermuda qualijck onder Virginia kan werden gerekent / door dien het verre daer af legt / soo sullen wy het evenwel daer onder beschrijven. Dit Eylant wert genoemt Bermudes, naer den naem vande Piloot die het eerst heeft ontdeckt / en oock la Garça, naer de naem van sijn Schip: het ligt op de hoogte van drie-en-dertig graden by noorden de Linie/

neær

naer 't seggen van Herrera, ofte naer 't seggen van de Engelsche op de twee-en-dertig graden / en vijf-en-twintig minuten; duysent leguen van Castilien naer 't Westen / volgens 't seggen van Herrera; naer de Engelgelsche seggen / drie duysent drie hondert mijlen van Londen / naer 't West Suyt-westen: en van Roanoack in Virginia Oost Suyt-oost vijf hondert mijlen. Herrera segt dat 't Eylant kleyn is / en 't Lant niet seer hoog / int midden heeft het een bult / daer is menichte van gevogelte; is seer subject de tempeesten / welcke schijnen gecauseert te worden / door de grote vochticheyt van 't Eylant. Om dat dit Eylant so bequaem lag / op de cours die de Vloten houden / komende van Havana, door de Strate van Bahama naer Spangien toe / soo hadde den Koninck van Spangien al inden jare 1527. getracht daer eenig Volck te planten / en een contract tot dien eynde gemaeckt met Hernando Camelo Portugees / om daer een Colonie van Spanjaerden ofte Portugesen te brengen / met sonderlinge previlegien / voor de gene die daer souden gaen woonen; doch 't selve is achter gebleven. In den jare 1593. verloor een Fransch Capiteyn / genaemt Monsieur de la Barbotiere, sijn Schip by onversicht op dit Eylant / en een Engelsman Henry May, die met hem voer / beschrijft dit Eylant als volgt. Het Eylant Bermudes is al verdeylt in gebroken Eylanden / en 't grootste stuck daer ick op was / is by de vier ofte vijf mijlen lanck / en twee en een half mijle breet / wesende al Bosschagie van Cedar-Boomen en andere / doch Cedars zijn de voornaemste. Aen 't Suyt eynde van dit Eylant zijn Verckens / doch soo mager datmense niet en kan eeten / door dien het Eylant soo bar en onvruchtbaer is: maer het heeft menichte van Visch / Vogels / en Schilt-padden. Aen de Oost-zijde zijn seer goede havens / soo dat een Schip van twee hondert vaten daer kan vaeren / besloten binnens Lants / sonder perijckel / en diepte genoeg. Daer is soo goede Peerle-visscherye als yevers in West-Indien / (soo hy meynde) dan dat de plaets seer subject is / vuyl weder / Donder / Blixem / en Regen / doch in April en May, haddender schoon weder; Sy vonden daer weynig versch / en dat regen Water / dan daer zijn veel fraeye Bayen / en ongetwijfelt soude men met graven wel versch Water vinden. Daer naer isser inden jare 1609. een Engels Schip dat naer Virginia wilde / waer Capiteyn op was Sir George Sommers, aen dit selve Eylant gestrant / en 't Volck opt Eylant gebergt; by welcke dese beschrijvinge is uyt gegeven / die wy hier int korte sullen by-voegen.

Dit Eylant / te weten het principael Eylant met al de gebroken Eylandekens daer aen leggende / heeft de forme van een halve maen / weynich ronder / en verdeylt in veel gebroken Eylanden; daer zijn veel goede havens / maer wy konden maer een bysonder plaets vinden / om in / ofte eer uyt te komen / welck niet al vry en was van dangier / daer is drie vadem waters aen 't in-komen / en binnen ses / seven / en acht vademen / daer men seker mach liggen en besloten binnens Lants / buyten alle perijckel van Wint / en weder / en maken de Schepen vast aen de Boomen: 't In komen is soo eng tusschen de Klippen / dat het met weynig geschuts kan versekert worden tegen alle gewelt. Daer is groote abundantie van Visch / van diversche soorten / seer vet en smaeckelijck. Daer zijn veel Verckens / en een soorte van Vogels / soo groot als Duyven / die menichte van eyeren leggen op 't Sant / soo groot als Hinnen eyeren: een ander soorte van Zee-vogels isser / welck haer houden in holen onder de gront / als Conijns holen / zijn goet en vet / en haer eyeren wit / so datse qualijck van der hoenderen eyeren zijn te onderscheyden: oock Reygers met menichte / en andere seer gentile kleyne Vogelkens: men vint daer menichte van Schiltpadden / wonder groot / en vol van eyeren / die seer goet zijn om te eten / en daer komt Olie van / so soet als Boter. 't Lant geeft verscheyde vruchten / als gesprinckelde Peeren / die groen blijven op de Boomen 't gantsche Jaer door:

witte

witte en roode Moer-besien en veel Zijde-wormen daer op/ die witte en geele Zijde geven. Men heefter oock Palmitos Boomen / die seer soete Besien geven / daer de Verckens meest van voeden: ontallijcke Cedar-boomen/ de schoonste van de werelt/ welcke een soete Besie dragen / en goet om te eeten: men vint daer oock Peerlen seer schoon / ront en orientael; als mede eenig Ambergrijs vande beste sorte: groote Walvisschen komender seer naer by de Custe / so dat men die lichtelijck soude konnen vangen: komender gemeynlijck in Januario, en continueren ontrent de Custe tot in May. Sints de Engelsche daer zijn gekomen / waster oock excellente Tabac.

Van de Colonien van de Engelschen op de Bermudes, *en vordere bysondere gelegentheden van de Eylandekens en Custe.*

DEse laetste Schip-breucke van de Engelsche/ op dese Eylanden van de Bermudes, heeft oorsaeck gegeven / dat sy getracht hebben om de selve met Volck te beplanten: hebbende de selve gegeven den naem van Summer Eylands, naer den by-naem van den Ridder die daer Schip-breuck hadde geleden: en naer dat een nieuwe Compagnie was op-gerecht / en Octroy van den Koninck verworven: soo zijn in den Jare 1612. in een Schip derwaerts gebracht sestig Persoonen / om daer te woonen onder een Gouverneur / genaemt Mr. Richard Moore; en van tijdt tot tijdt isser meer Volcks gebracht: Dese Gouverneur employeerde den tijt van sijn Gouvernement (welck duerde drie Jaren) meest int fortificeren van sulcke plaetsen / als noodig waren tot bescherminge van de Coloniers: bouwde tot dien eynde wel negen of tien Fortressen / en plante daer geschut op: Doch in die tijdt sont de Heere een swaere plage over het Lant / een overgroote menichte van Ratten / welck eerst uyt een Schip aen Lant geraeckt zijnde / in korten tijdt 't Lant soo hebben vervult / datse alle de vruchten schadeloos maeckten / en men qualijck yet voor haer konde bergen; en hoewel 't Volck alle vlijt dede om dit schadelijck gedierte te extirperen / soo wierden doch alle middelen te vergeefs aen-gewent: tot dat de selve eyndelijck om-gekomen zijn / en gelijck verdwenen. Daer-entusschen heeft dese swaricheyt dese Colonien in 't eerste seer t'onder gehouden: Naer drie Jaren is in Mr. Moore sijn plaetse gekomen Capiteyn Tucker, welck hem naerstelijck heeft gequeten int planten van diversche Boomen / die hy dede halen uyt de Eylanden van West-Indien / en cultiveren van het aerdtrijck / en alles te besorgen dat dienstig was tot onderhouding van 't Volck / en de Commercien tusschen 't voorschreven Eylant en Engelant: In sijnen tijt is mede een verdeelinge van 't Lant gemaekt/ op dat een yeder van de Coloniers en Participanten in dese Compagnie mocht weten sijn contingent / en hem begeven tot bouwen van Huysen / en versorgen 't gene van noode was tot onderhout van sijn familie. In den Jare 1619. is daer als Gouverneur gekomen Capiteyn Butter, met vier Schepen en by de viff hondert Persoonen / alsoo daer te voren niet over de vijf hondert waren overig gebleven / door dien datter geen Volck eenigen tijt te vooren en was over-gesonden / de Compagnie gelijck gediscourageert zijnde door de plage van de Ratten / hier vooren verhaelt: Sints die tijdt is daer noch meerder getal gesonden / soo dat de Colonien bequaemelijck van Volck voorsien / en alles in seer goede ordre is gebracht: gelijck 't selve te sien is by diversche boeckens in Engelant gedruckt / en insonderheyt by een Caerte daer van gesneden / en in 't Jaer 1623. uyt gegeven met een wijtluftige beschrijvinge op de kanten; by welcke beschrijvinge te sien is / hoe dese Eylanden by de Engelsche gegeven zijn bysondere namen; begin=

ginnende vant Oostelijckste eynt van de Bermudes, heeft men eerst een lanck-worpig Eylant / streckende by naer Noort-oost en Suyt-west / op welcke een woonplaetse is geleght / die sy noemen Warwijck Fort; en op de Noort-oost hoeck van 't selve ligt een Fortjen ofte Toorn / welck sy noemen Sandys Fort; en op den Zuydt-oosten hoeck een diergelijck / welck sy den naem hebben gegeven van Davers Fort; tusschen dese twee Forten / heeft dit Eylandeken / welck sy by een bysonderen naem noemen St. Georges Eylant / sijn meeste breedte / en loopt voort naer 't Westen smaller en smaller toe / tot het Westelijckste punt / welck sy noemen Burnt Point, en is by naer int midden gelijck door gesneden van een kromme Baye / diese noemen Worsen Holm Bay, en by de Burnt Point op de Noort-zijde heeft het een ander kleyne Baye / diese noemen Whalebon Baye; tegen over den Suyt-oosten hoeck legt een ander Eylandeken / en liggen noch twee Fortjens / diese noemen Cavendish Fort, en Pagets Fort; en tusschen beyde dese twee Eylanden is een door tocht / daer twee kleyne Eylandekens in liggen; voorder naer 't Suyt-oosten legt een ander Eylant / welck sy noemen St. Davids Eylant / welck met sijn Noort-westelijckste punt streckt naer St. Georges Eylant / en komt te responderen op Morshen holm Bay, en laet tusschen beyden een binne water / in 't welcke ligt een tamelijck Eylandeken / welck sy noemen Smiths Eylandt, en twee of drie kleynder Eylandekens. Van het om-keerende naer 't Suyt-westen heeft men een kleyn Eylandt / welck sy noemen Coopers Eylandt; op den hoeck / welck sy noemen Gurnets Head, legt een Fortjen genaemt Pembroecks Fort: en voorder naer 't Westen Nonsuch een kleyn Eylandeken / en Moores Eylandt met een Fortjen daer op. Hier aen volgt op de selve streeck Charles Fort, gelegen op een kleyn Eylandeken; en wat Noordelijcker aen Kings Castle op een Eylandeken; beyde dese Forten leggen recht voor het Oostelijckste punt van 't grootste Eylandt; en dese voorschreven Eylandekens besluyten een groot binnen water / welck sy noemen Southhampton Harbour, int binnenste van welcke haven dicht by St. Georges Eylandt noch een lanck en smal Eylandeken legt / welck sy noemen Long Bird Eylandt, en tusschen Burnt Point en het Noort-oostelijckste punt vant grootste Eylant / een Eylandeken / welck sy noemen Cony Eylandt. Het grootste en principaelste Eylant streckt hem in de lengte by naer Oost en West / en heeft diversche uyt-stekende hoecken / kromten en binnen-wateren: het Oostelijckste deel heeft een punt tegen over Cony Eylandt, streckende by naer recht Noorden / en een ander punt aent Suydt-oostelijckste deel / welck met Kings Casteel en Charles Fort over een komt / en op sijn Oostelijckste Custe twee Bayen / te weten Walsingham Baye naert Noorden toe / en Stokes Bay naer 't Suyden / beyde binnen Southhamtons Baye: en by Stokes Bay voornoemt / een Vlecke welck sy noemen Tuckers Towne. Dit Oostelijckste deel van 't Eylant heeft een groote binnen-water / welck sy noemen Harnigton Sound, in 't welck men komt door een seer enge mont en smalle kille / welck sy noemen The Flattes, streckende by naer Noordt-west en Suyt-oost van de voorschreven mont / tot aen de groote Zee; en voor aen legt een kleyn Eylandeken. Van dese Flattes heeft men voorder op de Noort-custe van dit groote Eylant / by naer int midden tusschen de voorschreven Flattes en een uyt-stekenden punt / welck sy noemden Spanisch Point, een plaetse / welck sy noemen Brakisch Point, daer een Dorp by legt; en voorts naer by het voorschreven punt / Abbots Bay! dit punt en de Flattes liggen wat meer als vier Engelsche mijlen verscheyden / en tusschen dese spatie ist Eylandt op sijn breedtste wel en wat meer als anderhalf Engelsche mijle over dwars. Van dit Spanisch Point keert hem de Custe van dit grootste Eylant naert Suyt-oosten / de lengte van drie Engelsche mijlen / en maeckt gelijck een groot inwijck / welck sy noemen Pagets Port, met een heel deel kleyn Eylandekens

inden

inden mont: en vant binnenste punt van dese inwijck loopt de Noordt-zijde van't Eylant weder Westelijck op/ ontrent ses Engelsche mijlen; en keert dan Noordt-west om met een kromte/ tot het Westelijckste punt van't Eylant/ welck sy noemen Flemisch Wreck. Tegen over dit point naert Noort Noort-oosten legt weder een kleynder Eylant/ streckende by naer Zuyden en Noorden/ welck sy noemen Summerseth Eylandt, met eenige heel kleyne Eylandekens daer rontom: en voorts op de selve streeck Walford Eylandt; en daer aen Gates Eylandt; en eyndelijck een lanck en smal Eylandt/ welck sy noemen Irelandt: van de Zuyt-custe van dit smal Eylandt tot aent Spanish Point zijn ontrent twee Engelsche mijlen/ en tusschen beyden eenige kleyne Eylandekens/ en voorts klippen en droogten/ de welcke een tamelijcke groote binnen-lantsche Zee besluyten/ welck sy noemen The Great Sound, in het welck oock eenige kleyne Eylandekens besloten liggen/ welck de Engelsche bysondere namen hebben gegeven/ als Pearle Eylandt, Elisabeth Eylandt, Dorrel Eylandt, Brothers Eylanden, en diergelijcke: en daer zijn noch twee Bayen/ waer van de eene by naer int midden van die streeck legt/ welck sy noemen Whithearne Bay; en d'ander by naer aent eynde van de kromte voor-noemt/ welck sy noemen George Bay: dese Eylandekens leggen binnen/ en dese twee Bayen aende Zuyt en West-zijde van Great Sound. Op de Zuyt-custe van dit grootste Eylant/ beginnende van Charles Fort af/ heeft men eerst Harresles Bay, met eenige Huysen daer ontrent/ en is van't voorschreven Fort verscheyden/ by naer vijf Engelsche mijlen; drie Engelsche mijlen voorder legt een ander Baye/ die sy noemen Elbow Bay; en noch twee mijlen voorder naer 't Westen Great Turckle Bay; en noch twee gelijcke mijlen voorder Port Royael, hier ist Lant seer smal tusschen de open Zee en de Great Sound, en't Lant buygt hem door't Westen om/ by naer als een halve Mane tot aent 't eynde/ welck sy als voozen noemen het Flemisch Wreck. De Zuyt-west hoeck is hoogh en slecht als de Lysart, dan wat hooger/ naer dat bevonden is by een die int Jaer 1621. met een storm daer by naer op soude vervallen hebben. Voorts soo is het Lant binnen verdeelt in stammen; en ander smaller gedeelten. Waer by dan blijckt dat de Bermudes eertijts/ en nu by de Engelsche de Sommer Eylandts genaemt/ veel Eylanden en gebroken Landen onder sich vervatten/ die alle niet sonderling veel gronts uyt en brengen.

Voorder verhael van de gelegentheyt van de Bermudes, *gestalte van't Landt en de Lucht, en wat voorder daer aen kleeft.*

DEse Eylanden van Bermudes, zijn gantsch in't ronde om-cingelt van klippen en Rotsen/ welck haer Noort-waert/ West-waert en Zuyt-west waert veerder uytstrecken als tot noch toe is ondersocht: waer over dit Lant van naturen seer sterck is; want daer zijn maer twee plaetsen/ (en dat noch voor de gene die de gelegentheyt heel wel bekent is) daer de Schepen sonder dangier konnen door in-komen: en dese plaetsen zijn by de Engelsche nu sterck gemaeckt en beset. De klippen liggen op de meeste quartieren boven met het leeg water; en met hoog water en zijn sy niet seer bedeckt/ door dien het water daer niet over vijf voet en wast ofte valt. De Strandt selfs is oock al meest rodtsig en steenig/ soo verhart van de Son en Winden/ dat het slaen van de Zee daer weynigh vatten op heeft. De voordere gront is van diversche coleur/ en is eyghentlijck noch kley noch Sandt/ maer een Substantie tusschen beyden: de roode gront is de slimste; de bleecke ghelijckende de Sandt/ en de swarte ghelijckende de kley/ is goet; dan de bruyne tusschen dese beyde is wel de beste. Twee ofte drie voet diep in gravende/ en somtijdts oock wel minder/ vint men een witte en

harde substantie / daer 't geboomte zijn Wortelen meest in grondet en vastet / en oock apparentelijck sijn voetsel uyt treckt. Ten is niet wel soo hart als Steen / en nochtans door den bant harder als Steen-kalck; spongieus en vol hollicheden / als de Puym-steenen / so dattet veel vochtigheyt licht vat en lang behout: Daer isser oock die wel harder en vaster is / te weten / onder de roode gront / welck op een legt als dicke schalien. Men heeft in dese Eylanden goet versch water in putten die sy graven / somtijts geen vier oft vijf passen van de Zee-strant; soo dat de meesten deel van dien vloeyen en ebben / gelijck de Zee selfs. De Lucht is door-gaens klaer / seer getempert / vochtig en matelijck warm / seer gesont en bequaem tot het voort-brengen en op-queken van allerley dingen; soo datter by naer geen dinck van her-waerts over daer wort gebracht / of het neemt daer wonderlijcken toe. Niet te min door dien daer geen groote hitte en is / soo en worden der veele vruchten niet volkomen rijp / en hoewel de Boomen haer bladeren vallen / soo blijven sy gelijck wel noch groen. 't Koorn dat sy daer hebben is het Mais, welck in meest alle quartieren van West-Indien gebruyckelijck is; welck voor de gene diet gewoon zijn / hertelijcker en voetsamer is dan de hier-landsche Tarwe; en is oock draegsamer / soo dat dickwils een pont gewichts komt van een of twee Grainen. Van dit Koorn setten sy daer twee maels 's Jaers / (als oock veel andere zaden) eens in Meert, welck sy vergaderen in Julij, en de tweede mael in August, welck sy vergaderen in December. Men wort daer qualijck immermeer eenige Sneeuw oft Vorst gewaer; noch oock eenige extraordinarie hitte: want daer wayen meesten tijt frissche winden uyt der Zee / die de Lucht op-klaren en verkoelen. Den meesten tijdt vant Jaer wilt daer wel donderen en blixemen / en oock schrickelijcker als hier in dese Landen / doch en worden de Menschen of het Vee daer door niet beschadigt / soo veel men noch heeft komen onder-vinden. Daer en wort geen venijnig gedierte int Landt gevonden: de gele Spin / welck haer webbe maeckt oft zijde waer / en wort niet venijnig bevonden. Niet te min soo isser een seker plante / welcke om en op de boomen klimt gelijck de Veyl / en heeft de bladeren by naer gelijck als Wijngaert bladeren / welck schijnt wat venijnig te wesen / doch van kleynder kracht. 't Lant / doen de Engelsche daer eerst neder-sloegen / was al over-groeyt van boomen en alderley planten / soo bekende als onbekende: en nu zijn daer alderley soorten van Fruyt-boomen en kruyt gebracht en geplant / welck daer uyttermaten wel toe-nemen. In de wateren en de Zee daer ront om heen is grooten over-vloet van alderhande Visch / doch meest onbekent voor die van Europa: Insgelijcks ist van 't gevogelte datmen daer vint. Men heeft daer oock opt voor-jaer en een gedeelte van de Somer seer veel Schilt-padden / welck de Spanjaerden noemen Tortugas, en de Engelsche Turckles, de welcke een seer goet voetsel geven.

Naer dat de Engelsche schrijven / soo soude men in dese Eylanden oock vinden de plante / welck men in West-Indien Nuchtly en oock Tuna noemt / daer de Couchenille in Nova Hispania en elders van vergadert wort / hoewel hier aen dese plante op dit Eylant geen en wort gevonden: maer wel seecker vruyt / welck de Engelsche noemen he Prickelt Peare: dese plante wast daer meest in plaetsen daer niet anders en wil groeyen / namentlijck tusschen de Rotsen en aen de Zee-kant / gelijck als of het sout water haer dienstig waer. Om een eynd te maken met de beschrijvinge van dese Eylanden / soo sullen wy hier een ding tot besluyt verhalen dat seer wonderbaer is / namentlijck: dat in den Jare 1616. vijf Persoonen int midden van de Somer scheyden van dit Eylant / met een open Boot van ontrent drie tonnen / en quamen in seven weken / sonder eenig ongeluck in Yrlant te lande / welck een groot stuck weegs is / en over een holle en onstuymige Zee; soo dat het ongelooflijck schijnt te wesen / insonderheyt voor de gene / die de af-

grij-

grijselijcke tempeesten / stortingen en worpen van wateren in die Zee hebben uyt-gestaen: nochtans wort het selve als een waerachtige en gedenckweerdige geschiedenis aen-geteyckent. Door het gevaer dat ontrent dese Eylanden is voor de Schepen / gelijck uyt het voorgaende genoeg is af te meten / soo hebben de Stier-lieden voor veele Jaren getracht middelen te vinden / om haer coursen so aen te leggen / dat sy int weder-keeren van West-Indien (want int derwaerts varen naer Nova Hispania ofte Terra Firma, ofte oock de Eylanden / blijven sy daer verre genoeg van) door de Strate van Bahama, de selve mochten mijden; en des niet tegen-staende / soo komen sy noch dickwils qualijck uyt / en komen op dese Eylanden te pericliteren / en somtijdts oock wel Schip-breuck te lijden: Insgelijcks die naer Virginia, ofte Nieuw Nederlant, ofte die quartieren willen / moeten al mede neerstig toe-sien om dese Eylanden te mijden / alsoo sy de goede wint / die sy de passagie-wint noemen / al seer hooge / en wel op de achtien graden / en meer gaen soecken: Wy souden hier konnen by brengen / wat coursen so de Spanjaerden als andere Natien hebben beraemt / om dit perijckel te mijden en te ontgaen / dan alsoo de saecke wijtlustig is / en van een verre ander bedrijf als 't gene wy tegen-woordig voor hebben / soo sullen wy 't selve voor als nu hier by laten berusten.

Beschrijvinghe Vande CARIBISCHE Eylanden.

De kleyne Eylanden, die van 't Eylant *St. Iuan de Puerto Rico* sijn gelegen na 't Oosten en Zuyden, tot aen 't vaste Landt van *America*, worden genoemt *Canibales*, doch gemeynlijck, *De* CARIBISCHE *Eylanden*, om de menichte van *Caribes*, (dat sijn Wilden, die mensche Vleys eeten) die in dese Eylanden worden gevonden: Dese zijn seer veel in getal, waer van wy de voornaemste beschrijven sullen.

Vande Barbados.

BArbados ofte Barbudos is een Eylant / gelegen van Dominica naer het Zuyt-ooſten / op de hoogte van dertien graden en twintig ofte 40. minuten (want de obſervatien die varieren in 't getal van de minuten:) is van gedaente ovael/en ontrent de vijftien of ſeſtien mijlen in 't omgaen; hoewel andere het ongelijck grooter maken / en wel dertig mijlen in 't omgaen. Is luſtig in 't aenſien / groen van geboomte / overal dicht ſonder open-velden: hoog-land by naer als Engelant / doch hoogſt aen de Noort-zijde; by de Ooſt-kant om al meeſt in 't ronde met eenige hoecxkens/daer al riffkens van af-ſteken/ ſommige een Gotelinge ſcheut en meer in Zee. Aende Zuyt-weſt kant is 't Landt ſeer weelderig met Boomen bewaſſen / en daer is een Sandt-baye / daermen ſetten kan op 12. 15. 20. en 30. vademen waters; het diepter hard af / en de gront en iſſer niet ſeer ſchoon. Heeft ſchoone Reeden aen de West-zijde. Aen de Suyt-zijde is een groote Bay/ waer in veel Schepen konnen liggen; en daer loopt een Rieviere in Zee. Daer waſſen op 't Eylant ſeeckere Boomkens/ welcker baſt ſoo ſcherp is als Gember (eenige vande onſe noemen die Coſte) hebben bruyn groene bladeren / voor ront / en dragen ſeeckere kleyne bloemkens / van binnen orangie / met een geele gront / en van buyten purper van coleur / hebben maer vijf kleyne en ronde bladerkens; groeyen in troſſen te gader als de Vlier: den baſt vande ſtronck is tamelijck gladt / en 't hout geheel hart en van binnen ſwartachtig: waſſen meeſt ontrent de water-kant. De onſe die aen dit Eylant geweeſt zijn in 't Jaer 1628. verhalen hier gevonden te hebben by de ſes hondert Engelſchen (naer haer eygen ſeggen) die haer hier hadden neder geſlagen/en een Fortjen gelegt aen de Zuyt-weſt zijde / ontrent een muſquet ſcheut van ſtrant in 't Boſch / alwaer ſy Velt hadden geopent en Toback gezaeyt; oock eenige Orangie en Limoen-boomen geplant / neffens andere vruchten: daer voor 't Fort is ſlechte reede op 25. vademen geen muſquet ſcheut van de Wal / vuyle klippige gront. Op 't Eylandt zijn Verckens by menichten. De heele Weſt-zijde van dit Eylant en is niet ſeer bequaem om te anckeren / ten ware heel dicht onder de Wal.

Van het Eylandt St. Chriſtoffel.

St. Chriſtoval ofte St. Chriſtoffel als de onſe ſeggen / is gelegen tuſſchen de Eylanden Nieves en St. Euſtaſio, op de hoogde van ſeventien graden en twintig tot dertig minuten: ſtreckt hem inde lengte tuſſchen het Z. O. en het N. W. is ontrent ſes mijlen lang; van breete oneffen / want op het Noort-weſt eynde iſt wel 2. mijlen en meer breet/ dan naer het Suyt-ooſt eynde loopt het ſmal af: is hoog bergachtig lant / aende N. W. zijde hoogſt. Daer hebben noch onlangs Wilden op gewoont / dan zijn vande Franſche en Engelſche ten deele doot geſlagen / en ten deele verdreven / om datſe al vooren de Chriſtenen qualijck hadden gehandelt en geſocht te vermoorden. Op dit Eylandt ſoude Pock-hout te vinden weſen; aen 't Suyt-ooſt eynde zijn eenige Sout pannen / daer Sout in te vinden is/ van naer Martio tot in 't leſte van Junio, ſoo eenige ſeggen. 't En is op de Cuſte van dit Eylandt niet ſeer ſchoon om te anckeren / doch wel 't beſte voor 't Fort vande Engelſche/ liggende aende Suyt-zijde. Beyde de Franſche en Engelſche hebben hier voor eenige Jaren begonnen haer neder te ſlaen / ſoo dat al van in

den Jare 1627. beyde Natien daer redelijck sterck waren / ommers de Engelsche naer haer seggen wel by de duysent sterck: woonen daer met den anderen in vrede / soo dat de Fransche haer gelegentheyt hebben op de Noort-zijde / en de Engelsche op de Zuyt-zijde; generen haer daer met Taback te planten / welck daer seer goet valt. De onse die daer waren in 't Jaer 1627. en 1628. seggen dat van November tot 't eynde van Januar. daer meest alle dage regende / doch meest 's nachts; en dat sy de wint continueerlijck hadden uyt den O. ten N. en O. N. O. met harde koelte.

Van het Eylandt St. Vincent.

St. Vincente is gelegen op de hoogte van 13. graden (en eenige minuten / soo sommige seggen:) W. en W. ten N. van het Eylant Barbados, ontrent 15. of 16. mijlen (hoe wel eenige spreken van veel meer) en naer het Z. W. van Santa Luzia. Is ses mijlen lang / streckende meest O. en W. is seer vruchtbaer en heeft seer schoone Bayen / aen de W. en Z. W. zijde / daer men anckeren mach soo naer 't Landt als men wil / doch niet ver af / door dien 't daer steyl is: de bequaemste Bayen worden by de onse genoemt St. Antonis Baye; Kraeck Baye; Kael-houcx ofte Cawynen Baye: Trompetters Baye / &c. die al te samen versche water-loopen hebben ofte kleyne Rievierkens. Dit Eylandt heeft seer goede gront; daer is weynig gedierte. De Inwoonders gaen heel naeckt / als op de andere Eylanden / zijn niet seer groot van posture / zijn luy en traegh / sorgen nieuwers voor als voor de kost / schilderen haer met roode verwe / die hier heel goet valt / doch willense niet verkoopen. Daer vallen veel hoenders: 't Landt is mede gequelt vande Landt-krabben: 't Volck vaert met haer Canoën 35. en meer mijlen over Zee naer 't vaste Landt toe / sonder eenige Zee-instrumenten / en weten de Eylanden weder te vinden / tot groote verwonderinge.

Van het Eylandt Dominica.

Dominica is gelegen op de hoogte van vijftien graden en dertig minuten; streckt hem Noort-west en Zuyt-oost: op de Noort-west zijde schijnt het hooger / en als ghy daer by komt met het hooge water / soo schijnen het twee Eylanden te wesen / maer naerder komende / sietmen dat het maer een is: aende Zuyt-oost zijde suldy sien een vlack en lanck punt / en daer op een Rotse / als de Cabo Tiburon: aen de Noort-zijde een weynig van Landt schijnt het een kleyn Eylandt / en op de top daer af / gelijck een hooge Toorn / en op de Noort-zijde vertoonen hem gelijck veel witte webben. 't Landt is heuvelachtig met seer diepe Valleyen / al over-wassen met hout / soo datter quaet is door te komen by de Zee-kant. Daer zijn seer goede reeden / hoewel datse dangereus zijn / wegen de Cariben of mensch eeters / die noch op dit Eylant woonen; Dit Volck loopt al naeckt / schilderen haer met sekere roode verwe; zijn Vyant van de Spanjaerden / en ook niet te betrouwen voor andere: dragen al lang hayr / so wel Mans als Vrouwen: daer wast seer veel Taback / welck de Engelsche en Fransche daer komen handelen / daer brengende Messen / Bijlen / en ander yser-werck. In dit Eylandt zijn twee heete baden / welcker een ligt aen de Noort-west zijde by een schoone Baye / en aen de West-zijde heeft het een goede haven / welck sy noemen Aguada: daer de Schepen komen versch water in-nemen uyt een Rievierken / welck inde mont twintig passen wijt is.

Van het Eylant Granada.

GRanada is gelegen op de hoogte van twaelf graden en vijftien minuten (weynig min ofte meer: want de observatien varieren inde minuten;) verscheyden van St. Vincent Z. W. ten Z. en N. O. ten N. ontrent de 18. mijlen. Is lang tusschen het N. N. O. en Z. Z. W. 5. of 6. mijlen: en aent Zuyt-eynde niet over een half mijle breedt; ligt meest in de gedaente van een halve mane; heeft een hoogen berg boven andere uytstekende: de gront is schoon en goet: is seer vruchtbaer van alderhande fruyten / insonderheyt veel Cassavi: dan 't Lant is overal seer overwassen met Boomen; 't meeste gedierte datter gevonden wort zijn Casimanes, die de Spanjaerden noemen Armadillos, goet om eten. Van Junio tot October komen daer menichte van Schildt-padden / en Zee-koeyen: so dattet een van de beste Eylanden is om te ververschen: aen de West-zijde wat by zuyden de Suydt-caye is een seer schoone haven om Schepen te versien: aen 't Zuyt-eynde tegen over een kleyn Eylandeken is een groote panne / daer in de drooge maenden (so de Wilde seggen) veel Souts in te vinden is. Het Lant is wel goet om Tobac te planten / maer seer gequelt van sekere Lant-krabben; hoewel eenige willen sustineren datse maer ontrent den Oever en af-wateringen worden gevonden / en dat 't binnen Lant daer geen noot van en heeft. De beste Reden zijn aen de West-zijde / de welke nochtans niet soo goet worden geoordeelt by eenige / als die van St. Vincent; de gront en isser mede soo schoon niet / maer op veel plaetsen vuyl en rudsigh. Komende van St. Vincent, is de kours Z. Z. W. men set die by westen de Begos omme: dese Begos zijn kleyne Eylandekens en Klippen / die op de rije liggen tusschen St. Vincent en Granada, zijn schoon; men mach daer wel dicht by komen. De Inwoonderen zijn Caribes, of menschen eters / van de selve slach als die vande by-liggende Eylanden / loopen naeckt / beyde Vrouwen en Mans / en zijn niet verder te vertrouwen als men die siet / seer wraeck-gierig / en die niet en waerschouwen voor datse beginnen: hebben onlangs verscheyden acten van hostiliteyt gepleegt tegen de onse / soo op haer eygen Eylant als op de naest gelegene.

Van het Eylandt Santa Cruz.

SAnta Cruz is gelegen van 't Eylant St. Juan de Puerto Rico O. Z. O. (naer de bevindinge van de onse) twaelf mijlen / weynig meer of min; op de hoogte van 17. graden en 25. minuten: verthoont hem seer gebroken / de West-zijde hoogst; is wel 8. mijlen lang / streckende O. en W. heeft hooge Bergen en diepe Valleyen; daer is geen ofte seer qualijck versch water te vinden. Men stiert van Montserratte naer dit Eylant W. N. W. naer Puerto Rico. Andere stellen dit Eylant op de hoogte van 17. graden / en oock op 17. graden en 40. minuten / soo dat de hoogten seer varieren / dan by de onse is bevonden dat de Z. W. zijde ligt op 17. graden en 25. minuten. Dirck Ruyters segt / dat het streckt O. en W. en datter een Reede is op de West-zijde / daer men Water en Hout mach halen; dat het is een leeg Eylandt / schijnende van verre gelijck oft veel Eylanden waren: op de Noort-custe is een droogte / een kleyn mijle van 't Lant af. De Engelsche waren aen dit Eylant in den Jare 1587. daer wast een seker fruyt / als groen Appelkens / 't Volck datter van at / swol de tonge soo datse niet konden spreken / dan verginck van selfs binnen de 24. uren: vonden daer uyter-mate groote Schilt-padden; geen versch water / dan een staende Poel van seer quaet water / soo dat de gene die 't aensicht daer mede wieschen / eer dat de Son op was / de oogen en 't aensicht so op swol /

datse

datse in eenige dagen niet konden sien: naer lang soecken vonden sy noch een Fonteyn van goet water: daer woont sonderling geen Volck op.

Van het Eylandt St. Luzia.

St. Luzia is gelegen naer 't Zuyden van 't Eylant Matinino, op de hoogte van 13. graden en 40 minuten by noorden de Linie; heeft op de Zuyt-west zijde twee hooge spitse Bergen (naer 't seggen van Dirck Ruyters) diemen 't geheele Landt over kan sien / en de Oostelijckste is de grootste. 't Volck van dit Eylant loopt naeckt / heeft lang swart hayr / 't lijf root geverwet / met roode strepen van de ooren tot de oogen / als Mr. Purchas getuygt; welck dit Eylandt stelt op de hoogte van twaelf graden / een Engelsch Schip gedestineert naer de Guiana, sette hier 66 Man aen Landt / die gesonden waren om de Colonie in Wiapogo te suppleren / en met het Schips Volck on-eenig waren geworden / welck Volck meest van de Wilden werden doot geslagen. Vande gront van dit Eylant wert verscheyden getuygt/een van dese Engelsche die 't ontquam/prijst die/ wegen sijn vruchtbaerheyt: de onse die daer onlangs geweest zijn/daer en tegen seggen; dat het heel dor en on-vruchtbaer is / en dat derhalven de Wilden daer af zijn getogen / en datter nu niemant en woont.

Dit sijn de voornaemste van de Caribische Eylanden, de rest van de selve zijn van kleyn belangen.

Vande HAVANA.

De Stadt St. Christoval de Havana, is niet alleen de principaelste plaetse die den Koninck van Spanjen heeft in het Eylant Cuba, maer oock de voornaemste Haven en vasticheyt die hy heeft in gantsch West-Indien. Is gelegen op de Noort-custe van het Eylant Cuba, tegen over de Provincie van Florida, op de hoogte van twee-en-twintig graden en een half by Noorden de linie / (naer 't seggen van Herrera: dan Figueredo in sijn Roteiro, stelt die op drie-en-twintig graden / alwaer den Gouverneur en andere Konincks Officieren haer ordinaire residentie zijn houdende. De haven is uytnemende van grootheyt en versekeringe / insonderheydt naer dat de Koninck Philippus de tweede daer gesonden heeft den Velt-overste Juan de Texeda, en den Ingenieur Baptista Antonelli, om de selve op nieuws te fortificeren. Alle de vloten van Indien komen hier te samen om in een Admiraelschap naer Spangien te keeren: wiert eerst genoemt Puerto de Carenas, om de goede gelegentheyt die de selve heeft om de Schepen over te halen. John Chilton Engelsman beschrijft de selve in den Jare 1570. aldus. 't In-komen vande haven *Avana* is seer enge, soo datter qualijck twee Schepen teffens konnen invaren, hoewel het daer ses vadems diep is op 't nauwste: aen de Noort-zijde van 't inkomen legt een Toorn, daer gestadelijck een man op waeckt, om de Schepen die uyt der Zee komen te ontdecken, en soo veel zeylen als hy int gesichte krijgt, soo vele Vanen steeckt hy op den selven Toorn, op dat 't Volck vande Stadt (welck light binnen de haven, een mijl vanden selven Tooren verscheyden) magh daer door gewaerschout werden. Onder den Toorn leght een Sandt-strandt, daermen lichtelijck kan laden, en neffens den Toorn legt een Bergh by de water-kant, welck met weynig geschuts daer op te planten, de haven en de Stadt kan bedwingen. De haven is binnen soo wijt, datter duysent Schepen konnen herbergen, sonder ancker ofte kabel, alsoo sy voor alle winden daer beschut liggen. Daer wonen in de Stadt drie hondert Spanjaerden, en ontrent sestig Soldaten, die de Koninck van Spanjen daer onderhout

derhout tot bewaring van seker Kasteel, dat daer onlangs is gemaeckt, waer twaelf stucken grof geschuts op zijn geplant, en is omringt met een smalle gracht, daermen 't water kan in laten komen naer zijn wil. Alle de Schepen van West-Indien komen hier te samen door bevel des Konincks, om versche victualie, water en andere behoeften in te nemen. Maer de gelegentheydt is sints die tijdt noch seer verandert / gelijck wy konnen vernemen uyt een Spaenschen geintercipieerden Brief/ geschreven in October des Jaers 1590. welck aldus luyt: De haven van *Havana* is gemaeckt in deser voegen. Het in-komen is by een seer enge Canael, welck duert de lengte van een Geuteling-scheut, en van daer opent sy haer breeder en breeder: aen 't inkomen zijn twee uyt-stekende punten Lants, waer nieuwlijck zijn gelegt twee starcke Fortressen, daer veel geschuts op is geplant: beneffens een seer sterck en vermaert Casteel aende Stadt, dat onwinbaer is. In dese drie Forten liggen by de duysent Soldaten in guarnisoen. Oock zijn hier twee Galleyen, om de Custe te bevrijden. Hier worden in aller yl getimmert achtien Schepen, die men noemt Fregatten; zijn seer hechte Schepen, en sullen maer luttel diepte behoeven, soo datmense tusschen de ondiepten vande Vlaemsche bancken sal konnen gebruycken; sy werden te hooger op-geboeyt, om dat hier overvloet is van seer goet en onverderflijck hout. Wt een ander brief op de selve tijdt geschreven by Juan de Texeda voor-noemt aen den Koninck / blijckt dat het werck by gebreck van Pioniers noch niet vol-togen was / en dat een Fortresse gelegt wiert op den Berg. 't Schijnt mede dat een Coper-mijne daer ontrent was ontdeckt/ door dien de voorschreven Texeda het volgende schrijft: Aengaende het Coper; ick hebbe het noch tweemael in 't werck gelegt, en de proeve daer van genomen; waer in meer gelts is gespendeert als ick wel wenschte, door dien daer geen profijt van is gekomen. Ick en wete niet wat de oorsaecke is, als dat het niet gedaen is naer behooren, by de gene die 't werck daer van in handen hebben, &c. 't Inkomen van de haven is ontrent twee musquet schoten wijt: de W. zijde is heel leeg Lant / de O. zijde hoog en Klippig; op den Oost-hoeck ligt een geweldig Kasteel meest vierkant / aen de Water-zijde heeft het acht punten / heeft vier Toorens / die boven heel wit zijn van Kalck/ soo datmense ver in Zee siet; beneden den steylen Oever van't selve Kasteel aen 't inkomen vande haven zijn twee platte Formen die vol geschuts staen / om 't inkomen te verhinderen: dit Kasteel noemen sy Morro: tegen over op de West-hoeck ligt mede een groot Kasteel / maer niet hoog van mueren / meest gelijcks water liggende. De haven buygt binnen om naert Z. O. en op de ombochtinge naest de Stadt ligt noch een Kasteel / niet min sterck als de andere; alsmen de haven in is / moetmen recht op dit Kasteel aen zeylen. Dese drie Kasteelen konnen malkanderen met een musquet beschieten: daer liggen ordinaris in guarnisoen ontrent 400. Soldaten; en inde Stat woonen ontrent 800. Spanjaerden / behalven de Swarten en Slaven. In May komen hier veel Barcken van verscheyde plaetsen/ met Huyden. In Junij Bercken van de kuste van Jucatan met Campeche-hout/Conchenille/ en Cattoene Kleedekens: In Julij de Schepen van Honduras, als mede in 't leste van de maent de Vlote van Nova Hispania; en in 't begin van Augusti de Vlote van Terra Firma. Dan door verscheyden occasien veranderen sy wel haer tijden / doch soo datse niet licht hier komen naer 't begin van September.

De *Havana* is gelegen ontrent 20 mijlen van de Bay *Matanças*, in welcke Bay de machtige Spaensche silver Vloot in 't Jaer 1628. komende uyt de *Havana*, en de Vloot van d'Admirael Pieter Pietersz. Heyn, gewaer wordende, om hun te bergen, in liep: doch van den voornoemden Admirael aldaer verovert, en in Hollandt en Zeelandt in gebracht is.

FINIS.

